

Evaluatie

Accreditatie- stelsel Nederland 2011-2013

September 2013

Evaluatie

Accreditatie- stelsel Nederland 2011-2013

September 2013

Voorwoord

Voor u ligt de rapportage van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) over de werking van het nieuwe accreditatiestelsel dat in 2011 in Nederland is ingevoerd. Deze rapportage is gebaseerd op een aantal onderzoeken die de NVAO heeft verricht, op de eigen ervaringen van de NVAO met de werking van het nieuwe stelsel in Nederland, en in het bijzonder met haar eigen rol daarin. Naast de NVAO heeft onlangs de Inspectie van het Onderwijs het Nederlandse stelsel geëvalueerd; ook van de Nederlandse Algemene Rekenkamer en het Belgische Rekenhof is een gezamenlijke rapportage hierover binnenkort beschikbaar. De NVAO kon bij het schrijven van de eigen evaluatie al gebruik maken van een concept van dit laatstgenoemde rapport.

Deze evaluaties zijn onder meer voortgekomen uit de toezegging van de toenmalige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) aan de Tweede Kamer bij gelegenheid van de behandeling van de wetgeving met betrekking tot het nieuwe stelsel om in 2013 een evaluatie van de voorgestelde maatregelen te presenteren. De evaluaties en onderzoeken betreffen dan ook in de eerste plaats het Nederlandse stelsel; alleen de rapportage van Rekenkamer en Rekenhof ziet ook expliciet op Vlaanderen.

De verschillende evaluaties leiden in algemene zin alle tot de conclusie dat het accreditatiestelsel in het hoger onderwijs in Nederland op brede steun mag rekenen en goed werkt. Ze bevatten ook een aantal belangrijke aanbevelingen om te komen tot een verdere verbetering van de kwaliteitsbewaking en –borging, en tot een verdere stimulering van een cultuur die zich richt op voortdurende kwaliteitsverbetering.

De NVAO ziet als haar voornaamste twee taken het beoordelen en borgen van de kwaliteit van het hoger onderwijs en het stimuleren van de verbeterfunctie van de kwaliteit van het hoger onderwijs en daarmee van het accreditatiestelsel. De voorliggende rapportage evalueert deze taken binnen het Nederlandse accreditatiestelsel. De NVAO echter is een binationale organisatie en de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen heeft een grote meerwaarde.

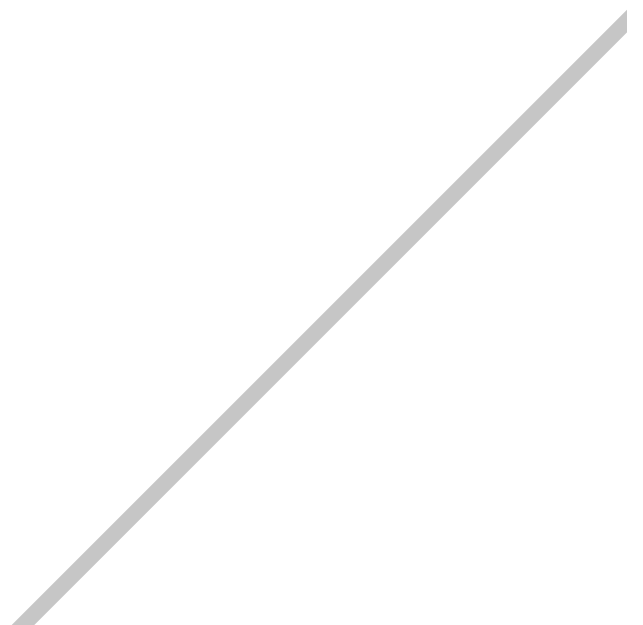
In 2012 heeft de NVAO haar strategie voor de jaren 2012-2016 geformuleerd; binnenkort verschijnt een actualisatie daarvan onder de werktitel 'Strategie 2.0'. De NVAO streeft er naar in het hoger onderwijs een cultuur gericht op blijvende kwaliteitsontwikkeling te bevorderen. De conclusies en aanbevelingen in deze evaluatie sluiten daar op aan en

zullen voor zover van toepassing uiteraard worden vertaald in de geactualiseerde NVAO strategie en daarmee in haar werkzaamheden de komende jaren.

Hoogwaardig hoger onderwijs is in de 21e eeuw onmisbaar, zeker voor landen die hun welvaart vooral aan een kennis-intensieve economie willen ontlenen. De voorliggende evaluatie en de daaraan verbonden conclusies en aanbevelingen bieden de wetgever, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de bij de accreditatieprocedures betrokken instellingen, opleidingen en organisaties in het Nederlandse hoger onderwijs en de NVAO zelf een aantal belangrijke en zinvolle handreikingen om dat belang verder veilig te stellen.

Dr. A.H. Flierman
voorzitter

Samenvatting

In 2011 is in Nederland een nieuw accreditatiestelsel geïntroduceerd. Een breed scala aan onderzoeken naar het functioneren van het eerste accreditatiestelsel vormde de basis voor de aanpassingen aan het stelsel. Bij het ontwerp van het nieuwe stelsel formuleerde de wetgever zes uitgangspunten:

1. Externe onafhankelijke beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs is noodzakelijk.
2. Het nieuwe stelsel is internationaal geaccepteerd.
3. Accreditatie heeft meer focus op kwaliteit.
4. De instellingen en opleidingen worden gestimuleerd om de kwaliteitscultuur te bevorderen.
5. Kwaliteitszorg dient 'op maat' te worden uitgevoerd.
6. De administratieve lasten worden verminderd.

In het nieuwe accreditatiestelsel zijn inmiddels ongeveer 400 opleidingsbeoordelingen en 130 toetsen nieuwe opleiding uitgevoerd. Daarnaast heeft de NVAO bij meer dan 20 instellingen de instellingstoets kwaliteitszorg afgenomen. De instellingen, opleidingen en de NVAO zelf hebben dus inmiddels de nodige ervaring met de verschillende toetsen van het nieuwe stelsel. Anderzijds is het stelsel nog relatief jong: ruim twee jaar. Daardoor kan de impact van de vernieuwingen nog niet definitief worden vastgesteld.

De NVAO heeft de hierboven genoemde zes uitgangspunten als basis genomen voor haar onderzoek en de evaluatie van het nieuwe stelsel. De NVAO komt in dit rapport tot de conclusie dat de uitgangspunten van het nieuwe stelsel grotendeels worden gerealiseerd, maar zij stelt ook vast dat bijvoorbeeld de administratieve lasten nog niet zijn afgenomen. De NVAO doet in dit rapport tevens aanbevelingen die het nieuwe accreditatiestelsel kunnen versterken en de lasten kunnen verminderen. Deze aanbevelingen hangen ook samen met de actualisering van de strategie van de NVAO die in het najaar van 2013 zal worden gepresenteerd.

Conclusies NVAO

Het nieuwe stelsel functioneert naar het oordeel van de NVAO op hoofdlijnen goed, maar er zijn zeker nog betekenisvolle verbeteringen mogelijk. Zo constateert de NVAO dat een verdere flexibilisering van het instrumentarium voor de hand ligt. De termijnen die horen bij een herstelperiode of beoordeling onder voorwaarden zijn op grond van de huidige wet- en regelgeving soms structureel te kort. De procedure rond de intrekking van een accreditatiebeslissing is ook gecompliceerd. De NVAO kan zelfstandig accreditaties verlenen, maar is afhankelijk van ministeriële toestemming indien ze onderzoek moet doen naar een opleiding waarvan de kwaliteit aan

twijfel onderhevig is. Ook de bestaande praktijk rond de bestuurlijke afspraak laat zien dat er behoefte is aan een meer verfijnd en gedifferentieerd instrumentarium. Daarnaast is duidelijk dat de toegankelijkheid van de besluiten en de visitatierapporten op de website van de NVAO beter kan en dat de NVAO de doorlooptijd van een aanvraag verder kan bekorten, bijvoorbeeld door een betere spreiding van de accreditatieaanvragen. Het open spreekuur bij visitaties verdient een bredere bekendheid, zo laat het onderzoek onder docenten zien.

Met het invoeren van de verplichting om clustergewijs te visiteren, ontstaan ook extra mogelijkheden om de betrouwbaarheid en consistentie van de oordelen verder te verbeteren door de vorming van consensus onder beoordelaars en het vergroten van de vergelijkbaarheid, zeker daar waar het cluster door hetzelfde (deel)panel beoordeeld wordt.

Om de clustering vorm te geven, zijn wel aanpassingen van de accreditatietermijnen nodig. Deze aanpassingen kunnen ook benut worden voor een betere spreiding van de workload voor de instellingen en de NVAO.

Door te werken met een beperktere groep voorzitters is het mogelijk een verplichte training voor de voorzitters van visitatiepanels in te voeren.

Accreditatie moet de ontwikkeling van nieuw en uitdagend onderwijs niet in de weg staan, maar juist stimuleren. De NVAO wil met het huidige stelsel de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur binnen instellingen bevorderen. Dit betekent ook dat de NVAO moet blijven reflecteren op het stelsel van kwaliteitszorg, ook in het licht van nieuwe, internationale ontwikkelingen in het hoger onderwijs, zoals de MOOCs, nieuwe vormen van leren en onderwijzen (onderwijsinnovatie) en aandacht voor thema's zoals duurzaamheid en ondernemerschap.

Reflectie op de doelstellingen

Onafhankelijke beoordeling

Onafhankelijke en externe beoordeling van de kwaliteit van het hoger onderwijs is het fundament van het accreditatiestelsel. Het vertrouwen van de samenleving in de kwaliteit van het onderwijs is mede gebaseerd op het feit dat onafhankelijke deskundigen, de *peers*, regelmatig de inhoud en uitkomsten van ons hoger onderwijs beoordelen. Deze *peer review* wordt niet alleen in Nederland en Vlaanderen, maar ook in de rest van Europa en daarbuiten gezien als het meest effectieve instrument om de kwaliteit van het hoger onderwijs te borgen en te verbeteren. De NVAO onderschrijft het belang van *peer review* in de beoordeling van de kwaliteit van een opleiding of instelling. De NVAO stelt specifieke eisen aan de samenstel-

ling van de commissies van *peers*; deze dienen niet alleen te bestaan uit vakdeskundigen, maar ook uit deskundigen op het gebied van onderwijs, toetsing, kwaliteitszorg, auditdeskundigheid en het betreffende werkveld. Daarnaast maakt ook altijd een student deel uit van een dergelijke commissie. In de auditcommissies die de instellingstoets kwaliteitszorg uitvoeren, moeten daarnaast ook deskundigen zitten die ervaring hebben met het besturen van instellingen voor hoger onderwijs. Hierdoor worden bij iedere beoordeling meerdere facetten (perspectieven) van kwaliteit meegenomen in de beoordeling. In dit opzicht is de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs in het accreditatiestelsel dus breder dan bij de klassieke *peer review*. Deze inclusieve en brede benadering van *peer review* bij de beoordeling van de kwaliteit van het hoger onderwijs heeft internationaal een breed draagvlak.

De consistentie van de beoordeling in een systeem van *peer review* kan worden versterkt door gebruik te maken van gestandaardiseerde en uniforme gegevens. De NVAO heeft in 2012 standaarddefinities voor kengetallen opgesteld die moeten worden gebruikt bij de visitatie van opleidingen. De beoordelingskaders geven immers geen duidelijke definities van deze indicatoren. Na overleg met de koepelorganisaties heeft de NVAO nieuwe indicatoren en definities vastgesteld die sinds 1 oktober 2012 worden gebruikt bij de beoordelingen van de kwaliteit van opleidingen. De NVAO vraagt opleidingen nu bij een accreditatieaanvraag gegevens te leveren over een aantal indicatoren zoals uitval, rendement, docentkwaliteit, student-docentratio en contacttijd.

De onafhankelijkheid van de beoordeling mag niet ter discussie staan. Een belangrijk uitgangspunt bij de invoering van het nieuwe stelsel was dat de onafhankelijke toetsing van de kwaliteit van het onderwijs ook door docenten ervaren moet worden als een zinvolle bijdrage aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. De beoordeling moet niet alleen onafhankelijk, maar ook gezaghebbend worden uitgevoerd. Om dit doel te bereiken, kregen instellingen het recht zelf een voorstel voor een visitatiepanel te doen, bestaande uit gezaghebbende, deskundige en onafhankelijke *peers*. De NVAO heeft in het nieuwe stelsel de opdracht gekregen deze panels voorafgaande aan de visitatie te onderzoeken en (goed) te keuren op deze aspecten.

In opdracht van de NVAO is ResearchNed via een enquête onder docenten in het hoger onderwijs nagegaan wat de eerste ervaringen zijn in het Nederlandse hoger onderwijs met de beperkte opleidingsbeoordeling (BOB). De kwaliteit en onafhankelijkheid van de commissies staat volgens de onder-

vraagde docenten buiten kijf. De herkenbaarheid, de bruikbaarheid en het kritisch karakter van de rapporten van de visitatiecommissies wordt door het overgrote merendeel van de ondervraagde docenten als (zeer) goed beoordeeld.

Een belangrijke bevinding acht de NVAO de gevonden verschillen in de beoordeling tussen evaluatiebureaus die in opdracht van instellingen de visitaties organiseren. De NVAO constateert echter tegelijkertijd dat uit het onderzoek naar de onderbouwing van de oordelen van de betreffende visitatierapporten blijkt dat er juist géén verschillen zijn gevonden tussen de verschillende bureaus als het gaat om de onderbouwing van de gegeven oordelen. De NVAO onderschrijft de gegeven oordelen, onafhankelijk van het evaluatiebureau. Dit zou erop kunnen duiden dat de gevonden verschillen toe te schrijven zijn aan daadwerkelijke kwaliteitsverschillen tussen opleidingen en sectoren. De NVAO gaat met name de verschillen tussen de diverse domeinen nader onderzoeken.

De NVAO vindt vorming van consensus onder beoordelaars de meest geëigende route om tot betrouwbare oordelen te komen. Een belangrijke rol is in dit opzicht weggelegd voor de visitatiepanels. Een onderzoek van de NVAO naar de samenstelling van de panels en de evaluatie van de Inspectie van het Onderwijs leiden tot de conclusie dat de onafhankelijkheid en deskundigheid van de panels goed is.

In 2012 werd de NVAO onderzocht door een panel van Europese deskundigen van de European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). Dit panel had als opdracht te onderzoeken of de NVAO voldoet aan Europese regels en normen; de European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG).

Internationaal geaccepteerd

Als binationale instelling vormt de NVAO een internationaal voorbeeld op het gebied van beoordeling en kwaliteitszorg en ziet in de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen een grote meerwaarde: Nederland en Vlaanderen leren van elkaars ervaringen, het binationale karakter van de NVAO heeft in Europees perspectief een voorbeeldfunctie en de samenwerking levert een groter reservoir aan onafhankelijke deskundigen op. De Europese Commissie heeft in haar *Progress Report* (2009) over kwaliteitszorg dit als voorbeeld erkend. De internationale erkenning van het stelsel blijkt onder meer uit het feit dat in december 2008 de NVAO als een van de eerste Europese kwaliteitszorgorganisaties werd opgenomen in het onafhankelijke Europese register van kwaliteits-

agentschappen, het European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR). Opname in het EQAR-register toont aan dat de NVAO instaat voor het toepassen van de Europese principes en uitgangspunten om de kwaliteit van het hoger onderwijs te verzekeren en dat het Nederlandse en het Vlaamse stelsel als geheel aan Europese eisen voldoet. Met het register wil EQAR de transparantie op het gebied van kwaliteitszorg in Europa vergroten en de ontwikkeling van de Europese hogeronderwijsruimte bevorderen. Studenten, instellingen voor hoger onderwijs en andere geïnteresseerden kunnen via het register nagaan welke organisaties voldoen aan de geldende eisen.

Op 5 december 2012 is de registratie van de NVAO vernieuwd. EQAR heeft de opname van de NVAO in het register gecontinueerd, omdat ook het nieuwe stelsel voldoet aan de European Standards and Guidelines van ENQA. Dit bleek onder meer na een positieve beoordeling door de onafhankelijke internationale visitatiecommissie die de NVAO in 2012 heeft bezocht in het kader van de vijfjaarlijkse externe review van de organisatie. Ook het nieuwe stelsel is dus erkend op Europees niveau.

Nederland en Vlaanderen hebben daarnaast op 16 januari 2013 de wederzijdse diploma-erkenning bereikt: beide ministers hebben een aanpassing van het verdrag ondertekend. De wijziging van het verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Vlaamse Gemeenschap van België inzake de accreditatie van opleidingen binnen het Nederlandse en Vlaamse hoger onderwijs regelt nu ook de academische wederzijdse gelijkstelling van bachelor- en masteropleidingen. Deze wederzijdse erkenning is uniek in Europa.

Focus op kwaliteit

Het onderzoek onder docenten in het hoger onderwijs wijst uit dat de nieuwe manier van beoordelen in de beperkte opleidingsbeoordeling meer op de kwaliteit van het onderwijs is gericht dan vroeger. Wel vinden docenten dat er meer aandacht mag komen voor verbetering van het onderwijs en dat 'gerealiseerde einkwalificaties' nog meer aandacht mogen krijgen.

De nieuwe gedifferentieerde kwaliteitsoordelen worden gebruikt om kwaliteitsverschillen onder de aandacht van een breder publiek te brengen. Goede studievoorlichting, waarin ook kwaliteitsverschillen zichtbaar zijn, bevordert dat studenten en werkgevers hun keuzes meer laten leiden door kwaliteit; dat daagt instellingen uit om zich in te zetten voor kwaliteitsverbetering. De NVAO publiceert op haar website

overzichten, met naam en toenaam, van de beoordelingen. Ook levert zij haar besluiten aan voor vergelijkingsgidsen als de Keuzegids en de website Studiekeuze123. In het nieuwe stelsel leveren de commissies zelf een samenvatting van de beoordeling aan waarmee de inzichtelijkheid in en de kwaliteit van de besluiten is verbeterd. ENQA waardeert dit initiatief en de vergroting van de leesbaarheid van besluiten die dit met zich mee heeft gebracht. De NVAO ziet erop toe de kwaliteit van deze samenvattingen nog te verbeteren, onder andere door middel van de jaarlijkse opleidingen van secretarissen. De toegankelijkheid van de besluiten van de NVAO op de eigen website dient eveneens te worden verbeterd. Zowel de inspectie als de commissie van ENQA was kritisch over de toegankelijkheid van de database. De NVAO ziet zelf de nodige mogelijkheden om de toegankelijkheid verder te vergroten.

De NVAO constateert echter ook dat de mogelijkheid om tot gedifferentieerde kwaliteitsoordelen te komen nog niet direct heeft geleid tot meer profilering op dit gebied. Uit de analyse in hoofdstuk 3 van de scores die visitatiepanels toekennen, blijkt dat de spreiding van de oordelen beperkt is. Daarnaast blijkt dat de beoordeling van opleidingen in clusters of visitatiegroepen binnen een domein leidt tot consistente oordelen, maar dat er tussen verschillende domeinen wel verschillen te zien zijn in de manier waarop panels beoordelen.

Kwaliteitscultuur

De NVAO constateert in dit rapport dat de visitatie 'nieuwe stijl' meer bijdraagt aan de onderwijskwaliteit. Bijna de helft van de ondervraagde docenten (46 procent) vindt dat de nieuwe visitatie meer gericht is op de inhoud van het onderwijs. De conclusies uit het onderzoek van ResearchNed zijn dan ook positief te noemen. De ondervraagde docenten beschouwen de beperkte opleidingsbeoordeling (BOB) als stimulerend en niet bedreigend en zij beschouwen deze ook als een verbetering ten opzichte van de oude werkwijze. Een ruime meerderheid van de docenten (67 procent) vindt de inhoud van het eindrapport (zeer) goed herkenbaar, 64 procent vindt het eindrapport (zeer) goed bruikbaar, 68 procent vindt het eindrapport (zeer) kritisch en 57 procent vindt het rapport goed tot zeer goed leesbaar.

De voorzitters van de auditcommissies die de instellingstoets kwaliteitszorg (ITK) uitvoeren, concluderen dat deze een belangrijk positief effect heeft op de kwaliteitscultuur binnen instellingen. De toets is zeker geen 'kunstje' en er is sprake van enige nervositeit bij de betrokken instellingen.

De ITK heeft doorgaans ook een positief effect op het gemeenschapsgevoel binnen een instelling. Het belang van de voorbereiding op de toets, via het schrijven van de kritische reflectie en de uitvoering van een proefaudit, wordt daarbij genoemd als een factor die mede bepalend is voor het succes van de toets. De NVAO stelt vast dat het proces voorafgaande aan het bezoek zeer belangrijk is. In de voorbereiding op de audit wordt door de meeste instellingen enorm veel werk verzet. Het hele systeem van beleidsvoorbereiding, uitvoering en evaluatie wordt goed doorgelicht.

De bovenstaande bevindingen sluiten aan bij de conclusies van de inspectie in haar onderzoek naar het functioneren van het accreditatiestelsel. De inspectie concludeert dat het stelsel goed aanzet tot verbetering: *'De beoordelingen stimuleren instellingen en opleidingen goed tot verbetering van de kwaliteit dan wel de kwaliteitszorg'*. In haar inleiding bij de evaluatie van het accreditatiestelsel stelt de inspectie dat het accreditatiestelsel: *'een krachtig, breed gedragen stelsel [is] met een duidelijk kwaliteitsbevorderend effect'*. Ook ENQA kwam in 2012 tot een vergelijkbare conclusie: *'Generally, the impression of the Panel is that the new system in the Netherlands and not least the inclusion of institutional audits and the possibility for granting a recovery period do indeed promote more focus on quality improvement and enhancement than the previous system did'*.

Kwaliteitszorg 'op maat'

De mogelijkheid van herstel voor opleidingen die niet (volledig) aan de maat zijn, leidt tot scherpere oordelen. De panels hebben minder schroom om onvoldoendes of herstel te adviseren. De NVAO kan haar oordeel beter beargumenteren en voert nauwelijks nog verificatiebeoordelingen uit. De instellingen die te maken kregen met scherpere oordelen, maken serieus werk van de benodigde verbeteringen. Om de veranderingen goed te borgen, heeft de NVAO bij een aantal opleidingen een hersteltraject ingesteld.

De NVAO kiest er daarnaast voor om in bepaalde gevallen bestuurlijke afspraken te maken met instellingen. Bestuurlijke afspraken maakt de NVAO met instellingen in die gevallen dat een negatief oordeel, een herstelperiode of een oordeel onder voorwaarden niet in de rede ligt, maar er toch voldoende redenen zijn om de vinger aan de pols te houden. Deze afspraken zijn openbaar en worden in de besluiten, samen met de bijbehorende rapporten, gepubliceerd op de website van de NVAO. Uiteraard past terughoudendheid bij het maken van deze afspraken, zeker bij instellingen die inmiddels een ITK positief hebben afgerond. Om goede opvolging te kunnen

geven aan de gemaakte afspraken is het wenselijk dit instrument wettelijk te verankeren.

Met de invoering van het nieuwe accreditatiestelsel is ook de mogelijkheid geïntroduceerd dat een besluit tot het verlenen van accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets wordt ingetrokken (art. 5a.12b WHW). Hierdoor is het mogelijk om een opleiding snel en effectief te kunnen beëindigen bij ernstige kwaliteitsproblemen waar geen zicht meer is op verbetering. In het accreditatiestelsel heeft de NVAO de bevoegdheid om besluiten te nemen tot het verlenen en verlengen van accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets, maar niet de bevoegdheid tot het intrekken daarvan. Deze bevoegdheid ligt bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Beide type besluiten (verlenen of intrekken) worden genomen na beoordeling van een opleiding of instelling en op dezelfde criteria. De vraag rijst daarom of de bevoegdheid tot het intrekken van een besluit – uiteraard met behoud van de gevraagde zorgvuldigheid – niet eveneens bij de NVAO zou moeten worden belegd.

Op dit moment kan de NVAO alleen een onderzoek naar een opleiding starten op verzoek van de minister. De minister stelt echter in de Nota van Wijziging bij de wet 'versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs' dat de NVAO verantwoordelijk is voor het beoordelen van de kwaliteit van het hoger onderwijs.¹ Het is daarom wenselijk dat de NVAO, bij signalen ten aanzien van de kwaliteit van een opleiding, uit eigen beweging nader onderzoek kan doen.

Administratieve lasten

De beheersing van de administratieve lasten heeft bij het ontwerp van het accreditatiestel bijzonder veel aandacht gekregen. De pilots met het nieuwe systeem die in 2008 en 2009 werden uitgevoerd, hebben verschillende extra maatregelen opgeleverd die er toe moesten leiden dat de lasten beperkt werden. Het is niettemin evident dat de vermindering van de administratieve lasten nog niet overal wordt gerealiseerd.

De beperkte opleidingsbeoordeling moet op het niveau van de opleiding leiden tot een vermindering van de lasten. Er is echter binnen het systeem ook sprake van twee nieuwe toetsen: de instellingstoets, die in het Nederlandse stelsel, onlosmakelijk verbonden is aan de beperkte opleidingsbeoordeling en de toetsing van visitatiecommissies voorafgaande aan de visitatie.

¹ Nota van wijziging bij de wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs (Kamerstukken II 2012/13, 33 472).

De inspectie concludeert ten aanzien van dit vraagstuk: *Een groot deel van de lasten komt niet zozeer voort uit wat de beoordelingskaders aan verantwoording en voorbereiding vragen, dat is namelijk alleszins redelijk. De lasten komen vooral voort uit wat instellingen zelf, daartoe mede geprikkeld door externe ontwikkelingen (incidenten met persaandacht, prestatieafspraken, interne borging) en door de zware gevolgen van een negatief besluit, aan documentaire en informatieve zekerheden zoeken. Ondanks dat de oorzaken van deze lasten deels elders liggen, en de lasten subjectief beoordeeld zijn, kleven ze nu wel aan elke externe beoordeling, dus ook aan het accreditatiestelsel.*²

Omdat het accreditatiestelsel feitelijk het sluitstuk is van het interne toezicht binnen instellingen zelf en voortbouwt op de eigen processen en procedures van die instellingen is het ook niet goed mogelijk de externe kosten van het systeem exact te bepalen.

Bij dit fenomeen moet nog worden opgeteld dat met de invoering van het nieuwe stelsel ook bijna alle bekostigde instellingen hebben gekozen voor een versnelde invoering van het 'beperkte regime' bij de opleidingsbeoordeling. Dit betekende dat bijna alle instellingen in deze sector tussen 2011 en 2014 de instellingstoets kwaliteitszorg moe(s)ten ondergaan. De NVAO is in dit licht optimistisch dat vanaf 2014 wel degelijk een duidelijk waarneembare verlichting van de administratieve lasten waarneembaar zal zijn. Begin 2014 zijn immers nagenoeg alle instellingstoetsen afgerond, zullen de instellingen de invoering van de wet 'versterking besturing' hebben voltooid en hebben alle instellingen ruime ervaring opgedaan met de nieuwe manier van beoordelen.

De NVAO wijst erop dat synchroon met de invoering van het nieuwe stelsel een aantal andere ontwikkelingen in het hoger onderwijs aan de orde was. De overheid heeft, bijvoorbeeld door het maken van prestatieafspraken, ook voor extra administratieve lasten gezorgd. Deze maatregelen hangen nauw samen met de maatregelen die instellingen hebben genomen ter verbetering van de kwaliteit en het rendement van het onderwijs en zijn lastig te scheiden van de lasten veroorzaakt door extern toezicht. Daarnaast kwamen er belangrijke incidentele kwaliteitsperikelen bij hogescholen aan het licht. Op tal van gebieden hebben deze kwesties geleid tot extra maatregelen om de kwaliteit van het onderwijs beter te waarborgen. Daarnaast hebben deze problemen tot de

nodige extra aandacht binnen de sector geleid ten aanzien van externe beoordelingen en is er een grotere (maatschappelijke) behoefte ontstaan aan het afleggen van verantwoording ten aanzien van onderwijsinstellingen.

De NVAO vindt de administratieve lasten een belangrijk punt en wil daarom het voortouw nemen bij het streven deze lasten voor instellingen in het hoger onderwijs te verminderen. In samenspraak met andere partijen zal de NVAO blijven zoeken naar mogelijkheden om de administratieve lasten te verlichten.

Aanbevelingen

Op basis van de uitkomsten van de door de NVAO en door externe partijen uitgevoerde onderzoeken naar het functioneren van het nieuwe accreditatiestelsel, komt de NVAO, naast de op verschillende plaatsen in het rapport genoemde verbetermogelijkheden, tot de volgende aanbevelingen aan de wetgever:

Onafhankelijkheid van visitatiepanel

> Behoud opdrachtgeverschap van commissies bij de instellingen: er is geen reden om te twijfelen aan de onafhankelijkheid van de oordelen van visitatiecommissie en het verplaatsen van het opdrachtgeverschap naar de NVAO brengt een aantal nadelen met zich mee. In de huidige situatie keurt de NVAO panelsamenstellingen goed op basis van duidelijke en adequate criteria ten aanzien van de deskundigheid en de onafhankelijkheid van de commissie.

Consistentie in beoordelingen

> Benut clustergewijs visiteren van opleidingen ook voor meer spreiding in de accreditatiekalender. Het clustergewijs visiteren zal in de eerste plaats consistentie in beoordelingen van visitatiecommissies realiseren, maar kan, bij een herziening van de accreditatiekalender, piekbelastingen en daarmee accreditatielasten verminderen.

Flexibilisering van het instrumentarium

> Stel de duur van de voorwaardelijke goedkeuring bij een ITK en de herstelperiode bij accreditatie vast op een periode van maximaal twee jaar, ook in geval van een oordeel onvoldoende op de standaard 'gerealiseerd niveau'. In sommige gevallen is een herstelperiode van één jaar te kort om het effect van genomen maatregelen te kunnen beoordelen (geen automatisme om naar twee jaar over te gaan).

2> Inspectie van het Onderwijs, *De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel hoger onderwijs* (16 juli 2013), pp. 47-50.

- > Veranker de bestuurlijke afspraken als instrument in de wet. Hierdoor kan goede opvolging worden gegeven aan de gemaakte afspraken en krijgen deze een heldere positie in het accreditatiestelsel. De NVAO dient terughoudend te zijn bij het maken van bestuurlijke afspraken, zeker na een positieve instellingstoets..
- > Verleen de NVAO de bevoegdheid tot het tussentijds intrekken van haar eigen besluit, in overeenstemming met het algemene principe dat de bevoegdheid tot het besluiten tot accreditatie bij de NVAO ligt.
- > Verleen de NVAO de bevoegdheid tot het zelfstandig initiëren van onderzoek bij signalen ten aanzien van de kwaliteit van een opleiding of instelling.
- > Verleen de NVAO de bevoegdheid om bij opleidingen die in afbouw zijn wegens een kwaliteitsproblematiek aanvullende eisen te stellen en afspraken te maken. De WHW vergt dat een instelling in de eerste plaats zoekt naar herplaatsing van studenten bij een gelijke opleiding die kwalitatief wel aan de maat is, maar in die gevallen waar dit niet tot de mogelijkheden behoort, moet een instelling haar zorgplicht nakomen en studenten de opleiding laten afmaken. De NVAO wil hierbij eisen aan de kwaliteit van de opleiding kunnen blijven stellen. Opleidingen in afbouw moeten niet onttrokken worden aan externe kwaliteitsborging, zeker niet in geval van intrekking van accreditatie.
- > Neem een extra criterium op voor de beoordeling van een bijzonder kenmerk, namelijk 'relevantie'. De NVAO vindt het wenselijk dat instellingen en opleidingen duidelijk kunnen aangeven welke bijdrage het bijzonder kenmerk levert aan de vergroting en verscherping van de keuzemogelijkheden voor studenten of de arbeidsmarkt, en waarom het kenmerk anders is dan wat in het reguliere accreditatiekader bij de invulling van de verschillende standaarden wordt gevraagd.

Naast de bovengenoemde aanbevelingen, heeft de NVAO voor zichzelf de volgende voornemens geformuleerd:

Vermindering administratieve lasten

- > De NVAO acht de vermindering van administratieve lasten van groot belang en zal daarom actief betrokken zijn bij het streven deze lasten te verminderen.

Consistentie in beoordelingen

- > De NVAO is voornemens de voorzitters en secretarissen van de visitatiecommissies van opleidingen waar nodig te trainen en een gezamenlijke kennisbasis te ontwikkelen. Dit zal de consistentie in oordelen tussen en binnen domeinen van opleidingen ten goede komen.
- > Met betrekking tot de instellingstoets kwaliteitszorg is de NVAO voornemens een kennisbasis op te stellen.

Daarnaast zal de NVAO in het kader van haar interne kwaliteitszorg nadrukkelijk aandacht aan consistente beoordeling blijven schenken.

Toegankelijkheid van besluiten

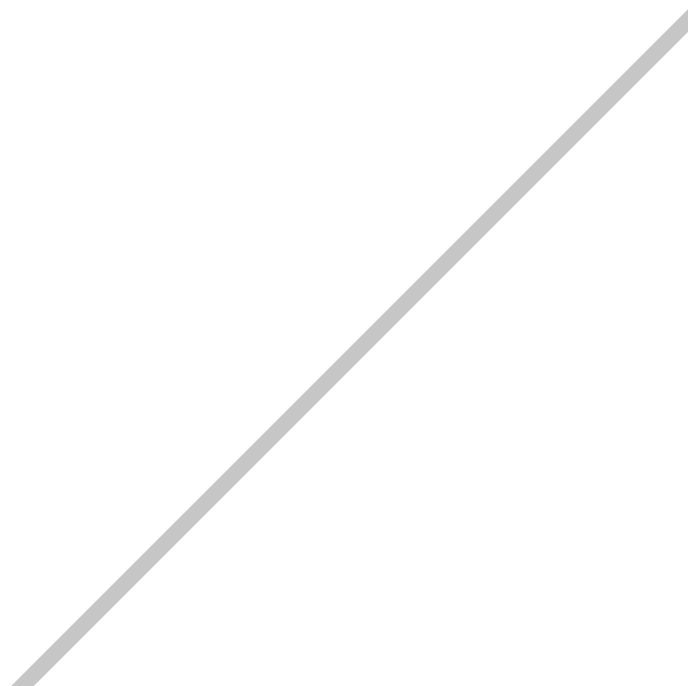
- > De NVAO zal de toegankelijkheid van de besluiten op haar website (verder) verbeteren.

Kwaliteitsversterking

- > De NVAO wil via systeembrede en thematische analyses en het samenbrengen van alle betrokken partijen stimuleren dat instellingen en opleidingen zelf de nodige vervolgstappen kunnen zetten op het gebied van kwaliteitsverbetering en het (verder) ontwikkelen van een kwaliteitscultuur.

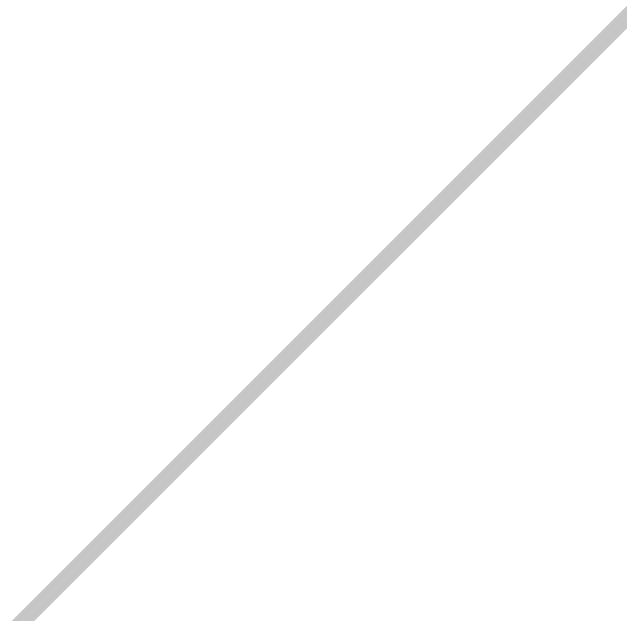
Inhoud

1 Inleiding	16
1.1 Een nieuw accreditatiestelsel	17
1.2 Onderzoeksvragen	18
1.3 Opbouw van het rapport	18
2 Het accreditatiestelsel in vogelvlucht	20
2.1 Beoordelingskaders	21
2.2 Beoordelingsschalen en beslisregels	24
2.3 Herstelperiode en voorwaarden	24
2.4 Intrekingsprocedure	24
2.5 Panelsamenstelling	25
2.6 Training en certificering	25
2.7 Conclusie	25
3 Resultaten van accreditatieprocessen in Nederland	26
3.1 Peer review	27
3.2 Panelsamenstellingen	28
3.3 Overzicht besluiten HO Nederland	30
3.4 Verdeling van panelscores	32
3.5 Conclusie	34
4 Kwaliteit van beoordelingen en visitatierapporten	36
4.1 Beoordeling van de argumentatie van panelscores	37
4.2 Beoordeling van kwaliteit van visitatierapporten	38
4.3 Conclusie	40
5 Ervaringen van stakeholders	42
5.1 Ervaringen van instellingen	43
5.2 Ervaringen van docenten	45
5.3 Ervaringen stakeholders ITK	51
5.4 Externe onderzoeken	53
5.5 Conclusie	55
6 Conclusies NVAO	56
6.1 Onafhankelijke beoordeling van de kwaliteit	58
6.2 Internationaal geaccepteerd	60
6.3 Focus op kwaliteit	61
6.4 Bevorderen van een kwaliteitscultuur	64
6.5 Kwaliteitszorg 'op maat'	65
6.6 Administratieve lasten	67
7 Aanbevelingen	70
7.1 Aanbevelingen aan de wetgever	71
7.2 Voornemens NVAO	72
Afkortingen	74

Hoofdstuk 1

Inleiding

Hoe functioneert het nieuwe accreditatiestelsel? Wat waren de belangrijkste nadelen van het oude accreditatiestelsel? Wat waren de uitgangspunten bij het ontwerpen van het nieuwe systeem?

In dit evaluatierapport reflecteert de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) op de vraag, in hoeverre de beleidsdoelstellingen zijn behaald met de in 2011 ingevoerde wijzigingen in de Nederlandse accreditatiewetgeving. Dit hoofdstuk schetst de achtergronden, doelstellingen en onderzoeksvragen van het door de NVAO uitgevoerde evaluatieonderzoek en werpt een blik vooruit op de inhoud van het rapport.

1.1 / Een nieuw accreditatiestelsel

In 2011 werd in Nederland een nieuw accreditatiestelsel ingevoerd. De NVAO reflecteert in dit rapport op de invoering van dit nieuwe accreditatiestelsel. De doelstellingen van het nieuwe systeem dienen daarbij als uitgangspunt voor deze evaluatie.

De aanpassingen aan het accreditatiestelsel werden mede gebaseerd op aanbevelingen uit een breed scala aan onderzoeken naar het functioneren van het eerste accreditatiestelsel (2002-2010). Uit deze evaluaties bleek dat het Nederlandse accreditatiestelsel goed werkte, maar dat er een aantal nadelen aan verbonden was. Samengevat waren de belangrijkste nadelen van het oude systeem:

- > het veroorzaakte hoge lasten voor instellingen en docenten;
- > de oriëntatie op processen en procedures dreigde de overhand te krijgen op de inhoudelijke beoordeling van onderwijskwaliteit; de rol van de *peers* (de deskundigen in de beoordelingscommissies) kwam hiermee in het gedrang;
- > het systeem zette onvoldoende aan tot kwaliteitsverbetering; een negatief oordeel had dusdanig grote gevolgen, dat defensief gedrag ontstond om verlies van accreditatie te voorkomen;
- > accreditatie ging alleen over basiskwaliteit en maakte verschillen in kwaliteit niet goed zichtbaar.

Het nieuwe accreditatiestelsel moest aan de nadelen van het oude stelsel tegemoet komen en tegelijkertijd het goede van het oude stelsel behouden. In de memorie van toelichting bij de accreditatiewet uit 2010 werden in dit licht onderstaande uitgangspunten geformuleerd voor het nieuwe stelsel.³

1. Externe onafhankelijke beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs is noodzakelijk.
2. Het nieuwe stelsel is internationaal geaccepteerd.
3. Accreditatie heeft meer focus op kwaliteit.
4. De instellingen en opleidingen worden gestimuleerd om de kwaliteitscultuur te bevorderen.
5. Kwaliteitszorg dient 'op maat' te worden uitgevoerd.
6. De administratieve lasten worden verminderd.

Deze uitgangspunten hebben tot een aantal belangrijke aanpassingen geleid. Zo werd de herstelperiode ingevoerd, waardoor na een negatief oordeel een opleiding niet direct hoeft te sluiten, maar de mogelijkheid kan krijgen om te herstellen. Beleid, processen en de borging van de kwaliteit kunnen op het niveau van de instelling beoordeeld worden zodat de beoordeling van de kwaliteit van opleidingen beperkt kan worden tot de kern van het onderwijs en het gerealiseerde niveau van de afgestudeerden. Een flexibeler instrumentarium is daarmee gestalte gegeven. Sneller ingrijpen bij falende kwaliteit is ook mogelijk geworden nu de NVAO de bevoegdheid heeft gekregen tussentijds onderzoek te doen naar lopende accreditaties.

De NVAO heeft bij het ontwerp van het nieuwe stelsel ruim de tijd genomen voor overleg met alle betrokken partijen. Het ontwerp van het stelsel is vervolgens in 2008 en 2009 in de praktijk getoetst in pilots. Naar aanleiding van de evaluaties van de pilots door de NVAO en de Inspectie van het Onderwijs (inspectie) die in april 2009 beschikbaar kwamen, is het systeem definitief vormgegeven en op grond van de ervaringen met de pilots heeft de NVAO veel voorstellen voor verbetering gedaan. Deze aanpassingen hadden vooral betrekking op de nadere vormgeving en uitvoering van de instellingstoets en de beperkte opleidingsaccreditatie en de noodzaak van vermindering van de administratieve lasten. Deze aanpassingen zijn uiteindelijk in het huidige stelsel vastgelegd in wetgeving en beoordelingskaders.

3> Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel (Kamerstukken II 2009/10, 32 210).

1.2 / Onderzoeksvragen

De evaluatie van het nieuwe stelsel door de NVAO is opgezet aan de hand van de hierboven geschetste doelstellingen die bij de invoering van het nieuwe accreditatiestelsel werden geformuleerd. De centrale vraag van dit evaluatieonderzoek is: Hoe functioneert het nieuwe accreditatiestelsel? De NVAO heeft deze vraag vertaald in een aantal deelvragen:

1. In hoeverre zorgt het stelsel voor een onafhankelijke externe beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs?
  - a. Hoe beoordeelt de NVAO de kwaliteit van de beoordelingen?
2. In welke mate is het stelsel internationaal geaccepteerd?
3. In hoeverre ligt de focus van accreditatie op de kwaliteit, inhoud en resultaten van het onderwijs?
  - a. Hoe functioneert de instellingstoets kwaliteitszorg?
  - b. Hoe functioneert de beperkte opleidingsbeoordeling?
  - c. Hoe functioneert de uitgebreide opleidingsbeoordeling?
4. Hoe worden instellingen en opleidingen gestimuleerd de kwaliteitscultuur te bevorderen?
5. In welke mate maakt het stelsel kwaliteitszorg op maat mogelijk?
  - a. Wat zijn de eerste resultaten van kwaliteitszorg op maat?
6. In hoeverre draagt het stelsel bij aan een vermindering van administratieve lasten (ten opzichte van het oude stelsel)?
  - a. Wat zijn de ervaringen van instellingen en docenten?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden, wordt naast eigen onderzoek gebruik gemaakt van externe onderzoeken van onder meer de Algemene Rekenkamer en het Belgische Rekenhof, de inspectie en de European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), dit om de uitkomsten van de eigen onderzoeken te contextualiseren:

- > Kwaliteitsbewaking in het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen (uitgevoerd door de Algemene Rekenkamer en het Belgische Rekenhof, juli 2013);
- > De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel hoger onderwijs (uitgevoerd door de Inspectie van het Onderwijs, juni 2013);
- > Report of the Panel of the external review of the NVAO (uitgevoerd door ENQA, september 2012).

Het eigen onderzoek van de NVAO omvat:

- > Onderzoek naar de verdeling van panelscores (uitgevoerd door de NVAO, juli 2013).
- > Onderzoek naar de beoordeling van de argumentatie van panelscores (uitgevoerd door de NVAO, juli 2013).
- > Onderzoek naar de kwaliteit van de visitatierapporten (uitgevoerd door de NVAO, juli 2013).
- > Rondetafelgesprek met voorzitters van de instellingstoets kwaliteitszorg (uitgevoerd door de NVAO, mei 2013).
- > Onderzoek naar de eerste ervaringen van docenten met de beperkte opleidingsbeoordeling (uitgevoerd door ResearchNed in opdracht van de NVAO, mei 2013).
- > Evaluatie van panelsamenstellingen (uitgevoerd door de NVAO, 12 november 2012).
- > Addendum bij evaluatiepanelsamenstellingen (uitgevoerd door de NVAO, 27 juni 2013).

1.3 / Opbouw van het rapport

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de inrichting van het nieuwe accreditatiestelsel en beschrijft daarbij zowel de verschillende type beoordelingen die het stelsel kent als de bijbehorende spelregels. Hoofdstuk 3 bevat een overzicht van de resultaten van de opleidingsbeoordelingen. Hoofdstuk 4 bespreekt een analyse van de kwaliteit van de beoordelingen en die van de visitatierapporten. Hoofdstuk 5 bevat de uitkomsten van onderzoek onder en door stakeholders. Ten slotte reflecteert hoofdstuk 6 op de invoering van het nieuwe accreditatiestelsel aan de hand van de eerder genoemde doelstellingen die de wetgever voor ogen had bij de invoering van het systeem. In hoofdstuk 7 formuleert de NVAO aanbevelingen, die het stelsel verder kunnen versterken en efficiënter maken.

Hoofdstuk 2

Het accreditatie- stelsel in vogelvlucht

Accreditatie vindt plaats op het niveau van de opleiding. Een instelling kan daarnaast een zogeheten instellingstoets kwaliteitszorg (ITK) laten verrichten door de NVAO. Wanneer door de NVAO bij een dergelijke grondige doorlichting is vastgesteld dat de kwaliteitszorg van een instelling op orde is zodat de kwaliteit van de opleidingen stelselmatig en waar nodig verbeterd wordt, komt de instelling in een ander accreditatieregime terecht. In een dergelijk regime geschiedt de accreditatie van opleidingen op een andere wijze dan wanneer er geen positieve instellingstoets kwaliteitszorg is. In dit regime beoordeelt een visitatiepanel van onafhankelijke deskundigen een opleiding op een klein aantal standaarden die het hart van de onderwijskwaliteit betreffen, en accrediteert de NVAO op basis daarvan al dan niet een opleiding. De docenten kunnen hun aandacht en energie steken in verbeter-suggesties van deskundigen die over de kern van hun onderwijs gaan en hoeven zich minder bezig te houden met randvoorwaardelijke aspecten die meer op het niveau van de instelling liggen. Op instellingsniveau is immers al aangetoond dat een instelling voor die onderwerpen vertrouwen verdient.

Het is een stelsel waarin wordt beoogd dat:

- > door de instellingstoets kwaliteitszorg de interne kwaliteitscultuur instellingsbreed een impuls krijgt;
- > bij de opleidingsaccreditatie de aandacht ligt bij de essentie van het onderwijs: (verbetering van) de inhoudelijke kwaliteit;
- > een goede balans ontstaat tussen de maat nemen van opleidingen enerzijds en de verbeterfunctie anderzijds.

Hieronder wordt een beknopte beschrijving gegeven van de verschillende kaders waarbinnen het stelsel functioneert. Naast de beoordelingskaders heeft de NVAO een aantal handreikingen en richtlijnen opgesteld voor instellingen, opleidingen en panels. Het doel van deze regelingen is onder andere versterken van de consistentie en validiteit van de oordelen. Alle kaders en richtlijnen zijn beschikbaar op de website van de NVAO, www.nvao.net.

2.1 / Beoordelingskaders

2.1.1 / Instellingstoets kwaliteitszorg

Het doel van de instellingstoets kwaliteitszorg is vast te kunnen stellen of het bestuur van een instelling vanuit zijn visie op de kwaliteit van het onderwijs een doeltreffend systeem van kwaliteitszorg hanteert waarmee het de kwaliteit van de aangeboden opleidingen kan garanderen. Het gaat bij de instellingstoets kwaliteitszorg uitdrukkelijk niet om de beoordeling van de kwaliteit van de afzonderlijke opleidingen.

In essentie gaat het bij de instellingstoets kwaliteitszorg om vijf samenhangende vragen. Deze vijf vragen zijn vertaald in vijf standaarden:

1. De instelling beschikt over een breed gedragen visie op de kwaliteit van haar onderwijs en op het ontwikkelen van een kwaliteitscultuur.
2. De instelling beschikt over adequaat beleid om de visie op de kwaliteit van haar onderwijs te realiseren. Dit omvat in elk geval: beleid op het gebied van onderwijs, personeel, voorzieningen, toegankelijkheid en studeerbaarheid voor studenten met een functiebeperking, verankering van onderzoek in het onderwijs, alsmede de verwevenheid tussen onderwijs en het (internationale) beroepenveld en vakgebied.
3. De instelling heeft zicht op de mate waarin haar visie op de kwaliteit van haar onderwijs wordt gerealiseerd, en meet en evalueert regelmatig de kwaliteit van haar opleidingen bij studenten, medewerkers, alumni en vertegenwoordigers van het beroepenveld.
4. De instelling kan aantonen dat zij de kwaliteit van haar opleidingen waar nodig systematisch verbetert.
5. De instelling heeft een effectieve organisatie- en beslissingsstructuur met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen, waarin de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden duidelijk zijn afgebakend en waarvan de inspraak van studenten en medewerkers deel uitmaakt.

Over elk van deze vijf standaarden geeft een auditcommissie van *peers* een gewogen en gemotiveerd oordeel op een driepuntsschaal: voldoet wel, voldoet niet of voldoet ten dele aan de standaard. Vervolgens geeft de auditcommissie een gemotiveerd eindoordeel over de vraag of een instelling 'in control' is over de kwaliteit van haar opleidingen. Ook dat oordeel vindt plaats op basis van een driepuntsschaal: positief, negatief of positief onder voorwaarden.

2.1.2 / Beperkte opleidingsbeoordeling

Het kader voor de beperkte beoordeling van bestaande opleidingen wordt gebruikt als de instelling beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met *peers* over de inhoud en kwaliteit van de opleiding en is gericht op drie vragen. Deze drie vragen zijn vertaald in drie standaarden:

1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.
2. Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.
3. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Over deze drie standaarden geeft een visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een vierpuntsschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Vervolgens geeft dit panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel, ook op de vierpuntsschaal.

2.1.3 / Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Het kader voor de uitgebreide beoordeling van bestaande opleidingen wordt gebruikt als de instelling niet beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met *peers* over de inhoud en kwaliteit van de opleiding en is gericht op zes vragen. Deze zes vragen zijn vertaald in zestien standaarden:

1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.
2. De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.
3. De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.
4. De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.
5. Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.
6. Het programma is studeerbaar.

7. De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.
8. De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.
9. Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.
10. De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.
11. De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.
12. De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.
13. De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.
14. De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen.
15. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.
16. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Over de standaarden geeft een visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een vierpuntsschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Vervolgens geeft dit panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, ook op de vierpuntsschaal.

2.1.4 / Beperkte Toets Nieuwe Opleiding

Het kader voor de beperkte beoordeling van nieuwe opleidingen wordt gebruikt als de instelling beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met *peers* over de inhoud en kwaliteit van de opleiding en is gericht op vier vragen. Deze vier vragen zijn vertaald in vier standaarden:

1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.
2. Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

3. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.
4. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Over de standaarden geeft een visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: onvoldoende of voldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, ook op de tweepuntsschaal. Bij de toets nieuwe opleiding (TNO) is destijds gekozen voor een tweepuntsschaal, omdat bij de beoordeling van voornemens het niet voor de hand lag al oordelen 'goed' of 'excellent' uit te delen. De NVAO constateert wel een ommissie in de beoordelingskaders op dit onderdeel. De NVAO kan op grond van de WHW immers een TNO onder voorwaarden toekennen, de panels kunnen echter op grond van het huidige beoordelingskader alleen het oordeel 'voldoende' of 'onvoldoende' uitspreken in hun advies aan de NVAO. De NVAO is daarom voornemens het beoordelingskader zo aan te passen dat het ook voor panels mogelijk wordt het oordeel 'positief onder voorwaarden' uit te spreken. Het voorstel om de beoordelingskaders aldus aan te passen, is ook van toepassing op de uitgebreide TNO die hieronder wordt besproken.

2.1.5 / Uitgebreide Toets Nieuwe Opleiding

Het kader voor de uitgebreide beoordeling van nieuwe opleidingen (uitgebreid TNO-kader) wordt gebruikt als de instelling niet beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met *peers* over de inhoud en kwaliteit van de opleiding en is gericht op zeven vragen. Deze zeven vragen zijn vertaald in zestien standaarden:

1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.
2. De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.
3. De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.
4. De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.
5. Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.
6. Het programma is studeerbaar.

7. De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.
8. De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.
9. Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.
10. De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.
11. De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.
12. De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.
13. De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.
14. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.
15. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.
16. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Over de standaarden geeft een visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: onvoldoende of voldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel, ook op de tweepuntsschaal.

2.1.6 / Bijzonder kenmerk

De bijzondere kenmerken zijn opgenomen in het accreditatiestelsel omdat deze kunnen bijdragen aan de nationale en internationale profilering van opleidingen in het hoger onderwijs. Het bijzondere kenmerk biedt instellingen de mogelijkheid zich te profileren op aspecten die niet direct gerelateerd zijn aan het niveau van de opleiding, maar bijvoorbeeld te maken hebben met de oriëntatie (zoals onderzoeksmasters), met doelstellingen als duurzaamheid, of met het residentiële karakter.

De NVAO heeft uitgangspunten bij de beoordeling van een bijzonder kenmerk opgesteld. Indien een opleiding of instelling een bijzonder kenmerk aanvraagt, wordt deze door een commissie beoordeeld op criteria die betrekking hebben op het onderscheidend karakter en de concretisering.

De NVAO is voornemens de beoordelingskaders op dit punt verder te preciseren. De NVAO heeft aarzelingen bij de relevantie van de bijzondere kenmerken voor de kwaliteit van het onderwijs en de profilering van de opleiding en/of instelling. De NVAO stelt voor een extra criterium voor de beoordeling van het bijzondere kenmerk op te nemen in het beoordelingskader, namelijk 'relevantie'. De instelling en opleiding moeten dan aan het panel duidelijk maken welke bijdrage het bijzonder kenmerk levert aan de vergroting en verscherping van de keuzemogelijkheden voor studenten of de arbeidsmarkt, en waarom het kenmerk anders is dan wat in het reguliere accreditatiekader bij de invulling van de verschillende standaarden wordt gevraagd.

2.2 / Beoordelingsschalen en beslisregels

De beoordelingsschalen voor opleidingsbeoordelingen bij accreditatie zijn als volgt gedefinieerd:

- > Onvoldoende: De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.
- > Voldoende: De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.
- > Goed: De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte uit boven de gangbare basiskwaliteit.
- > Excellent: De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een (inter)nationaal voorbeeld.

Voor elk type beoordeling heeft de NVAO beslisregels vastgesteld. In deze beslisregels is vastgelegd wanneer een opleiding het eindoordeel onvoldoende, voldoende, goed of excellent luidt.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten of locaties van een opleiding, dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant / locatie de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Het eindoordeel voor een toets nieuwe opleiding en instellings- toets kwaliteitszorg kent drie smaken: (1) positief, (2) positief onder voorwaarden en (3) negatief. Indien de commissie het oordeel positief onder voorwaarden uitspreekt, geeft zij deze voorwaarden expliciet aan in het advies aan de NVAO.

2.3 / Herstelperiode en voorwaarden

Als de NVAO een aanvraag tot hernieuwing van een al bestaande accreditatie of accreditatie na afloop van een besluit toets nieuwe opleiding beoordeelt en vaststelt dat de opleiding niet voldoet aan de vereiste kwaliteitsaspecten, kan zij besluiten de bestaande accreditatie, respectievelijk toets nieuwe opleiding, te verlengen en een zogenaamde 'herstelperiode' toekennen.

Een herstelperiode kan alleen maar worden toegekend als de NVAO van mening is dat de gebreken redelijkerwijs binnen een periode van ten hoogste twee jaar zijn te herstellen. Het beoordelingsrapport van het visitatiepanel is daarbij van groot belang. De NVAO kan bij het verlenen van de herstelperiode voorwaarden stellen. Deze voorwaarden komen qua inhoud en functie overeen met de voorwaarden die aan de toets nieuwe opleiding en de instellingstoets kwaliteitszorg kunnen worden verbonden, indien daar het oordeel 'positief onder voorwaarden' wordt uitgesproken.

2.4 / Intrekkingprocedure

In het nieuwe accreditatiestelsel is ook de mogelijkheid geïntroduceerd dat een besluit tot het verlenen van accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets kwaliteitszorg wordt ingetrokken (art. 5a.12b WHW). Dit maakt het mogelijk om onderwijs snel en effectief te kunnen beëindigen wanneer er geen zicht meer is op verbetering. De bevoegdheid hiertoe is neergelegd bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en wordt gezien als het sluitstuk in het systeem van kwaliteitszorg.⁴ De NVAO doet in dit rapport voorstellen voor een effectievere inrichting van deze procedure.

4> Wijziging van de WHW in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel (Kamerstukken II 2009/10, 32 210) nr. 3, pp. 22-23.

2.5 / Panelsamenstelling

Het accreditatiestelsel heeft mede tot doel discussies tussen *peers* en docenten over de kwaliteit van het onderwijs stimuleren en zo een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van een kwaliteitscultuur binnen hogeronderwijsinstellingen. De NVAO heeft eisen gesteld aan de samenstelling van een panel van deskundigen, namelijk: gezaghebbendheid, onafhankelijkheid en deskundigheid. Panels beschikken over de volgende deskundigheden bij de beoordeling van opleidingen:

- a. deskundigheid ten aanzien van de ontwikkelingen in het vakgebied;
- b. internationale deskundigheid;
- c. werkvelddeskundigheid in het voor de opleiding relevante beroepenveld;
- d. onderwijsdeskundigheid: ervaring met het geven of ontwikkelen van onderwijs op het desbetreffende opleidingsniveau en oriëntatie (hbo of wo) en deskundigheid ten aanzien van de door de opleiding gehanteerde onderwijsvorm(en);
- e. studentgebonden deskundigheid;
- f. visitatie- of auditdeskundigheid.

Panels zijn onafhankelijk van de te beoordelen opleiding/instelling.

Voor het toetsen van nieuwe opleidingen en de instellingstoets kwaliteitszorg stelt de NVAO het panel, respectievelijk de auditcommissie samen. Voor bestaande opleidingen stelt de instelling (of het evaluatiebureau in opdracht van de instelling) het panel samen en legt deze ter instemming aan de NVAO voor. Panelleden ondertekenen een verklaring tot onafhankelijkheid en geheimhouding en stemmen in met de gedragscode voor panelleden.

2.6 / Training en certificering

2.6.1 / Secretarissen

Elk panel wordt ondersteund door een gecertificeerde secretaris die verantwoordelijk is voor de schriftelijke rapportage van de bevindingen van het panel. Onder 'certificering' wordt verstaan het plaatsen op een lijst van door de NVAO goedgekeurde secretarissen. Plaatsing op deze lijst is een voorwaarde voor instemming met een panel door de NVAO. Inmiddels heeft de NVAO ongeveer 200 secretarissen getraind en gecertificeerd.

Een voorlopige certificering vindt plaats op basis van het volledig en actief volgen van trainingen. Na een jaar wordt op basis van een evaluatie door de NVAO beoordeeld of de certificering definitief is. Jaarlijks volgen de secretarissen een bijscholings- of intervisiebijeenkomst ten einde hun certificaat te verlengen. Bij onvoldoende prestaties of twijfels volgt een gesprek met de NVAO. In dat gesprek kunnen afspraken gemaakt worden voor een verbetertraject, waarvan ook een aanvullende training deel kan uitmaken. Centraal in de trainingen staan de uitleg over de bedoelingen van het nieuwe beoordelingskader, de toepassing ervan, en de rapportage. In de uitvoering kan voor beide of een van beide typen werkzaamheden gekozen worden. Er zijn twee typen trainingen: A voor opleidingsbeoordelingen; B voor instellingstoetsen. Een certificaat voor een A-training is voorwaarde voor toelating tot de B-training.

2.6.2 / Voorzitters instellingstoets kwaliteitszorg

Om te borgen dat de instellingstoets kwaliteitszorg consistent wordt uitgevoerd en instellingen langs dezelfde lat worden gelegd, traint de NVAO toekomstige (vice)voorzitters van auditcommissies. De NVAO nodigt hiervoor kandidaten uit. Op dit moment heeft de NVAO ongeveer veertig voorzitters getraind en gecertificeerd.

2.7 / Conclusie

De beoordelingskaders, de trainingen en de overige hierboven genoemde instrumenten en regelingen beogen de doelstellingen die de wetgever had met het nieuwe stelsel te vertalen naar een goed functionerend systeem waarbinnen deze doelen gerealiseerd kunnen worden. In de rest van dit rapport wordt gereflecteerd op de vraag of deze doelstellingen ook daadwerkelijk zijn behaald.

In het volgende hoofdstuk worden de eerste uitkomsten van het nieuwe stelsel geëvalueerd. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de verdeling in oordelen op standaardniveau en bij het eindoordeel is en hoe de beoordelingschalen in de praktijk worden gebruikt.

Hoofdstuk 3

Resultaten van accreditatie- processen in Nederland

Wat zijn de ervaringen met *peer review*?
Wat zijn de resultaten van de eerste
ronde van het nieuwe stelsel? Wat is
de distributie van panelscores op de
verschillende standaarden? In hoeverre
zorgt de spreiding op het eindoordeel voor
zichtbare kwaliteitsverschillen tussen
opleidingen?

Dit hoofdstuk bespreekt de uitkomsten van het onderzoek dat de NVAO heeft uitgevoerd om deze vragen te beantwoorden. In dit hoofdstuk wordt toegelicht (a) dat bij circa een kwart van de voordrachten de NVAO aanvullende vragen moest stellen; en (b) dit deels onvolledige voordrachten betrof en deels het daadwerkelijk versterken van de panelsamenstelling betrof. Daarnaast laat het in dit hoofdstuk beschreven onderzoek zien (c) dat bij accreditaties zoals verwacht het eindoordeel voldoende het vaakst voorkomt; (d) dat het eindoordeel excellent bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling nog niet is gegeven; (e) dat het bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling lastig lijkt voor opleidingen een goed of excellent eindoordeel te behalen in verband met de beslisregels; en (f) dat bij diverse standaarden van de uitgebreide opleidingsbeoordeling niet de volledige schaal wordt benut.

3.1 / Peer review

Eén van de fundamenteën van het accreditatiestelsel is de onafhankelijke en deskundige beoordeling door gezaghebbende deskundigen: de *peer review*. *Peer review* wordt internationaal erkend als de meest geëigende werkwijze bij de externe kwaliteitsbeoordeling in het hoger onderwijs. De NVAO onderschrijft het belang van *peer review* in de beoordeling van de kwaliteit van een opleiding of instelling en koppelt er voorwaarden aan. De NVAO stelt specifieke eisen aan de samenstelling van de commissies van *peers*; deze dienen te bestaan, niet alleen uit gezaghebbende, onafhankelijke *peers* met vakdeskundigheid, maar dienen ook deskundigheid op het gebied van onderwijs, toetsing, kwaliteitszorg, auditdeskundigheid en het betreffende werkveld te bevatten. Daarnaast maakt altijd een student deel uit van een dergelijke commissie. In de auditcommissies die de instellingstoets kwaliteitszorg uitvoeren, moeten daarnaast ook deskundigen zitten die ervaring hebben met het besturen van instellingen voor hoger onderwijs. Hierdoor worden bij iedere beoordeling meerdere facetten (perspectieven) van kwaliteit meegenomen in de

beoordeling. In dit opzicht is de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs in het accreditatiestelsel dus breder dan bij de klassieke *peer review*. Deze inclusieve en brede benadering van *peer review* bij de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs wordt ook onderschreven door UNESCO.⁵

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) onderschrijft eveneens het belang van *peer review* bij externe verantwoording over kwaliteit en kwaliteitsverbetering in de publieke sector. Zo schrijft de WRR 'de raad bepleit het gebruik van vormen van visitatie en intercollegiale consultatie waarbij door ervaren *peers* met voldoende afstand een evaluatie wordt gegeven van het proces, de resultaten en de uitkomsten.'⁶ In het hier aangehaalde rapport doet de WRR de aanbeveling kwaliteitsverbeterende methoden zoals visitaties en *peer review* verder uit te bouwen en te gebruiken als vanzelfsprekend onderdeel van het werk. Daarnaast schrijft de raad dat het gebruiken van interne kwaliteitssystemen een essentiële bouwsteen is voor een samenhangend, sober en selectief toezicht. Ook het Rathenau Instituut concludeert dat *peer review* bij de beoordeling van de kwaliteit van onderzoek een goede voorspeller is voor succes.⁷

De consistentie van de beoordeling in een systeem van *peer review* kan worden versterkt door gebruikt te maken van gestandaardiseerde en uniforme gegevens.⁸ De NVAO heeft in 2012 standaarddefinities voor kengetallen opgesteld die moeten worden gebruikt bij de visitatie van opleidingen. De beoordelingskaders geven immers geen duidelijke definities van deze indicatoren. Na overleg met de koepelorganisaties heeft de NVAO nieuwe indicatoren en definities vastgesteld die met ingang van 1 oktober 2012 worden gebruikt bij de beoordelingen van de kwaliteit van opleidingen. De NVAO vraagt opleidingen nu bij een accreditatieaanvraag gegevens te leveren over een aantal indicatoren zoals uitval, rendement, docentkwaliteit, student-docentratio en contacttijd.

- 5> United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2011). Module 4: Understanding and assessing quality. (Bron: http://www.iiep.unesco.org/fileadmin/user_upload/Cap_Dev_Training/Training_Materials/HigherEd/EQA_HE_4.pdf , binnengehaald op 5 augustus 2013).
- 6> Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *Bewijzen van goede dienstverlening* (2004).
- 7> Rathenau Instituut (2007). Past performance as predictor of successful grant applications: a case study (bron: http://www.rathenau.nl/uploads/txt_rathenau/Past_Performance.pdf, binnengehaald op 5 augustus 2013).
- 8> S. Cole, J.R. Cole en G.A. Simon, 'Chance and consensus in peer review' in *Science*, vol. 214 no. 4523 (1981), pp. 881-886.

De definities zijn tot stand gekomen door zoveel mogelijk aan te sluiten bij al bestaande sets indicatoren en definities in het hoger onderwijs. Om deze reden wijken de definities voor het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs in bewoording soms enigszins af, hoewel in feite naar dezelfde gegevens wordt gevraagd. Definities voor verschillende opleidingen kunnen van verschillende betekenis zijn. Zo kunnen opleidingen die (bijna) volledig als afstands-onderwijs worden aangeboden, zoals een aantal commerciële opleidingen en opleidingen van de Open Universiteit, een geheel ander aantal contacturen laten zien dan reguliere opleidingen.

Mocht een instelling van mening zijn dat toepassing van de voorgeschreven definities een vertekend beeld van de opleiding oplevert, dan staat het haar uiteraard vrij een toelichting bij de gevraagde basisgegevens te verschaffen.

De Algemene Rekenkamer wijst in haar rapportage ook nog op het belang van geclusterd visiteren voor de versterking van de betrouwbaarheid en consistentie van *peer review*. Zij schrijft dat het nu soms lastig is de exacte weging van de bevindingen uit de rapportages af te leiden. Met de introductie van geclusterd visiteren zijn de oordelen bij verschillende opleidingen beter met elkaar te vergelijken. De NVAO onderschrijft deze observatie.

Van belang voor betrouwbare en consistente beoordelingen is tevens een goede kennis bij de panels van het accreditatiekader en de wijze van beoordelen. Dit kan bevorderd worden door een goede training van de panels. NVAO heeft de voorbije jaren diverse trainingen georganiseerd voor externe secretarissen en doet dit ook voor (potentiële) commissievoorzitters van instellingstoetsen. NVAO is bereid ook trainingen voor commissievoorzitters van opleidingsbeoordelingen te organiseren.

3.2 / Panelsamenstellingen

In het nieuwe accreditatiestelsel heeft de NVAO de opdracht gekregen om voorafgaand aan de visitatie het visitatiepanel goed te keuren. Het visitatiepanel doet onderzoek naar de kwaliteit van een opleiding en wordt samengesteld door een instelling, of namens een instelling door een evaluatiebureau. De NVAO toetst het panel op onafhankelijkheid en deskundigheid. De NVAO moet dus voorafgaand aan de beoordeling van een bestaande opleiding (accreditatie) instemmen met de samenstelling van het panel van deskundigen (WHW, artikel

5a.2, tweede lid). In tabel 3.1 is het aantal voordrachten van panelsamenstellingen in 2012 weergegeven.

Door hantering van dezelfde criteria op de panels die onder regie van de NVAO opereren (zoals voor de uitvoering van de toets nieuwe opleiding) garandeert de NVAO daarbij dat ook die beoordelingen op onafhankelijke en deskundige wijze plaatsvinden.

Tabel 3.1

Totaal aantal voordrachten panelsamenstellingen (afgehandeld per 31-12-12)

	Aantal panels	Aantal betrokken instellingen	Aantal betrokken opleidingen	Aantal betrokken evaluatiebureaus
HBO	142	45	184	7
WO	166	19	491	4
Totaal	308	64	675	8

Bron: Jaarverslag 2012. Nieuwe paden.

De criteria voor onafhankelijkheid en deskundigheid zijn neergelegd in het Beoordelingskader en verder uitgewerkt in de leidraad 'Eisen aan de panelsamenstelling'. Dezelfde eisen gelden zowel voor panels samengesteld door de NVAO voor het uitvoeren van een toets nieuwe opleiding als voor panels voor de beoordeling van bestaande opleidingen.

De NVAO heeft in 2012 onderzoek gedaan naar de samenstelling van de panels en ook bezien hoe zij zelf de beoordeling van deze panels ter hand heeft genomen. De evaluatie berust op gegevens over panelvoordrachten ingediend tot en met augustus 2012.⁹

Uit de evaluatie blijkt dat in vrijwel alle gevallen het panel wordt samengesteld door een evaluatiebureau (daartoe gemandateerd door de instelling). Instellingen en opleidingen maken amper gebruik van de mogelijkheid om hun eigen visitaties te organiseren. Een wijd verspreid gebruik van deze mogelijkheid zou overigens de clusterwijze beoordeling van opleidingen bemoeilijken.

⁹ Een panel of panelvoordracht betreft hier telkens de voordracht van een panel per instelling. Dat kan ook meerdere opleidingen betreffen, zoals een bachelor en de doorstroommaster. Hierdoor ligt het aantal betrokken opleidingen hoger dan het aantal voorgedragen panels.

3.2.1 / Kwaliteit van de voordrachten

Bij circa een kwart van de voordrachten heeft de NVAO ontbrekende informatie opgevraagd alvorens tot een beoordeling te kunnen komen. In hoofdzaak betrof het voordrachten die niet voldeden aan de administratieve vereisten, waardoor het niet mogelijk was inhoudelijk te toetsen op onafhankelijkheid en deskundigheid (circa 35 procent van de probleemgevallen) en voordrachten waarvoor een nadere (meer overtuigende) onderbouwing nodig was of wijziging van het panel voordat de NVAO er mee zou kunnen instemmen (circa 40 procent van de probleemgevallen). Wijzigingen in het panel waren vooral gericht op het versterken van de internationale en onderwijsdeskundigheid in panels bij het beoordelen van hbo-bacheloropleidingen. In enkele gevallen was er een probleem met de onafhankelijkheid van een panellid en werd de betrokkene om die reden vervangen.

De kwaliteit van de voorgedragen panels is sinds de invoering van het nieuwe accreditatiestelsel toegenomen. Een vergelijkbare evaluatie in 2011 wees uit dat de NVAO in 21 procent van de voorgedragen panels een wijziging heeft opgelegd, opdat het voldoende zou zijn toegerust om de opleidingsbeoordeling op deskundige wijze uit te voeren. In 2012 (tot en met augustus) is in 3 procent van de panels een wijziging opgelegd. Er heeft zich een duidelijk leereffect voorgedaan bij de bureaus die de panels hebben samengesteld.

3.2.2 / Onafhankelijkheid van panelleden

Alle panelleden en de secretaris dienen onafhankelijk te zijn en daartoe een onafhankelijkheidsverklaring te ondertekenen op basis van een format dat de NVAO heeft vastgesteld. De NVAO toetst de onafhankelijkheid van een voorgedragen panel aan de hand van de onafhankelijkheidsverklaringen en de curricula vitae. Problemen ten aanzien van onafhankelijkheid doen zich zeer zelden voor. In 2012 (tot en met augustus) is in één van de 244 panels op last van de NVAO een panellid vervangen omdat zijn voordracht niet voldeed aan de eisen van onafhankelijkheid. In 2011 was dat in drie van de 126 voorgedragen panels het geval.

Na eventuele wijzigingen heeft de NVAO met alle voorgedragen panels ingestemd. Door de toetsing vooraf van de onafhankelijkheid en deskundigheid van visitatiepanels waarborgt de NVAO dat de opleidingsbeoordeling op onafhankelijke en deskundige wijze wordt uitgevoerd.

3.2.3 / Kwaliteit van de panelsamenstellingen

De NVAO signaleert evenwel dat de kwaliteit van de panels nog verder kan toenemen. Een deel van de evaluatiebureaus zet professionele auditors in. Dit leidt aantoonbaar tot minder domeindeskundigen in een panel, maar het inzetten van ervaren auditors heeft ook voordelen zoals in de inleiding bij deze paragraaf beschreven. De NVAO is van mening dat naast een verdere professionalisering ook de onderwijsdeskundigheid sterker kan worden ingevuld, met meer onderwijskundige expertise op met name het vlak van toetsing. De maatschappelijke roep daartoe neemt toe en dit is ook een van de aanbevelingen van de inspectie.¹⁰ Tot slot kan de werkvelddeskundigheid worden versterkt in de panels voor het beoordelen van wetenschappelijke opleidingen. De panels zijn goed op de hoogte van de eisen die het werkveld stelt aan afgestudeerden van de opleidingen, maar in deze panels ontbreken nog vaak echte rolmodellen uit de professionele praktijk. Deze generieke conclusies uit de evaluatie van 2012 heeft de NVAO besproken met de evaluatiebureaus.

3.2.4 / Administratieve lasten van de toetsing

De toetsing van visitatiepanels door de NVAO op onafhankelijkheid en deskundigheid is ingevoerd als onderdeel van het nieuwe accreditatiestelsel. Evaluatiebureaus en instellingen wensen daarbij snel uitsluitel van de NVAO over de kwaliteit van het panel, zodat het zijn werkzaamheden kan aanvangen. De NVAO streeft er daarom naar om de administratieve lasten zo veel mogelijk te beperken en aanvragen binnen vier weken af te handelen.

De NVAO heeft de behandeling zo ingericht dat de administratieve lasten beperkt zijn. Een panelvoordracht wordt onderbouwd aan de hand van een ingevuld overzichtelijk 'verantwoordingsformulier' en wordt ondersteund door een aantal authentieke (al bestaande) documenten. Bijvoorbeeld curricula vitae zullen doorgaans al voorhanden zijn en hoeven zo niet speciaal voor de NVAO te worden gefabriceerd. De aangeleverde informatie dient afdoende te zijn om de NVAO in staat te stellen een besluit te nemen over de kwaliteit van het voorgedragen panel. De gehele procedure verloopt digitaal: zowel de panelvoordracht door de instelling of evaluatiebureau als de kennisgeving over het besluit tot al dan niet instemming gaat via e-mail.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld: HBO-raad, *Vreemde ogen dwingen: eindrapport commissie externe validering examenkwaliteit hoger beroepsonderwijs* (2012), p. 60.

De NVAO realiseert in hoge mate haar doel om panelvoordrachten binnen de termijnen af te handelen. In 2012 bedraagt de gemiddelde behandeltermijn 25,2 dagen en in 2013 (tot en met juni) 26,0 dagen. In 2012 werd 73 procent van de verzoeken binnen de ordetermin afgehandeld en in 2013 (tot en met juni) 67 procent. Uit de evaluatie door de NVAO in 2012 (op basis van voordrachten tot en met augustus) blijkt dat overschrijding van de termijn hoofdzakelijk is toe te schrijven aan de kwaliteit van de voordracht of van het panel. De gemiddelde behandeltermijn van probleemgevallen (waarbij de voordracht bijvoorbeeld incompleet is of de onderbouwing niet overtuigt) is 40,3 dagen, terwijl de NVAO in probleemloze gevallen gemiddeld in 19,9 dagen uitsluitel geeft – ruim binnen de behandeltermijn van vier weken. Deze extra stap in het accreditatieproces leidt daardoor tot een zeer beperkte last voor instellingen en evaluatiebureaus.

3.3 / Overzicht besluiten HO Nederland

In deze paragraaf worden aantallen weergegeven van de verschillende beoordelingen die de NVAO de afgelopen jaren heeft uitgevoerd. In tabel 3.2 worden de aantallen behandelde aanvragen van de kalenderjaren 2003 tot en met 2012 weergegeven. In tabel 3.3 worden de aantallen weergegeven van het aantal teruggetrokken aanvragen in diezelfde periode. Beide tabellen zijn uitgesplitst naar type beoordeling.¹¹

11> Onderzoeksmasters en verlengde masters zijn in deze tabellen als aparte categorieën opgenomen omdat deze opleidingen met specifieke toetsen worden beoordeeld.

Tabel 3.2

Totaal aantal aanvragen
Afgehandeld per 31-12-12

	Totaal*	Accr NL	TNO NL	Onderz. master	Verl. master
2012	573	335	55	4	-
2011	617	305	82	10	-
2010	719	424	106	55	-
2009	827	506	117	60	1
2008	859	573	114	6	4
2007	770	523	102	5	8
2006	503	336	91	10	11
2005	461	371	59	27	1
2004	345	232	35	78	-
2003	40	-	5	35	-
Totaal	5.714	3.605	766	209	25

Bron: Jaarverslag 2012. Nieuwe paden.

* Het totaal is berekend over Nederlandse en Vlaamse aanvragen.
In de tabel zijn verder alleen Nederlandse aanvragen opgenomen.

Tabel 3.3

Totaal aantal teruggetrokken aanvragen
Afgehandeld per 31-12-12

	Totaal	Accr	TNO	Onderz. master	Verl. master
2012	13	3	10	-	-
2011	30	9	20	1	-
2010	61	12	42	7	-
2009	47	9	36	2	-
2008	28	2	24	-	2
2007	27	5	22	-	-
2006	48	8	31	3	6
2005	39	14	15	10	-
2004	37	2	35	-	-
2003	2	-	2	-	-

Bron: Jaarverslag 2012. Nieuwe paden.

In tabel 3.4 toont het aantal opleidingsbeoordelingen, uitgesplitst naar BOB en UOB voor 2012. Tabel 3.5 laat de uitkomsten van deze beoordelingen zien. In de laatste tabel van deze paragraaf, tabel 3.6 geeft een overzicht van het aantal herstelperiodes en positieve beoordelingen onder voorwaarden.

Tabel 3.4

Totaal aantal aanvragen, uitgesplitst naar type beoordeling

Afgehandeld per 31-12-12

	Totaal*	Uitgebreide opleidingsbeoordeling	Beperkte opleidingsbeoordeling
Accr.	335	55	111
TNO	55	19	22

Bron: Jaarverslag 2012. Nieuwe paden.

* Het totaal is berekend over aanvragen in het nieuwe en oude stelsel.

In de tabel is verder alleen het nieuwe stelsel opgenomen.

Tabel 3.5

Totaal aantal aanvragen, uitgesplitst naar uitkomst

Afgehandeld per 31-12-12

	Totaal	Positief	Negatief	Ingetrokken	Herstel	Onder vw	Anders	Aan vw voldaan
Accr.	335	318	1	3	12	-	1	-
TNO	55	29	1	10	-	15	-	(13)

Bron: Jaarverslag 2012. Nieuwe paden.

Tabel 3.6

Totaal aantal herstelperiodes / onder voorwaarden

Afgehandeld per 31-12-12

	Totaal	Herstel-periode (accr)	Positief onder vw (TNO)	Positief onder vw (ITK)
2012	29	12	15	2
2011	9	9	-	-

Bron: Jaarverslag 2012. Nieuwe paden.

In tabel 3.6 is te zien dat het aantal herstelperiodes dat door de NVAO werd toegekend tussen 2011 en 2012 is toegenomen, dit in lijn met de verwachtingen dat het openen van de mogelijkheid tot 'herstel' kritischere oordelen mogelijk zou maken. De vraag of deze hersteltermijn ook daadwerkelijk tot verbetering van de kwaliteit leidt, kan nog niet worden beantwoord.

De invoering van deze herstelmogelijkheid is nog van te recente datum en de meeste opleidingen moeten nog opnieuw worden beoordeeld. De vraag is daarnaast of visitatiepanels na het verstrijken van de hersteltermijn bereid zullen zijn een negatief oordeel uit te spreken, maar ook op dit vlak is er op dit moment te weinig evidentie om een betrouwbare uitspraak te kunnen doen. De NVAO kan al wel vaststellen dat de hersteltermijn van maximaal 1 jaar die is gekoppeld aan een onvoldoende op de standaard 'gerealiseerd eindniveau' vaak te kort zal zijn om daadwerkelijk verbeteringen te kunnen realiseren én de effecten daarvan te kunnen beoordelen. In de hoofdstukken 6 en 7 wordt hier nader op ingegaan.

3.4 / Verdeling van panelscores

Sinds de invoering van het nieuwe accreditatiestelsel op 1 januari 2011 is tot 10 juli 2013 over 408 bestaande opleidingen een accreditatiebesluit genomen door de NVAO. Een opleiding kan één of meerdere varianten aanbieden: een voltijd, deeltijd en/of duale variant. Daarnaast worden eventuele meerdere locaties waarop een opleiding wordt aangeboden ook apart beoordeeld. Per opleidingsvariant en locatie wordt een apart oordeel door een commissie gegeven. In het overzicht van uitkomsten van beoordelingen van de opleidingen in Nederland wordt daarom over opleidingsvarianten gesproken. In totaal zijn er 555 opleidingsvarianten in Nederland beoordeeld van in totaal dus 408 opleidingen; 439 van deze opleidingsvarianten is aan de hand van de beperkte opleidingsbeoordeling beoordeeld, 116 opleidingsvarianten op basis van een uitgebreide opleidingsbeoordeling. In dit hoofdstuk wordt de spreiding van de gegevens scores op de standaarden en op het eindoordeel besproken. De analyse in dit hoofdstuk is verder beperkt tot accreditatie van opleidingen, de beoordelingen bij de toets nieuwe opleiding zijn hier niet meegenomen aangezien het oordeel daar niet op de vierpuntsschaal wordt gegeven.

3.4.1 / Beperkte opleidingsbeoordeling

In het beperkte opleidingsbeoordelingskader worden opleiding beoordeeld op de drie standaarden zoals beschreven in hoofdstuk 2.

In tabel 3.7 is de spreiding van de oordelen op de verschillende standaarden van de opleidingen beoordeeld volgens het beperkte opleidingsbeoordelingskader (BOB) weergegeven. Elke standaard kan door het panel worden gescoord met een onvoldoende (1), voldoende (2), goed (3) of excellent (4).

Voor het bepalen van het eindoordeel zijn beslisregels van toepassing: het eindoordeel goed c.q. excellent wordt alleen gegeven indien ten minste twee van de drie standaarden als goed c.q. excellent wordt beoordeeld, waaronder in ieder geval standaard 3. Een onvoldoende op standaard 2 en/of standaard 3 kan leiden tot het toekennen van een herstelperiode. Een onvoldoende op standaard 1 leidt te allen tijde tot een negatief besluit.

Tabel 3.7

Gemiddelde (M), standaardafwijking (SD) en verdeling van panelscores voor de BOB (n=439*)

	M	SD	O	V	G	E
Standaard 1	2,50	0,56	0%	54%	43%	3%
Standaard 2	2,37	0,59	0%	67%	27%	5%
Standaard 3	2,18	0,50	3%	79%	16%	3%
Eindoordeel	2,17	0,49	3%	81%	14%	3%

* Alle scoretabellen van alle afzonderlijke varianten van iedere opleiding die is beoordeeld met het BOB-kader (t/m 10 juli 2013).

De gemiddelde eindscore van de beperkte opleidingsbeoordeling is 2,17 op de vierpuntsschaal, iets hoger dan een de score 'voldoende'. Binnen de opleidingen beoordeeld met het BOB-kader zijn er meerdere opleidingen die op één of twee standaarden het oordeel goed of excellent krijgen met een eindoordeel voldoende. Een eindoordeel voldoende indien meerdere standaarden onvoldoende zijn, is niet mogelijk zonder dat het eindoordeel onvoldoende wordt. Logischerwijs is de spreiding binnen het eindoordeel het laagst (SD=0,49): voor het toekennen van een bepaalde score gelden beslisregels.

81 procent van de opleidingsvarianten heeft als eindoordeel een voldoende, 14 procent een goed. Zowel het aandeel opleidingsvarianten dat een onvoldoende als eindoordeel heeft, als het aandeel dat een excellent als eindoordeel heeft, is 3 procent. Binnen de standaarden wordt standaard 1 het vaakst als goed beoordeeld (43 procent van de oordelen op standaard 1), gevolgd door standaard 2 (27 procent van de oordelen op standaard 2). Standaard 3 is de enige standaard die als onvoldoende wordt beoordeeld (3 procent van de oordelen op standaard 3).

Standaard 1 is tot nog toe nooit als 'onvoldoende' beoordeeld, althans, niet de aanvragen die bij de NVAO binnenkomen. Dit komt wellicht omdat een onvoldoende op standaard 1 automatisch een negatief eindoordeel betekent en geen herstelperiode toelaat. Alleen in geval een opleiding hierover

in bezwaar wil gaan, zal de opleiding een aanvraag met een onvoldoende op standaard 1 indienen. Standaard 1 heeft, logischerwijs, ook het hoogste gemiddelde ($m=2,50$). De grootste variatie in scores in te zien in standaard 2 ($SD=0,59$). Standaard 3 kent de laagste variatie ($SD=0,50$). Het percentage opleidingen met het eindoordeel goed ligt op 14 procent en het percentage opleidingen met het eindoordeel excellent ligt op 3 procent. Het zwaartepunt van de verdeling van het eindoordeel ligt, logischerwijs, bij het eindoordeel voldoende.

3.4.2 / Uitgebreide opleidingsbeoordeling

In het uitgebreide opleidingsbeoordelingskader worden opleidingen beoordeeld op de zestien standaarden die werden genoemd in hoofdstuk 2.

In tabel 3.8 is de spreiding van de oordelen op de verschillende standaarden van de opleidingen beoordeeld volgens het uitgebreide opleidingsbeoordelingskader (UOB) weergegeven. Elke standaard kan door het panel worden gescoord met een onvoldoende (1), voldoende (2), goed (3) of excellent (4), behoudens standaard 7 waarvoor de scores voldoende en onvoldoende mogelijk zijn. Voor het bepalen van het eindoordeel zijn beslisregels van toepassing: het eindoordeel goed c.q. excellent wordt alleen gegeven indien ten minste de standaarden 1, 3, 6, 9, 13, 14, 15 en 16 als goed c.q. excellent wordt beoordeeld. Een onvoldoende op één of meerdere standaarden kan leiden tot het toekennen van een herstelperiode. Een onvoldoende op standaard 1 leidt te allen tijde tot een negatief besluit.

Tabel 3.8

Gemiddelde (M), standaardafwijking (SD) en verdeling van panelscores voor de UOB ($n=116^*$)

	M	SD	O	V	G	E
Standaard 1	2,37	0,50	0%	64%	35%	1%
Standaard 2	2,35	0,58	1%	67%	28%	4%
Standaard 3	2,41	0,54	2%	56%	41%	1%
Standaard 4	2,64	0,58	0%	41%	53%	5%
Standaard 5	2,53	0,57	1%	48%	48%	3%
Standaard 6	2,42	0,53	0%	59%	39%	2%
Standaard 7	-	-	0%	100%	0%	0%
Standaard 8	2,41	0,58	2%	58%	38%	3%
Standaard 9	2,50	0,58	1%	52%	44%	3%
Standaard 10	2,46	0,57	0%	58%	39%	3%
Standaard 11	2,59	0,59	1%	44%	51%	4%
Standaard 12	2,37	0,52	0%	65%	34%	2%
Standaard 13	2,47	0,52	1%	51%	48%	0%
Standaard 14	2,33	0,47	0%	67%	33%	0%
Standaard 15	2,34	0,47	0%	66%	34%	0%
Standaard 16	2,28	0,49	2%	69%	29%	0%
Eindoordeel	2,11	0,39	3%	84%	14%	0%

* Alle scoretabellen van alle afzonderlijke varianten van iedere opleiding die is beoordeeld met het UOB-kader (t/m 10 juli 2013).

De gemiddelde eindscore van de uitgebreide opleidingsbeoordeling is 2,11 op de vierpuntschaal, iets hoger dan een de score 'voldoende'. Het gemiddelde van alle standaarden is aanzienlijk hoger: 2,41. Binnen de opleidingen beoordeeld met het UOB-kader zijn er meerdere opleidingen die op één of twee standaarden het oordeel goed of excellent krijgen met een eindoordeel voldoende. Andersom komt ook voor: opleidingsvarianten die een op één of meerdere standaarden een onvoldoende scoren, met als eindoordeel voldoende. Logischerwijs is het gemiddelde van het eindoordeel dus het laagst en ook de spreiding het laagst ($SD=0,39$): voor het toekennen van een bepaalde score gelden beslisregels.

84 procent van de opleidingsvarianten heeft als eindoordeel een voldoende, 14 procent een goed. Het aandeel opleidingsvarianten dat een onvoldoende als eindoordeel heeft, is 3 procent. Binnen het UOB-kader is het eindoordeel excellent niet gegeven.

Bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling kan het volgende worden vastgesteld:

- › Standaard 7 is altijd als 'voldoende' beoordeeld door een commissie (standaard 7 is een formele vereiste).
- › Standaarden 14 en 15 zijn alleen als 'voldoende' of 'goed' beoordeeld door een panel.
- › Standaarden 1, 4, 6, 10, en 12 zijn nooit als 'onvoldoende' beoordeeld door een commissie.
- › Standaarden 13 en 16 zijn nooit als 'excellent' beoordeeld door een panel.

Standaard 4 scoort gemiddeld het hoogst met een 2,64. Dit betekent dat aan standaard 4 gemiddeld de hoogste scores worden toegekend. De grootste spreiding is te vinden in standaard 11 (SD=0,59), wat betekent dat de oordelen op deze standaard het meest uiteenlopen. Standaard 16 heeft het laagste gemiddelde (m=2,28), hieraan worden gemiddeld dus de laagste scores toegekend. De kleinste spreiding hebben, logischerwijs, de standaarden 14 en 15 (SD=0,47), omdat bij deze standaarden alleen de oordelen voldoende en goed zijn gegeven en de scores dus niet ver uiteenlopen.

3.4.3 / Verschillen tussen evaluatiebureaus

De beperkte opleidingsbeoordeling is uitgevoerd door vijf evaluatiebureaus en een aantal zelfstandige secretarissen (in dit onderzoek meegenomen als één groep). Uit de evaluatie blijkt dat er verschillen bestaan tussen evaluatiebureaus op de gegeven panelcores op alle standaarden en het eindoordeel. Ook de uitgebreide opleidingsbeoordeling is uitgevoerd door alle evaluatiebureaus en een aantal zelfstandige secretarissen. Een analyse hiervan laat zien dat er verschillen tussen evaluatiebureaus bestaan op de gegeven panelcores van de standaarden 1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 16 en het eindoordeel. De NVAO kan hier nog geen verdere conclusies aan verbinden. Aan de totstandkoming van deze verschillen kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen: de verschillen kunnen verschillen in kwaliteit van opleidingen reflecteren, de verschillen kunnen tot stand zijn gekomen door de sectorverdeling tussen evaluatiebureaus, of de verschillen kunnen het gevolg zijn van een inconsistent gebruik van de beoordelingsschalen.

3.4.4 / Verschillen tussen sectoren

Daarnaast heeft de NVAO vastgesteld dat de beoordeling van opleidingen in clusters of visitatiegroepen binnen een domein leidt tot consistente oordelen, maar dat er tussen verschillende domeinen wel verschillen te zien zijn in de manier waarop panels beoordelen. De Technische Universiteit Eindhoven heeft onderzocht¹² in hoeverre de gegeven panelcores binnen en tussen vakgebieden, en binnen en tussen verschillende universiteiten met elkaar verschillen. In dit onderzoek zijn de gegeven panelcores van de beoordeelde opleidingen van drie universiteiten (TU Eindhoven, TU Delft en Universiteit Twente) met elkaar vergeleken. Per vakgebied werden de opleidingen door eenzelfde visitatiecommissie beoordeeld. Uit dit onderzoek blijkt dat de verschillen in panelcores tussen de universiteiten binnen hetzelfde vakgebied (veel) kleiner zijn dan de verschillen binnen de universiteiten tussen de verschillende vakgebieden. Het is uit dit onderzoek echter niet duidelijk of die verschillen voortkomen uit een andere interpretatie van de norm, of dat die ontstaan door verschillen tussen de betreffende vakgebieden.

3.5 / Conclusie

Uit het in de hoofdstuk gepresenteerde onderzoek naar de panelsamenstellingen is gebleken dat er een leereffect is opgetreden bij de voordrachten van panels door evaluatiebureaus. Waar in 2011 21 procent van de panelvoordrachten leidde tot aanvullende vragen en/of aanpassingen, was dit in 2012 nog drie procent. De NVAO signaleert evenwel dat de kwaliteit van de panels nog verder kan toenemen. De conclusies die de NVAO hierover het getrokken, heeft de NVAO met de evaluatiebureaus besproken.

Zoals verwacht, laten de analyses zien dat het oordeel voldoende veruit het meest gegeven oordeel is bij bestaande accreditaties. Een onvoldoende eindoordeel komt in 3 procent van de gevallen voor bij zowel de BOB als de UOB. Het eindoordeel excellent is bij de UOB nog niet gegeven. Op basis van de gegeven scores bij de UOB, concludeert de NVAO dat het lastig is een eindoordeel goed c.q. excellent te halen. De beslislregel bij deze beoordeling laat een eindoordeel goed of excellent alleen toe wanneer een vaste set van acht standaarden minimaal datzelfde oordeel heeft gekregen.

12> H.M. Peters, *Scores van TU opleidingen in onderwijsvisitaties* (Technische Universiteit Eindhoven, z.d.).

Een belangrijke bevinding acht de NVAO de gevonden verschillen in de beoordeling tussen de evaluatiebureaus. In het volgende hoofdstuk wordt het onderzoek naar de kwaliteit van de door de panels gegeven beoordelingen besproken, evenals de kwaliteit van de visitatierapporten. Daar constateert de NVAO onder andere dat uit het onderzoek naar de onderbouwing van deze oordelen blijkt, dat er op dit punt géén verschillen zijn gevonden tussen de verschillende bureaus. De NVAO onderschrijft de gegeven oordelen dus onafhankelijk van het evaluatiebureau. Dit zou kunnen betekenen dat de gevonden verschillen voornamelijk toe te schrijven zijn aan daadwerkelijke kwaliteitsverschillen tussen opleidingen. Een van de doelstellingen van het nieuwe stelsel is de verschillen in kwaliteit tussen instellingen, opleidingen en sectoren zichtbaar te maken. Een voorzichtige conclusie die de NVAO op grond van de eerste ervaringen trekt, is dat deze verschillen ook zichtbaarder worden, maar dat er meer onderzoek nodig is naar de betrouwbaarheid van de oordelen en de gevonden verschillen tussen groepen opleidingen. De NVAO is dan ook voornemens dit verder te onderzoeken.

Hoofdstuk 4

Kwaliteit van beoordelingen en visitatie- rapporten

Hoe overtuigend beargumenteren visitatiepanels hun beoordelingen? Wat is de kwaliteit van de inhoud, opbouw, formulering en presentatie van visitatierapporten ‘nieuwe stijl’?

Dit hoofdstuk bespreekt de uitkomsten van verschillende onderzoeken die de NVAO heeft uitgevoerd, om deze vragen te beantwoorden. Deze uitkomsten leiden tot de conclusies (a) dat de NVAO de argumentatie van de visitatierapporten kritisch bekijkt; (b) dat er tussen verschillende standaarden van de BOB en UOB verschillen zijn in de mate waarin de beoordelingen overtuigend zijn beargumenteerd; (c) dat de NVAO in haar beoordeling van de argumentatie van visitatiepanels geen verschil maakt tussen evaluatiebureaus; en (d) dat vooral de kwaliteit van de samenvattingen van visitatierapporten beter kan.

4.1 / Beoordeling van de argumentatie van panelcores

Om de betrouwbaarheid en validiteit van haar oordelen te waarborgen, beoordeelt de NVAO bij iedere accreditatieaanvraag in hoeverre de argumentatie van het panel overtuigend is. Hierbij beoordeelt de NVAO de argumentatie van de panelcores als niet-overtuigend (=1), matig overtuigend (=2), of in orde (=3). De twee volgende paragrafen bespreken de beoordelingen van de argumentatie van de panelcores voor alleen de hoofdvarianten¹³ van de opleidingen die zijn beoordeeld volgens de BOB- en UOB-kaders. Het gaat hierbij om accreditatieaanvragen die werden afgehandeld tot en met 15 april 2013.

13> Voor dit onderzoek definiëren heeft de NVAO per opleiding naar één variant of locatie gekeken. In de meeste gevallen is dit de voltijdse variant.

4.1.1 / Beperkte opleidingsbeoordeling (BOB)

De grootste variatie in de beoordeling van de panelcores door de NVAO is te vinden in standaard 3 (SD=0,37). In vergelijking met de variatie in de gegeven panelcores, is dit een opvallende constatering. Standaard 3 is de enige standaard in de BOB waarbij de argumentatie in sommige gevallen als ‘niet-overtuigend’ wordt beoordeeld. Standaarden 1 en 2 worden alleen als ‘matig overtuigend’ of ‘in orde’ beoordeeld. Wanneer de argumentatie wordt beoordeeld als niet- of matig overtuigend, is dit vrijwel altijd omdat de NVAO het oordeel niet navolgbaar acht; meestal omdat er te weinig argumenten werden aangetroffen voor een meer dan voldoende oordeel.

Tabel 4.1

Gemiddelde (M), standaardafwijking (SD) en verdeling van de beoordeling van de argumentatie van panelcores voor de BOB (n=182*)

	M	SD	Niet-overtuigend	Matig overtuigend	In orde
Standaard 1	2,98	0,15		2%	98%
Standaard 2	2,96	0,20		4%	96%
Standaard 3	2,88	0,37	1%	10%	89%
Eindoordeel	2,94	0,30	2%	2%	96%

* Selectie van alleen de hoofdvarianten van opleidingen die zijn beoordeeld met het BOB-kader (t/m 15 april 2013).

4.1.2 / Uitgebreide opleidingsbeoordeling (UOB)

Over de beoordeling van de argumentatie panelcores bij de UOB kan het volgende worden vastgesteld:

- > Standaarden 1, 4, 6, 8, 11, 12, 13, 14 en 15 zijn nooit als ‘niet-overtuigend’ beoordeeld.
- > Standaard 5 is alleen als ‘overtuigend’ beoordeeld.
- > Standaarden 1, 8, en 9 zijn relatief vaak als ‘matig overtuigend’ beoordeeld.

De grootste variatie in de beoordeling van de panelcores door de NVAO is te vinden in standaarden 9 (SD=0,39) en 16 (SD=0,53). Deze standaarden hebben ook de laagste gemiddelden (respectievelijk m=2,86 en m=2,77).

Tabel 4.2

Gemiddelde (M), standaardafwijking (SD) en verdeling van de beoordeling van de argumentatie van panelscores voor de UOB (n=62*)

	M	SD	Niet-overtuigend	Matig overtuigend	In orde
Standaard 1	2,90	0,30	0%	10%	90%
Standaard 2	2,93	0,31	2%	3%	95%
Standaard 3	2,97	0,26	2%	0%	98%
Standaard 4	2,95	0,22	0%	5%	95%
Standaard 5	3,00	0,00	0%	0%	100%
Standaard 6	2,93	0,25	0%	7%	93%
Standaard 7**	-	-	-	-	-
Standaard 8	2,89	0,32	0%	11%	89%
Standaard 9	2,86	0,39	2%	10%	88%
Standaard 10	2,92	0,38	3%	2%	95%
Standaard 11	2,97	0,18	0%	3%	97%
Standaard 12	2,93	0,25	0%	7%	93%
Standaard 13	2,92	0,28	0%	8%	92%
Standaard 14	2,97	0,18	0%	3%	97%
Standaard 15	2,98	0,13	0%	2%	98%
Standaard 16	2,77	0,53	5%	13%	82%
Eindoordeel	3,00	0,00	0%	0%	100%

* Selectie van alleen de hoofdvarianten van opleidingen die zijn beoordeeld met het BOB-kader (t/m 15 april 2013).

** Standaard 7 (Studieomvang) heeft altijd de panelscore voldoende, en een argumentatie die de NVAO altijd als in orde beoordeelt.

Concluderend kan worden gesteld dat de NVAO het vaakst aanvullende vragen stelt bij de argumentatie van de gegeven panelscore over de doelstellingen van opleidingen, de (kwaliteit van) docenten, toetsing en beoordeling en de gerealiseerde eindkwalificaties van de opleiding.

Uit dit onderzoek blijkt dat er geen effect van de evaluatiebureaus op de beoordeling van de argumentatie te zien is. Met andere woorden: er zijn tussen evaluatiebureaus geen significante verschillen, in de mate waarin de NVAO de argumentatie van panelscores beoordeelt als niet- of matig overtuigend.

4.2 / Beoordeling van kwaliteit van visitatierapporten

Met de invoering van het nieuwe stelsel kwamen er ook nieuwe richtlijnen voor de visitatierapporten (zoals een omvang van maximaal 25 pagina's, standaard een samenvatting van circa twee pagina's). De nieuwe accreditatiewetgeving bepaalt verder, dat alleen door de NVAO gecertificeerde secretarissen mogen worden ingezet ter ondersteuning van de visitatiepanels. Voorwaarden voor certificering zijn onder andere deelname aan een initiële training en (half)jaarlijkse deelname aan intervisiebijeenkomsten bij de NVAO.

Sinds het voorjaar van 2012 voert de NVAO onderzoek uit naar de kwaliteit van visitatierapporten 'nieuwe stijl', waarbij de volgende onderzoeksvragen centraal staan:

- > In welke mate voldoen visitatierapporten 'nieuwe stijl' aan de verwachtingen van verschillende soorten lezers?
- > Hoe kan de tekstkwaliteit van visitatierapporten adequaat (d.w.z. accuraat, betrouwbaar, valide, en efficiënt) worden gemeten en beoordeeld?
- > Hoe zou de kwaliteit van visitatierapporten 'nieuwe stijl' verbeterd kunnen worden?

Dit onderzoeksproject bestaat uit drie deelstudies. In de eerste deelstudie evalueerde een panel van 11 (aankomend) studenten de visitatierapporten van de eerste 11 volledig behandelde accreditatieaanvragen. In de tweede deelstudie beoordeelde een professioneel tekstschrijver/ neerlandicus dezelfde 11 visitatierapporten. De derde deelstudie maakt sinds mei 2012 onderdeel uit van de behandeling van accreditatieaanvragen: bij de analyse van iedere aanvraag beoordeelt de NVAO ook de tekstkwaliteit van het visitatierapport.

Bij alle drie de deelstudies heeft de NVAO gebruik gemaakt van verschillende eigen adaptaties van het veel gebruikte en gevalideerde 'CCC-model voor de analyse van tekstkwaliteit' van Renkema (*Schrijfwijzer*, 2012). Volgens dit model voldoet een goede tekst aan drie criteria: *correspondentie* (een goede afstemming tussen de doelen van de schrijver en de verwachtingen van de lezer); *consistentie* (een goede afstemming tussen verschillende tekstdelen); en *correctheid* (een goede afstemming tussen enerzijds de tekst, en anderzijds de feiten en de regels van het taalsysteem). Volgens het model gelden deze criteria voor vijf verschillende 'niveaus': (a) Teksttype/ tekstsoort, (b) Inhoud, (c) Opbouw, (d) Formulering, toon & stijl, en (e) Presentatie & vormgeving. De volgende twee paragrafen bespreken de uitkomsten van de drie deelstudies.

4.2.1 / Het oordeel van (aankomend) studenten en de tekstschrijver

De beoordelingen van de visitatierapporten van de eerste 11 volledig behandelde aanvragen door het panel van (aankomend) studenten en door de tekstschrijver wezen op een aantal tekortkomingen in de kwaliteit van de teksten. Op basis hiervan kon de NVAO concrete aanbevelingen formuleren ten aanzien van de samenvattingen; de volledigheid en consistentie van de inhoud van de rapporten; de samenhang, opbouw en structuur van de tekst; de formulering, toon en stijl; en de presentatie en vormgeving.

De NVAO heeft deze aanbevelingen gecommuniceerd in een overleg met de evaluatiebureaus (10 april 2012). Daarnaast heeft de NVAO deze aanbevelingen verwerkt in de training van nieuwe secretarissen. Ook heeft de NVAO deze aanbevelingen gepresenteerd aan de deelnemers van de twee intervisie-bijeenkomsten voor externe secretarissen (op 24 mei en 12 december 2012).

4.2.2 / Het oordeel van NVAO-beleidsmedewerkers

Als onderdeel van het accreditatieproces bij opleidingsbeoordelingen (BOB en UOB), beoordeelt de NVAO de tekstkwaliteit van de visitatierapporten. Hiervoor heeft de NVAO een eigen beoordelingsinstrument ontwikkeld, dat is gebaseerd op het CCC-model voor de analyse van tekstkwaliteit van Renkema (*Schrijfwijzer*, 2012). De NVAO kijkt vooral naar de kwaliteit van de inhoud, formulering, opbouw, en presentatie en vormgeving van de visitatierapporten. Ieder aspect wordt gescoord als onvoldoende (=1), voldoende (=2) of goed (=3). De NVAO heeft de kwaliteit van 83 visitatierapporten met elkaar vergeleken en komt tot de volgende conclusies:

Bij alle aspecten van de vragenlijst wordt de volledige schaal gebruikt, al is de verdeling wel scheef en gepiekt: 7 procent van de scores is 'onvoldoende', bijna driekwart van de scores is 'voldoende', en 20 procent is 'goed'. De kleinste spreiding is in de beoordeling van 'Formulering, toon & stijl' (SD=0,46). De grootste spreiding bestaat in de beoordeling van 'Voldoende (overtuigende) informatie' (SD=0,56). 'Presentatie en vormgeving' scoort het hoogste met een gemiddelde van 2,28. De 'Kwaliteit van de samenvatting' scoort het laagst met een gemiddelde van 2,01. De items van het beoordelingsinstrument die betrekking hebben op de kwaliteit van de *inhoud* (items 7, 8, en 9) worden relatief laag gescoord: 10-11 procent wordt beoordeeld als 'onvoldoende'.

Uit de analyse blijkt dat er significante verschillen zijn tussen evaluatiebureaus in de scores voor 'Formele vereisten', 'Voldoende (overtuigende) informatie', 'Kwaliteit van de samenvatting' en 'Geschiktheid'. Waar deze verschillen precies in liggen, zal nog verder worden onderzocht.

Tabel 4.3

Gemiddelde (M), standaardafwijking (SD) en verdeling van de beoordeling van de tekstkwaliteit van visitatierapporten (n=83*)

Item	Kwaliteitsaspect	M	SD	O	V	G
1	Formele vereisten	2,13	0,46	5%	77%	18%
2	Correct taalgebruik	2,13	0,54	8%	70%	22%
3	Presentatie & vormgeving	2,28	0,48	1%	69%	30%
4	Formulering, toon & stijl (algemeen)	2,16	0,46	4%	77%	20%
5	Consistente opbouw & structuur	2,16	0,49	5%	74%	21%
6	Samenhang & argumentatie	2,15	0,53	7%	70%	22%
7	Juistheid & controleerbaarheid	2,07	0,52	10%	73%	17%
8	Inhoudelijk consistentie	2,09	0,54	10%	70%	19%
9	Voldoende (overtuigende) informatie	2,10	0,56	11%	68%	21%
10	Kwaliteit van de samenvatting	2,01	0,48	11%	77%	12%
11	Geschiktheid	2,13	0,49	6%	74%	20%
Totaal		2,08	0,26	7%	73%	20%

4.3 / Conclusie

Het valideren van de oordelen van visitatiepanels is de kerntaak van de NVAO. Hiertoe beoordeelt de NVAO de kwaliteit van ieder visitatierapport, en dan vooral ook van de onderbouwing van de gegeven scores voor iedere standaard van de beoordelingskaders. De onderzoeksresultaten in dit hoofdstuk laten zien, dat de NVAO de beoordelingen van de visitatiepanels niet zonder meer volgt. Bij twijfel over een gegeven panelscore, verzoekt de NVAO het panel of de instelling om (schriftelijk of in een gesprek) aanvullende informatie te verschaffen. Op deze wijze borgt de NVAO mede de betrouwbaarheid, validiteit en zorgvuldigheid van de onafhankelijke externe beoordeling. Opvallend is dat de NVAO vooral alert is op de navolgbaarheid van de oordelen bij die standaarden van de beoordelingskaders, die focussen op de inhoud en de resultaten van het onderwijs. In het algemeen kijkt de NVAO extra scherp naar de argumentatie, wanneer visitatiepanels een opleiding op een (of meerdere) standaard(en) beoordelen als meer-dan-voldoende. Daarmee versterkt de NVAO het vertrouwen dat panelcores ook daadwerkelijke verschillen in onderwijskwaliteit tussen opleidingen representeren.

Sinds een jaar beoordeelt de NVAO bij iedere accreditatieaanvraag niet alleen de argumentatie van panelcores, maar ook de tekstkwaliteit van het visitatierapport. In de beleving van beleidsmedewerkers en bestuurders van de NVAO, voegt dit een extra dimensie toe aan de behandeling van accreditatieaanvragen. Voorheen was het soms lastiger om de vinger op de zere plek te leggen als een visitatierapport tekortkomingen vertoonde. Maar ook de voorbeeldige visitatierapporten waren lastiger te signaleren. Periodiek analyseert de NVAO deze beoordelingen van de visitatierapporten, om de aanbevelingen te communiceren in overleggen met de evaluatiebureaus, en in de trainingen en intervisiebijeenkomsten voor externe secretarissen. Op deze manier draagt de NVAO bij aan de kwaliteitswaarborging binnen het accreditatiestelsel.

De inspanningen van de NVAO bij het beoordelen van de kwaliteit van de visitatierapporten, dienen ertoe bij te dragen dat de kwaliteit, leesbaarheid en inzichtelijkheid van de rapporten en besluiten wordt vergroot. Daarnaast draagt ook de door commissies zelf geschreven samenvatting bij aan het vergroten van de inzichtelijkheid en leesbaarheid. Deze samenvatting wordt namelijk integraal opgenomen in de besluiten waardoor de kwaliteit van de besluiten is verbeterd.

ENQA waardeert dit initiatief en de vergroting van de leesbaarheid van besluiten die dit met zich mee heeft gebracht.

De NVAO ziet erop toe de kwaliteit van deze samenvattingen nog te verbeteren, onder andere door middel van de jaarlijkse opleidingen van secretarissen.

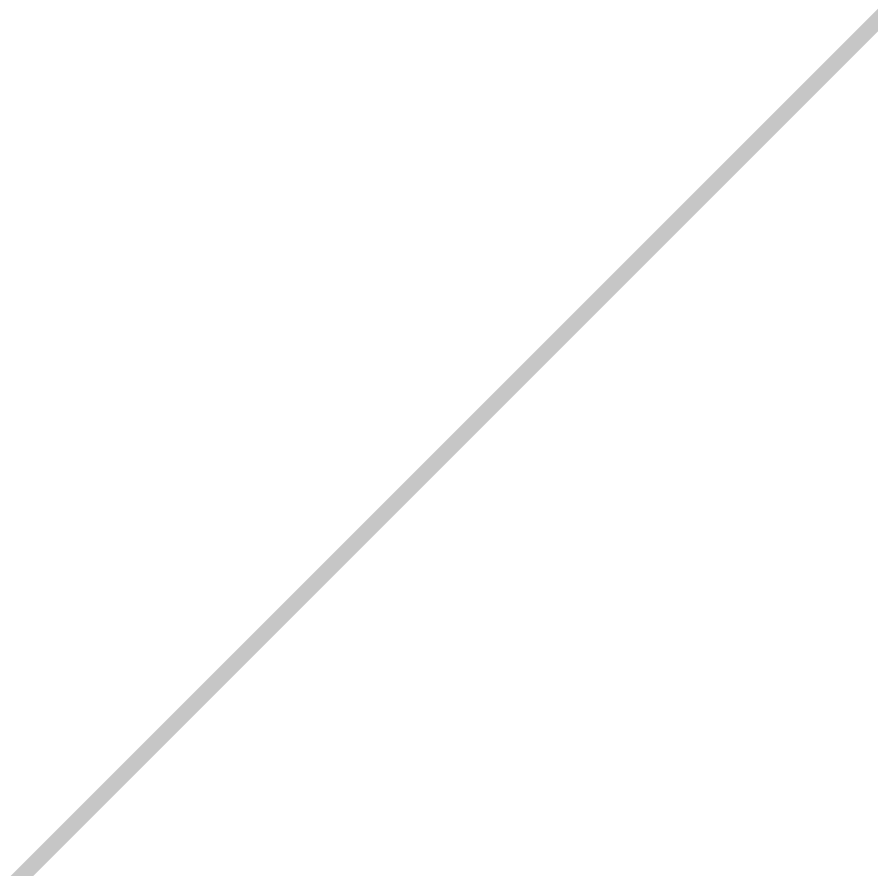
Het volgende hoofdstuk bespreekt de eerste ervaringen van de directe betrokkenen: instellingen, docenten, beoordelaars. Hoe zien zij het functioneren van het nieuwe stelsel? Ook komt een aantal externe evaluatieonderzoeken aan bod, en de vraag wat voor de NVAO de belangrijkste uitkomsten van die onderzoeken zijn.

Hoofdstuk 5

Ervaringen van stakeholders

Hoe ervaren de instellingen en docenten de verschillende typen beoordelingen? Hoe tevreden zijn de instellingen en docenten met de werkzaamheden en procedures van de NVAO? Wat vinden de voorzitters van de auditcommissies van de instellingstoets kwaliteitszorg? Hoe beoordeelt de European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) de NVAO?

Dit hoofdstuk bespreekt de uitkomsten de door de NVAO en extern in opdracht van de NVAO uitgevoerde evaluaties van de tevredenheid onder stakeholders. Deze uitkomsten leiden tot de conclusies: (a) dat instellingen en docenten over het algemeen tevreden zijn over de instellingstoets kwaliteitszorg en de opleidingsbeoordelingen; (b) dat docenten tevreden tot zeer tevreden zijn over de inhoudelijke focus van de beperkte opleidingsbeoordeling, maar dat deze toets niet tot een vermindering van inspanning of administratieve lasten heeft geleid; (c) dat de commissievoorzitters van de instellingstoets kwaliteitszorg positief zijn over deze toets en dat zij een voornaamste aandachtspunt zien in de consistentie van de uitgevoerde beoordelingen; en (d) dat de NVAO voldoet aan de European Standards and Guidelines van de European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA).

5.1 / Ervaringen van instellingen

5.1.1 / Ervaringen met toets nieuwe opleiding

De NVAO heeft tussen augustus 2011 en april 2013 naar 113 contactpersonen van afgeronde TNO's een vragenlijst opgestuurd met als doel te evalueren in hoeverre zij tevreden zijn met de toets nieuwe opleiding. Bijzondere aandacht ging daarbij uit naar de specifieke taken van de NVAO. Deze vragenlijst is door 53 respondenten ingevuld.

Uit tabel 5.1 blijkt dat de respondenten tevreden tot zeer tevreden zijn met de verschillende aspecten van de TNO. 77 procent van de respondenten vindt de aanwijzingen ter voorbereiding van de aanvraag TNO voldoende helder. 85 procent van de respondenten geeft aan dat het besluit van de NVAO zorgvuldig is genomen en 83 procent vindt dat dit besluit een correct beeld geeft van de kwaliteit van de opleiding. Negentig procent vindt het besluit leesbaar, 87 procent vindt de communicatie met de NVAO correct en 89 procent van de respondenten vindt dat de gehele procedure zorgvuldig is verlopen.

Tabel 5.1

Uitkomsten vragenlijst ervaringen TNO (in %, vijfpuntsschaal)

	De aanwijzingen ter voorbereiding van de aanvraag TNO (op de website) waren voldoende duidelijk	Het besluit van de NVAO is zorgvuldig genomen	Het besluit geeft een correct beeld van de kwaliteit van de opleiding	Het besluit is leesbaar voor alle betrokkenen bij de opleiding	De communicatie met de NVAO was correct	De gehele procedure is zorgvuldig verlopen
Helemaal oneens	-	2	-	-	-	-
Oneens	6	4	9	4	4	6
Neutraal	17	9	8	6	9	6
Eens	64	43	43	47	40	51
Helemaal eens	13	42	40	43	47	38
Gemiddelde score	3,8	4,2	4,1	4,3	4,3	4,2

Bron: Enquête evaluatie TNO

In de vragenlijst was ook ruimte voor de respondenten om gegeven scores toe te lichten. De belangrijkste opmerkingen hierbij gingen over (a) positieve ervaringen met de NVAO t.a.v. deskundigheid en zorgvuldigheid; (b) de (on)duidelijkheid en hoeveelheid van het aanleveren van bijkomende documenten; en (c) de (te) lange doorlooptijd en onduidelijkheid hierover.

5.1.2 / Ervaringen met opleidingsbeoordelingen

Sinds het voorjaar van 2013 is de NVAO ook begonnen met het evalueren van de ervaringen van instellingen met opleidingsbeoordelingen (bestaande accreditaties). Bijzondere aandacht ging daarbij uit naar de specifieke taken van de NVAO. De vragenlijst is naar twaalf contactpersonen van instellingen verstuurd, 10 hebben de vragenlijst ingevuld. Deze (eerste) resultaten zijn dus niet representatief voor het gehele hoger onderwijs, maar geven een eerste indicatie van de ervaringen.

Tabel 5.2 laat zien de respondenten over het algemeen tevreden zijn met de werkzaamheden van en communicatie door de NVAO. Het hoogst scoren de aanwijzingen ter voorbereiding op het indienen van de aanvraag en de zorgvuldigheid bij het nemen van besluiten (beiden 90 procent eens). Tachtig procent van de respondenten vindt dat de besluiten een correct beeld van de kwaliteit van de opleidingen geven en hetzelfde percentage vindt de besluiten goed leesbaar.

Ook de communicatie met de NVAO wordt door 80 procent als correct beschouwd. Zeventig procent vindt de gehele procedure zorgvuldig verlopen.

Tabel 5.2

Uitkomsten vragenlijst ervaringen opleidingsbeoordelingen (in %, vijfpuntsschaal)

	De aanwijzingen ter voorbereiding op het indienen van de aanvraag om accreditatie van opleidingen zijn voldoende duidelijk	De besluiten van de NVAO over de accreditatie van opleidingen van uw instelling worden zorgvuldig genomen	De besluiten geven een correct beeld van de kwaliteit van de opleidingen	De besluiten zijn goed leesbaar voor alle betrokkenen van de opleidingen en de instelling	De communicatie met de NVAO tijdens de beoordeling van de panel-samenstelling en de behandeling van en de besluitvorming over de aanvragen om accreditatie is correct	De gehele procedure Aanvraag om accreditatie verloopt zorgvuldig
Helemaal oneens	-	-	-	-	-	-
Oneens	10	-	10	-	10	-
Neutraal	-	10	10	20	10	30
Eens	90	90	70	80	80	70
Helemaal eens	-	-	10	-	-	-
Gemiddelde score	3,8	3,9	3,8	3,8	3,7	3,7

Bron: Enquête evaluatie opleidingsbeoordelingen

5.2 / Ervaringen van docenten

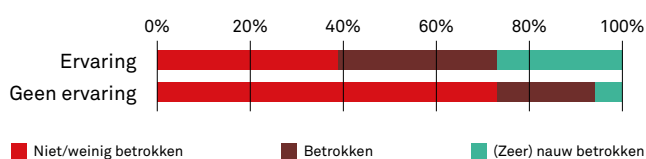
Via een enquête onder docenten is nagegaan wat de eerste ervaringen zijn in het Nederlands hoger onderwijs met de beperkte opleidingsbeoordeling (BOB) als onderdeel van de accreditatie. Speciale aandacht ging hierbij uit naar de betrokkenheid van docenten bij de BOB. Een van de doelstellingen van het nieuwe stelsel is om de docenten weer meer eigenaar te maken van de evaluatie van het onderwijs. Accreditatie moet immers ook een gesprek zijn tussen peers en docenten over de kwaliteit van het onderwijs. De resultaten zijn verzameld bij 234 docenten aan 23 opleidingen. De resultaten geven daarom slechts een indruk van de eerste ervaringen met de BOB en de betrokkenheid daarbij. De NVAO ontwikkelde voor de enquête een vragenlijst die de ervaring met en het oordeel over de nieuwe accreditatiemethode meet. Deze vragenlijst is uitgezet onder docenten van opleidingen die de beperkte opleidingsbeoordeling (BOB) hebben ondergaan. De BOB kan in drie onderdelen worden opgedeeld: de zelfevaluatie, de visitatie en het beoordelingsrapport (en besluit NVAO). Deze drie onderdelen zijn apart geëvalueerd en daarnaast zijn ook vragen gesteld over de BOB als geheel. Tevens is bij de evaluatie onderscheid gemaakt tussen docenten met en docenten zonder eerdere visitatie-ervaring.

5.2.1 / De zelfevaluatie

De docenten zien de zelfevaluatie duidelijk als een product van docenten en opleidingsmanagement samen. 84 procent van de docenten vindt het zelfevaluatierapport objectief, valide, zelfkritisch en volledig. Niet alle docenten zijn daadwerkelijk betrokken geweest bij de totstandkoming van het zelfevaluatierapport. Onder docenten met eerdere visitatie-ervaring is de betrokkenheid bij de totstandkoming van het zelfevaluatierapport groter (61 procent) dan onder docenten zonder eerdere visitatie-ervaring (27 procent) (zie figuur 5.1).

Figuur 5.1

Betrokken geweest bij opstellen zelfevaluatie?*

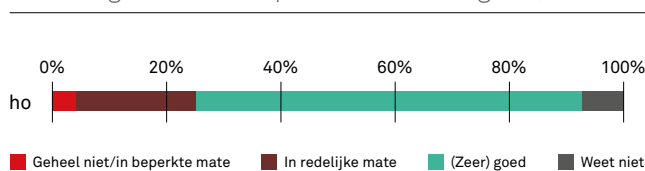
Bron: Enquête evaluatie BOB. n(ervaring)=109, n(geen ervaring)=125

* Significante verschillen ($p < 0,05$)

Van de ondervraagde docenten die betrokken zijn geweest bij het opstellen van de zelfevaluatie, geeft een ruime meerderheid aan dat het (zeer) goed gelukt is om de evaluatie te beperken tot dat wat nodig is voor de BOB (Tabel 5.2).

Figuur 5.2

Is het gelukt om de zelfevaluatie te beperken tot dat wat nodig is voor die beperkte beoordeling? (%)*

Bron: Enquête evaluatie BOB. n=99

* Indien betrokken of (zeer) nauw betrokken geweest bij opstellen zelfevaluatie

5.2.2 / De visitatie

De kwaliteit van visitatiecommissies staat buiten kijf: vrijwel geen enkele respondent is negatief over aspecten als inhoudelijke deskundigheid, kennis van het werkveld en objectiviteit. Het merendeel van de docenten vindt dat de commissie voldoende tot (zeer) veel aandacht besteedde aan een vijftal hoofdaspecten uit het beoordelingskader (tabel 5.3). De hoeveelheid aandacht voor 'toetsen en beoordelen' en voor 'gerealiseerd niveau studenten' wordt door vrijwel geen van de respondenten als weinig bevonden. Bij de overige aspecten (doelstellingen en inhoud van de opleiding, kwaliteit van de docenten) is de groep die vindt dat er weinig of geen aandacht voor was, iets groter. De groep respondenten met eerdere visitatie-ervaring weet duidelijk vaker of er aandacht besteed is aan de genoemde aspecten dan de groep zonder eerdere visitatie-ervaring.

Tabel 5.3

In hoeverre besteedde het panel tijdens de recente visitatie aandacht aan de volgende aspecten, naar ervaring met eerdere visitaties? (%)

	Doelstellingen van de opleiding*		Inhoud van de opleiding*		Toetsen en beoordelen*		Gerealiseerd niveau van studenten*		Kwaliteit van docenten*	
	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee
Eerdere ervaring?										
Helemaal niet/weinig	6	7	6	6	1	-	-	3	5	10
Niet veel/niet weinig	19	11	17	11	6	10	6	9	25	14
(Zeer) veel	53	41	61	49	78	64	77	58	51	38
Weet niet	22	41	16	34	15	26	17	30	19	38
Totaal (n=100%)	109	125	109	125	109	125	109	125	109	125

Bron: Enquête evaluatie BOB

* Significante verschillen ($p < 0,05$)

Een kernvraag is of docenten bij de nieuwe BOB meer betrokken zijn in vergelijking met de oude werkwijze (tabel 5.4). De docenten met ervaring met de oude werkwijze lijken daarvan niet allemaal overtuigd; 32 procent is het (zeer) eens met de stelling dat de betrokkenheid is toegenomen, en 35 procent vindt dat de betrokkenheid niet is veranderd. Verder is 38 procent van de docenten het (zeer) oneens met de stelling dat de recente visitatie minder tijd heeft gekost, een kwart is van mening dat de visitatie evenveel tijd heeft gekost en eveneens een kwart vindt dat de nieuwe BOB minder tijd heeft gekost. Het meest positief zijn docenten over het feit dat de BOB meer dan de oude werkwijze gericht is op de inhoud van het onderwijs; 46 procent is het daarmee (zeer) eens. Ook is per saldo de waarneming dat de BOB inhoudelijk meer was toegespitst op het eigen vak/de eigen opleiding.

Tabel 5.4

Beoordeling recente visitatie in vergelijking met eerdere ervaringen (%)*

	Nieuwe visitatie is meer gericht op de inhoud van het onderwijs	De recente visitatie ging meer over mijn vak/opleiding	De docenten waren meer betrokken	De recente visitatie kostte mij minder tijd
(Zeer) oneens	12	21	22	38
Niet eens/niet oneens	28	35	35	26
(Zeer) eens	46	30	32	24
Weet niet	15	14	11	13
Totaal (n=100%)	109	109	109	109

Bron: Enquête evaluatie BOB

* Alleen indien ervaring met eerdere visitaties

53 procent van de respondenten was bij de recente opleidingsbeoordeling gesprekspartner van de visitatiecommissie. De visitatiecommissie spreekt docenten bijna allemaal op invitatie; het open spreekuur speelt een zeer beperkte rol en geniet ook een geringe bekendheid (59 procent van de docenten weet niet van het bestaan). Het gebruik van dit spreekuur zou kunnen groeien bij een grotere bekendheid: 9 procent van de respondenten geeft aan zeker of waarschijnlijk gebruik te hebben gemaakt van dit spreekuur als men van het bestaan had geweten.

5.2.3 / Het beoordelingsrapport

Het beoordelingsrapport van de visitatiecommissie wordt door het merendeel van de docenten als (zeer) goed beschouwd (67 procent). Bijna geen enkele docent beoordeelt de herkenbaarheid, de bruikbaarheid, het kritisch karakter en de leesbaarheid als onvoldoende: 64 procent vindt het eindrapport (zeer) goed bruikbaar, 68 procent vindt het eindrapport (zeer) kritisch en 57% vindt het rapport goed tot zeer goed leesbaar (Tabel 5.5). Slechts een enkeling is ontevreden over inhoudelijke aspecten van het eindrapport.

Tabel 5.5

Hoe beoordeelt u de inhoud van het eindrapport van de visitatiecommissie? (%)*

	Herkenbaarheid	Bruikbaarheid	Kritisch karakter	Leesbaarheid
(Zeer) slecht	3	3	1	1
Niet slecht/niet goed	15	15	15	17
(Zeer) goed	67	64	68	57
Weet niet	16	18	17	25
Totaal (n=100%)	185	185	185	185

Bron: Enquête evaluatie BOB

* Indien bekend met het eindoordeel

5.2.4 / De BOB als geheel

Docenten beschouwen de BOB als stimulerend en niet bedreigend. Ook beschouwen de docenten de BOB als een verbetering ten opzichte van de oude werkwijze. De meerderheid van de docenten geeft aan dat zij de BOB ervaren als het moeten afleggen van verantwoording, 23 procent van de docenten met eerdere visitatie-ervaring vindt dat dit is toegenomen ten opzichte van het oude stelsel. De meerderheid van de docenten ervaart de BOB als bureaucratisch, 45 procent van de docenten met eerdere visitatie-ervaring geeft aan dat dit is toegenomen in vergelijking met het oude stelsel. 58 procent van de docenten vindt dat de visitatie 'nieuwe stijl' evenveel of meer bijdraagt aan de onderwijskwaliteit (tabel 5.6).

Tabel 5.6

Hoe heeft u de visitatie 'nieuwe stijl' ervaren in vergelijking met eerdere visitaties? (%)*

	Bedreigend	Stimulerend	Verantwoording moeten afleggen	Bureaucratisch	Bijdrage aan onderwijskwaliteit
(Veel) minder	31	6	14	4	28
Evenveel	46	39	49	39	43
(Veel) meer	8	42	23	45	15
Weet niet	15	13	15	13	15
Totaal (n=100%)	109	109	109	109	109

Bron: Enquête evaluatie BOB

* Alleen indien ervaring met eerdere visitaties

De docenten geven tevens aan dat zij (nog) meer aandacht willen voor onderwijsverbetering en gerealiseerd niveau. In het algemeen voelt de meerderheid van de docenten zich in eniger mate betrokken bij de opleidingsbeoordeling (totaal ho: 71 procent).

Ten slotte is in de enquête aan de docenten gevraagd welke accentverschuivingen en verbeteringen naar hun mening nodig zijn in de nieuwe beperkte opleidingsbeoordeling. Daaruit volgen twee belangrijke bevindingen.

Ten eerste vinden de respondenten dat er meer aandacht nodig is voor verbetering van het onderwijs; slechts één procent wil hier minder aandacht voor en 55 procent van de respondenten zonder en 66 procent van de respondenten met eerdere visitatie-ervaring wil (veel) meer aandacht voor onderwijsverbetering. Ook bij het 'gerealiseerd niveau' is het beeld dat een flinke groep respondenten (39 procent zonder eerdere visitatie-ervaringen, 43 procent met eerdere visitatie-ervaringen) hier meer of veel meer aandacht voor wil. Het accent op ranking en in mindere mate controle mag volgens veel respondenten juist minder.

Vervolgens is in de vragenlijst nader gevraagd naar het oordeel over het beoordelingskader en in hoeverre het visitatiepanel zich daaraan houdt. Bij deze vragen is met name onder de groep respondenten zonder eerdere ervaring met visitaties een flink deel (42 tot 61 procent) dat 'weet niet' antwoordt. Opvallend is dat ook van de respondenten met eerdere ervaring met visitaties 34 procent antwoordt 'weet niet' op de stelling dat het kader voor BOB voldoende helder aangeeft welke informatie door het visitatiepanel wordt verlangd. Het lijkt erop dat de bekendheid met het kader voor BOB nog niet bij alle docenten aanwezig is. De meeste respondenten die wel een oordeel hebben, vinden dat het panel zich beperkte tot de voor de BOB relevante zaken. Daarnaast vindt de meerderheid dat de BOB niet te smal is.

Tabel 5.7

Oordeel over beperkte opleidingsbeoordeling, naar ervaring met eerdere visitaties (%)

	Panel beperkte zich tot de voor de BOB relevante zaken*		BOB is zo smal dat het weinig zegt over opleiding*		Kader voor BOB geeft voldoende helder aan welke informatie verlangd wordt door visitatiepanel*		BOB leidt tot verlaging van accreditatielast*	
	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee
Eerdere ervaring?								
(Zeer) oneens	6	2	56	35	4	1	25	13
Niet eens/niet oneens	16	11	14	14	14	16	19	18
(Zeer) eens	57	38	14	9	49	22	33	17
Weet niet	22	48	17	42	34	61	23	53
Totaal (n=100%)	109	125	109	125	109	125	109	125

Bron: Enquête evaluatie BOB

* Significante verschillen ($p < 0,05$)

In dit onderdeel van de vragenlijst is ook meegenomen of de BOB (per saldo) leidt tot een verlaging van de accreditatielast. In vergelijking met de hiervoor weergegeven algemene oordelen over het afleggen van verantwoording en de bureaucratie, zijn hier de antwoorden wat minder uitgesproken. De groep respondenten (zowel met als zonder eerdere visitatie-ervaring) die vindt dat de beperkte opleidingsbeoordeling leidt tot een verlaging van de accreditatielast is iets groter dan de groep die het hiermee oneens is.

Tabel 5.8

Uitkomsten vragenlijst ervaringen ITK (in %, vijfpuntsschaal)

	Het bestuurlijk overleg gaf een goed inzicht in de doelstellingen en het verdere verloop van de Instellingstoets kwaliteitszorg	De aanwijzingen ter voorbereiding van de aanvraag Instellingstoets kwaliteitszorg via de NVAO website en de NVAO procescoördinator waren voldoende duidelijk	Het besluit van de NVAO is zorgvuldig genomen	Het commissieadvies en het NVAO besluit geven een correct beeld van het kwaliteitsbeleid en de interne kwaliteitszorg van de instelling	Het commissieadvies en het NVAO besluit zijn leesbaar voor alle betrokkenen bij de instelling	De communicatie met de NVAO was correct en de beoordeling is volgens afspraken verlopen	Werkwijze van de commissie en de inrichting van de beoordeling waren zorgvuldig
Helemaal oneens	-	-	-	-	-	-	-
Oneens	9	-	-	18	-	9	18
Neutraal	9	9	36	18	-	27	9
Eens	55	64	55	46	82	45	64
Helemaal eens	18	27	-	9	-	9	9
n.v.t	9	-	9	9	18	9	-
Gemiddelde score	3,9	4,2	3,6	3,5	4,0	3,6	3,6

Bron: Enquête evaluatie ITK

5.3 / Ervaringen stakeholders ITK

5.3.1 / Ervaringen van instellingen

De NVAO heeft in het voorjaar van 2013 naar 12 contactpersonen van afgeronde ITK's een vragenlijst opgestuurd met als doel te evalueren in hoeverre zij tevreden zijn met de instellingstoets kwaliteitszorg. Bijzondere aandacht ging daarbij uit naar de specifieke taken van de NVAO. Deze vragenlijst is door 11 respondenten ingevuld.

Uit tabel 5.7 blijkt dat 73 procent van de respondenten vindt dat het bestuurlijk overleg een goed inzicht gaf in de doelstellingen en het verdere verloop van de ITK en een even groot percentage vindt de werkwijze van de commissie en de inrichting van de beoordeling zorgvuldig. 91 procent van de respondenten vindt de aanwijzingen van de NVAO ter voorbereiding op de ITK voldoende duidelijk. 82 procent van de respondenten vindt het commissieadvies en het besluit van de NVAO leesbaar voor alle betrokkenen.

Uit deze evaluatie komen drie aandachtspunten naar voren: (1) 55 procent van de respondenten vindt dat het besluit van de NVAO zorgvuldig is genomen; (2) 55 procent vindt dat het commissieadvies en het besluit van de NVAO een correct beeld geven van de instelling, 18 procent vindt van niet; en (3) 55 procent van de respondenten vindt de communicatie met de NVAO correct en vindt dat de beoordeling volgens afspraken is verlopen, 9 procent vindt van niet.

In de vragenlijst was ook ruimte voor de respondenten om gegeven scores toe te lichten. De gegeven opmerkingen waren verschillend van aard. Een aantal voorbeelden: één van de respondenten gaf aan dat het veranderingsproces waar de instelling in zat geen probleem leek voor de toets, maar dat bleek het uiteindelijk wel te zijn. Ook gaf één van de respondenten aan het advies meer een organisatieadvies te vinden dan een advies over kwaliteitszorg. Ook werd aangegeven dat het advies laat kwam, waardoor de belangstelling van docenten al wat was weggezaakt.

De NVAO stelt verder zelf vast dat de deskundigheid en onafhankelijkheid van de auditcommissies die de instellingstoets kwaliteitszorg uitvoeren veel aandacht vraagt. Nog sterker dan bij de beoordeling van opleidingen geldt hier dat de groep van *peers* bijzonder klein is. De NVAO draagt er daarom zorg voor dat in iedere commissie ook *peers* van buiten het Nederlandse hoger onderwijs worden opgenomen. De voorzitters van de auditcommissies volgen daarnaast verplicht een intensieve 2-daagse training in audittechnieken. Deze training heeft ook tot doel de consistentie van de beoordeling te borgen.

5.3.2 / Ervaringen van voorzitters van ITK-panels

De NVAO heeft op 14 mei 2013 een rondetafelbijeenkomst met voorzitters van de auditcommissies voor de instellingstoets kwaliteitszorg georganiseerd en een enquête gehouden onder de instellingen die de procedure hebben ondergaan.

Het gesprek over de werd gevoerd aan de hand van een eerste uitwisseling van ervaringen en een bespreking van de eerste indrukken. Op de agenda stonden de effecten van de ITK op de nu beoordeelde instellingen (zie tabel 5.9), de werking van het beoordelingskader en de consistentie van de beoordeling.

Tabel 5.9: Aantal afgeronde ITK's

	Totaal	Positief	Positief onder vw	Ingetrokken (na negatief oordeel)
2013*	18	9	2	7 (2)
2012	7	4	2	1 (1)
2011	2	2	-	-
Totaal	27	15	4	8 (3)

* tot 8 juli 2013

Eerste ervaringen

De voorzitters concludeerden dat naar hun ervaring alle ITK's zeer serieus worden genomen door zowel hogescholen als universiteiten. De toets is zeker geen 'kunstje' en er is sprake van enige nervositeit bij de betrokken instellingen. Duidelijk waarneembaar is dat de toets het gemeenschapsgevoel binnen een instelling in positieve zin beïnvloedt. Het belang van de voorbereiding op de toets, via het schrijven van de kritische reflectie en de uitvoering van een proefaudit, wordt daarbij genoemd als een factor die mede bepalend is voor het

succes van de toets. Natuurlijk hebben ook de bezoeken van de commissie een positief effect op de instelling, er is samen gewerkt aan een cruciaal project en dat schept een band.

Toch wordt het proces voorafgaande aan het bezoek als het meest belangrijke gepercipieerd. In de voorbereiding op de audit wordt door de meeste instellingen enorm veel werk verzet. Het hele systeem van beleidsvoorbereiding, uitvoering en evaluatie wordt goed doorgelicht en voordat de commissie op bezoek komt, worden veelal de 'laatste gaten gedicht'. De kritische reflectie, in zekere zin het sluitstuk van de interne voorbereiding, is cruciaal; als daar realiteitszin uit blijkt, heeft dat een positief effect op de audit, maar wanneer een groot gat zit tussen de aangetroffen situatie en het beeld uit de kritische reflectie dan volgt veelal een problematische audit met een minder positieve conclusie. Samenvattend: het bezoek van de commissie is belangrijk, maar de periode voor het bezoek is cruciaal voor het succes en het blijvende belang en effect van de ITK binnen de instelling.

Als opvallend punt werd door de voorzitters van de auditcommissies naar voren gebracht dat sommige hogescholen worstelen met het goed onder woorden brengen van de visie op kwaliteit. Vaak blijft die visie steken in processen en procedures, zonder dat er een meer inhoudelijke visie op de kwaliteit van het onderwijs wordt gegeven. De voorzitters signaleren in dit verband het probleem dat procesmatige definities van kwaliteit, 'we willen het beste uit onze studenten halen', niet automatisch meetbare kwaliteit opleveren. De commissies zijn op zoek naar inhoudelijke ankers. Ook is zowel bij universiteiten als hogescholen de samenhang tussen beleid en visie soms vaag. Bij de analyse van het kwaliteitszorgsysteem in enge zin valt op dat de relatie tussen formele en informele kwaliteitszorg cruciaal is. Het proces is ook van belang, maar blijft lastig te vatten in procedures.

Tot slot van de algemene bevindingen werd door de voorzitters van de commissies opgemerkt dat de (organisatie)structuur van een instelling cruciaal is: wie is er verantwoordelijk voor kwaliteit? 'Wie steekt zijn of haar vinger op als het niet goed gaat'. Als deze vraag niet eenduidig beantwoord kan worden, is er een probleem. In dit verband wordt een kwaliteitscultuur ook wel geduid als het 'consequent handhaven van de afgesproken criteria en op constructieve wijze signaleren dat dingen misgaan'.

De NVAO heeft bij alle instellingen aangegeven bereid te zijn bij te willen dragen aan de disseminatie van de effecten van de ITK, bijvoorbeeld door gezamenlijk een seminar te organiseren over de uitkomsten van iedere ITK. Van dit aanbod is nog geen gebruik gemaakt.

Beoordelingskader

Het beoordelingskader voor de ITK en de daarbij behorende methodiek worden zeer gewaardeerd door de commissies: 'de methodiek is erg goed, alles komt bloot te liggen'. Verschillende voorzitters benadrukten het belang van de audittrails: deze onderzoeken zijn cruciaal voor de waarheidsvinding en het ervaren van de kwaliteitscultuur.

Er zijn wel vragen over de te hanteren beslisregels en in het verlengde daarvan de vraag: 'waar ligt de lat'. Tot nog toe worden deze vragen niet als een probleem ervaren. Het systeem is immers nieuw en men is van mening dat er nu op basis van de praktijk van de afgelopen twee jaar gewerkt moet worden aan een nadere invulling. De meerderheid van de voorzitters is van mening dat op dit vlak best een deductieve werkwijze gebruikt kan worden; op basis van wat tot nu toe is aangetroffen en niet door inductief het kader te verduidelijken. Vastgesteld moet worden dat het versterken van de consistentie in oordelen niet direct kan worden opgelost met een steeds verdergaande en verfijndere definiëring van standaarden. Het is wel van belang te zoeken naar een basis voor nog meer gelijkvormige oordelen. Er moet daarvoor meer duidelijkheid komen over de interpretatie van bevindingen tussen NVAO en commissies, maar 'we moeten niet de standaarden verder gaan dichtschrijven'.

Op dit moment wordt de consistentie tussen commissies bewaakt door veel overlap te organiseren in de samenstelling van auditcommissies. De leden van de commissies komen op die manier regelmatig met elkaar in contact en wisselen zo ervaringen uit. Zo wordt er op dat niveau gezorgd voor consistente oordelen. Daarnaast vervult het bestuur van de NVAO een centrale en cruciale rol op dit vlak. Alle rapporten en oordelen worden daar besproken en zo nodig wordt uit consistentie overwegingen ook afgeweken van commissieadviezen. De afwijkingen door het bestuur van de NVAO worden niet als een desavouering van de commissie ervaren door de betrokken voorzitters. De betrokken instellingen hebben, indien de NVAO een oordeel naar beneden bijstelt, meer problemen met dergelijke afwijkingen. Voor deze instellingen

blijkt de eigenstandige afweging van de NVAO vaak moeilijk te accepteren; zij reageren over het algemeen kritisch op een dergelijke afwijking. De commissievoorzitters stellen voor dat de NVAO een instrument ontwikkelt waardoor de consistentie van de oordelen beter wordt verzekerd. Gedacht wordt aan een kennisbasis. De NVAO wil een dergelijk overzicht in het najaar van 2013 gereed hebben.

5.4 / Externe onderzoeken

In Europa hebben de ministers van Onderwijs afspraken gemaakt over de wijze waarop het toezicht op het hoger onderwijs getoetst en beoordeeld dient te worden. In de European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) van de European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) zijn daarom duidelijke regels vervat ten aanzien van de onafhankelijkheid van het externe toezicht op het hoger onderwijs.

Uit recent onderzoek van de E4-groep blijkt dat de ESG hun waarde hebben bewezen in het Bologna proces.¹⁴ De ESG hebben de ontwikkeling van kwaliteitszorg processen in de Bologna landen positief beïnvloed en geleid tot een gedeeld begrip van kwaliteitszorg. De ESG zijn daarmee een succes binnen het Bologna proces. De richtlijnen zijn in diverse omgevingen toepasbaar en hebben geleid tot een gedeeld begrip van kwaliteitszorg onder de relevante stakeholders en actoren in het hoger onderwijs. Ook hebben de ESG invloed gehad op de ontwikkeling van kwaliteitszorg processen op instellings- en nationaal niveau.

Het toezicht op de naleving van de Europese normen is in handen van ENQA. In Nederland heeft de inspectie de taak om de werking van het accreditatiestelsel te beoordelen; de onafhankelijkheid van de oordelen is ook voor de inspectie een belangrijk uitgangspunt. De inspectie deed tussen 2004 en 2007 eerder onderzoek naar de onafhankelijkheid van de

¹⁴ De E4-groep bestaat uit de European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), European Students Union (ESU), the European University Association (EUA) en the European Association of Higher Education Institutions (EURASHE). De E4-groep heeft over de toepassing van de ESG een rapport uitgebracht als resultaat van het project 'Mapping the implementation and application of the European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area' (MAP-ESG). Dit door de Europese Commissie ondersteunde project startte in 2010 met als doel het verzamelen van informatie over de implementatie en toepassing van de ESG in de Bologna landen.

externe kwaliteitszorg en concludeerde toen dat de onafhankelijkheid voldoende geborgd was.¹⁵

Al in 2007 is het functioneren van de NVAO aan een internationale evaluatie onderworpen. Het Comité van Ministers van de NVAO had opdracht gegeven aan een internationaal panel om een evaluatie ten behoeve ENQA op te stellen. Het 'Report of the committee for the review of the NVAO' is in september 2007 verschenen en legt het functioneren van de NVAO langs de meetlat van de ESG. De belangrijkste conclusie van deze evaluatie was dat de NVAO voldoet aan de European Standards and Guidelines.

Ook het rapport uit 2008 van het onderzoeksinstituut CHEPS, 'New degrees in the Netherlands', concludeerde dat het Nederlandse accreditatiestelsel succesvol is geïmplementeerd en dat het door de buitenlandse waarnemers wordt gezien als hoogst betrouwbaar, streng en zorgvuldig. Het versterkt het vertrouwen in de Nederlandse graden en draagt zo bij aan de totstandkoming van de Europese Hoger Onderwijs Ruimte. Het rapport is aan de Tweede Kamer aangeboden met brief van 31 oktober 2008 (bijlage bij Kamerstukken II 2008/09, 29 281, nr. 10). De Algemene Rekenkamer kwam in het rapport 'Kwaliteitsbewaking in het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen' (Kamerstukken II 2008/09, 31 554, nrs. 1-2) eveneens tot de conclusie dat het stelsel van kwaliteitsbewaking voor het hoger onderwijs goed was uitgewerkt.

Het ENQA review panel dat in 2012 de NVAO heeft doorgelicht, bevestigt in zijn rapport dat er zich in het nieuwe accreditatiestelsel geen problemen voordoen met de onafhankelijkheid en deskundigheid van de panels:

'Having assessed various documents and oral evidence through a site visit, the Panel is convinced that NVAO acts in compliance with the ENQA membership regulations and is in substantial compliance with the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). The Panel therefore recommends to the Board of ENQA that NVAOs Full Membership of ENQA be confirmed for a further period of five years', aldus de commissie.

Onafhankelijkheid van de overheid en van de instellingen voor hoger onderwijs is een belangrijke voorwaarde waar de NVAO volgens de ESG aan moet voldoen:

'Agencies should be independent to the extent both that they have autonomous responsibility for their operations and that the conclusions and recommendations made in their reports cannot be influenced by third parties such as higher education institutions, ministries or other stakeholders'.

De ENQA evaluatiecommissie die in 2012 onderzoek deed naar het functioneren van het Nederlandse accreditatiestelsel en de NVAO concludeerde op dit punt dat: 'It is also evident to the Panel that NVAO has autonomous responsibility for its operations and its operational independence from higher education institutions and governments is guaranteed in official documents. The very detailed and legally binding assessment frameworks (as well as the continuous monitoring of the level of adherence to them) ensure that the appointment of external experts and the determination of the outcomes of the quality assurance processes are undertaken autonomously and independently from governments, higher education institutions, and organs of political influence. They also ensure that the conclusions and recommendations made in the reports cannot be influenced by third parties such as higher education institutions, ministries or other stakeholders and that the final outcomes of the quality assurance processes (the accreditation decisions) remain the sole responsibility of NVAO'.

'Since the assessments of existing programmes are not carried out by NVAO, the Panel finds that the independence of the quality assurance agencies carrying out these types of assessments needs to be considered as part of the assessment of the operational independence of NVAO. In this regard, the Panel has noted that in the external assessments of both VHLORA and VLIR these agencies have been assessed as being fully compliant and the Dutch agency QANU as being substantially compliant with ESG 3.6 Independence and so do not raise questions as regards the independence of the processes carried out by these agencies. The situation is less clear regarding the other Dutch quality assurance agencies which were not (yet) vetted by ENQA, but NVAO explicitly requires their panel members to adhere to a Code of Conduct and to sign an independence and confidentiality declaration'.

15> De Onderwijsinspectie heeft tussen 2004-2007 de volgende rapporten uitgebracht: *Introductie en deel 1: Accreditatie in internationaal perspectief*. Brief van 28 oktober 2005; Kamerstukken II 2005/06, 28 879, nr. 11; *deel 2: Accreditatie: de kosten in kaart*. Brief van 25 oktober 2005; Kamerstukken II 2005/06, 28 879, nr. 10; *deel 3: Accreditatie in werking: beoogde en niet beoogde effecten*. Brief met beleidsreactie van 16 augustus 2006; Kamerstukken II 2005/06, 28 879, nr. 13; *deel 4: Accreditatie: de opleiding aan het werk (De werking van het accreditatieproces in de ogen van de instellingen)*. Brief van 15 februari 2007; Kamerstukken II 2006/07, 28 879, nr. 17.

De NVAO ziet een verbetering in de leesbaarheid van de adviezen voor een breed publiek. ENQA waardeert het initiatief te werken met de samenvatting van de commissies. De aandacht die wordt besteed aan het schrijven van een samenvatting in de training voor secretarissen draagt bij aan de leesbaarheid van de adviezen. Ten opzichte van het vorige stelsel zijn de rapporten beduidend toegankelijker geworden. De kwaliteit van de samenvatting kan echter nog meer worden vergroot; dit aspect van het visitatierapport scoort bij de beoordeling van de visitatierapporten door de NVAO het laagst.

De toegankelijkheid van de besluiten van de NVAO dient te worden verbeterd. Ook waren zowel de inspectie als de ENQA-commissie kritisch over de zoekfunctie van de database op de NVAO-website.

'As for the accessibility the Panel finds that, despite the fact that the search facility of NVAO's web site makes it rather hard to find a specific assessment report, the assessment reports contain what NVAO needs to be able to reach an accreditation decision and thus fit the primary intended readership of the reports as defined by NVAO. Despite the introduction of a summary, the Panel is, however, not convinced about the general readability for other stakeholders and agrees with the external stakeholders who during the site visit characterised the reports as being too technical – and maybe also too verbose – to read for the general public, including (prospective) students. Thus the panel also agrees with the stakeholders that the intended readership of the reports defined by NVAO is too narrow.'¹⁶

5.5 / Conclusie

De verschillende onderzoeken naar de eerste ervaringen van stakeholders schetsen over het algemeen een positief beeld van het functioneren van het nieuwe accreditatiestelsel. Instellingen en docenten blijken (zeer) betrokken te zijn met, en tevreden over de instellingstoets kwaliteitszorg en de opleidingsbeoordelingen. Docenten blijken zelfs (zeer) tevreden te zijn over de inhoudelijke focus van de beperkte opleidingsbeoordeling. Zij vinden dat de aandacht voor toetsen en voor het eindniveau het meest pregnant is. De aandacht voor de andere aspecten achten de docenten minder intensief, maar ook op orde.

Hoewel de beperkte opleidingsbeoordeling vooralsnog niet lijkt te leiden tot een vermindering van inspanning of administratieve lasten, is het draagvlak voor de nieuwe manier van beoordelen groot. Wel signaleert de inspectie dat de toename in kritische oordelen vooral bij universiteiten vragen oproept.¹⁷ Onder de directe betrokkenen is geen discussie over de onafhankelijkheid en gezaghebbendheid van de oordelen van de NVAO.

Vorzitters van de ITK-commissies zijn positief over deze toets. Wel zien zij een belangrijk aandachtspunt in de consistentie van de uitgevoerde beoordelingen. De NVAO wil onderzoek (laten) doen om meer en beter zicht te krijgen op de betrouwbaarheid van de verschillende beoordelingen. Dergelijk onderzoek zal kunnen aangeven hoe de consistentie tussen en binnen panels verhoogd kan worden.

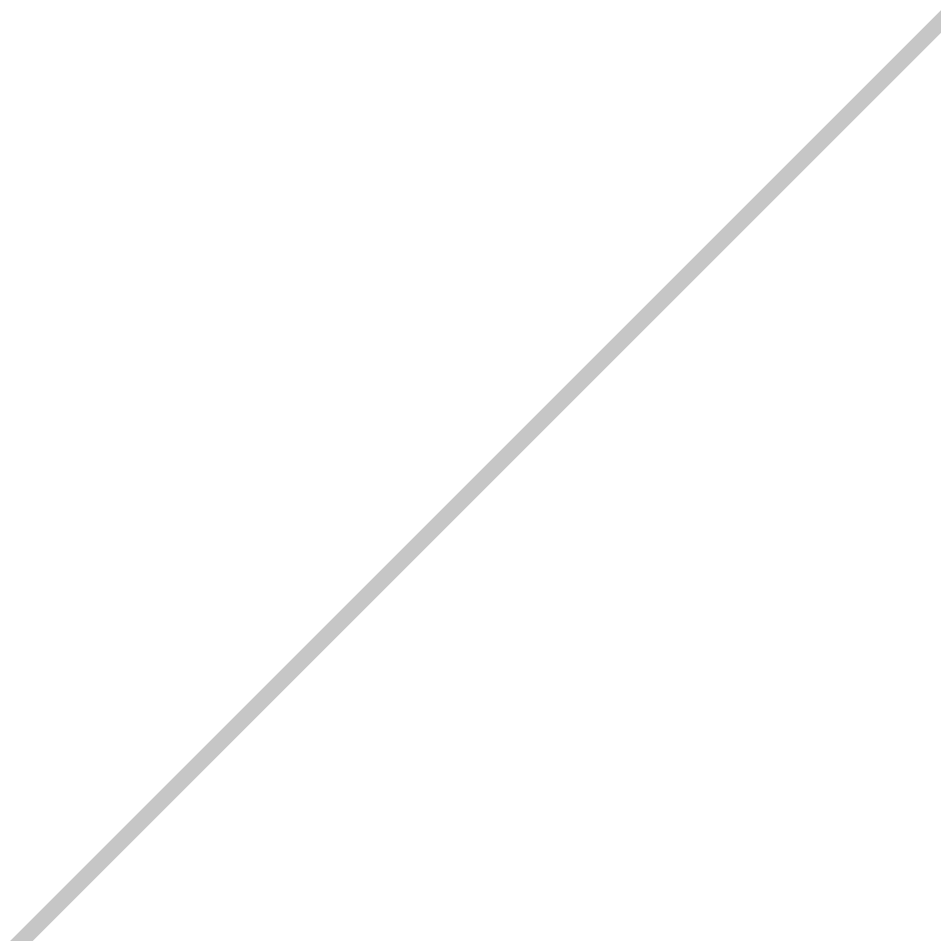
De NVAO voldoet aan de European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area van de ENQA. Dat wil zeggen dat een internationaal panel van deskundigen op het gebied van (externe) kwaliteitszorg in het hoger onderwijs oordeelt dat belanghebbenden erop kunnen vertrouwen dat de NVAO en de kaders waarbinnen de NVAO opereert naar behoren functioneren.

16> ENQA, *Report of the Panel of the external review of the NVAO* (2012), p. 22.

17> Inspectie, *De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel*, p. 8.

Hoofdstuk 6

Conclusies NVAO

‘Generally, the impression is that the new system in the Netherlands and not least the inclusion of institutional audits and the possibility for granting a recovery period do indeed promote more focus on quality improvement and enhancement than the previous system did’.¹⁸

In 2012 heeft de NVAO haar strategie voor de jaren 2012-2016 geformuleerd; binnenkort verschijnt een actualisatie daarvan. De NVAO streeft er naar in het hoger onderwijs een cultuur gericht op blijvende kwaliteitsontwikkeling te stimuleren. De conclusies en aanbevelingen in dit rapport sluiten aan op deze doelstelling en worden meegenomen in de geactualiseerde NVAO strategie en daarmee in haar werkzaamheden de komende jaren.

Het nieuwe stelsel functioneert naar het oordeel van de NVAO op hoofdlijnen goed, maar er zijn zeker nog betekenisvolle verbeteringen mogelijk. Zo constateert de NVAO dat een verdere flexibilisering van het instrumentarium voor de hand ligt. De termijnen die horen bij een herstelperiode of beoordeling onder voorwaarden zijn op grond van de huidige wet- en regelgeving soms structureel te kort. Sommige herstelwerkzaamheden vergen meer dan een jaar tijd.

Met de invoering van het nieuwe accreditatiestelsel is ook de mogelijkheid geïntroduceerd dat een besluit tot het verlenen van accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets wordt ingetrokken (art. 5a.12b WHW). Hierdoor is het mogelijk om een opleiding snel en effectief te kunnen beëindigen bij ernstige kwaliteitsproblemen waar er geen zicht meer is op verbetering. In het accreditatiestelsel heeft de NVAO de bevoegdheid om besluiten te nemen tot het verlenen en verlengen van accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets, maar niet de bevoegdheid tot het intrekken daarvan. Die ligt bij de minister. Beide type besluiten (verlenen of intrekken) worden genomen na beoordeling van een opleiding of instelling en op dezelfde criteria. De vraag rijst daarom of de bevoegdheid tot het intrekken van een besluit – uiteraard met behoud van de gevraagde zorgvuldigheid – niet eveneens bij de NVAO zou moeten worden belegd.

Op dit moment kan de NVAO alleen een onderzoek naar een opleiding starten op verzoek van de minister. De minister stelt echter in de Nota van Wijziging bij de wet ‘versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs’ dat de NVAO verantwoordelijk is voor het beoordelen van de kwaliteit van het hoger onderwijs.¹⁹ Het is daarom wenselijk dat de NVAO, bij signalen ten aanzien van de kwaliteit van een opleiding, ook uit eigen beweging onderzoek kan doen.

Ook de bestaande praktijk rond de bestuurlijke afspraak laat zien dat er behoefte is aan een meer verfijnd en gedifferentieerd instrumentarium. Uiteraard past terughoudendheid bij het maken van bestuurlijke afspraken, maar om goede opvolging te kunnen geven aan de gemaakte afspraken is het wenselijk dit instrument wettelijk te verankeren.

Daarnaast is het duidelijk dat de toegankelijkheid van de besluiten en de visitatierapporten op de website van de NVAO beter kan en dat de NVAO de doorlooptijd van een aanvraag verder wil bekorten, bijvoorbeeld door een betere spreiding van de accreditatieaanvragen. Dit laatste draagt ook bij aan een vermindering van de accreditatielasten. Het open spreekuur bij visitaties verdient een bredere bekendheid, zo laat het onderzoek onder docenten zien. Met de invoering van de verplichting om clustergewijs te visiteren ontstaan ook extra mogelijkheden de consistentie van de oordelen verder te verbeteren door de consensus onder beoordelaars te bevorderen. Door te werken met een beperktere groep voorzitters is het mogelijk een verplichte training voor de voorzitters van visitatiepanels in te voeren.

Hoogwaardig hoger onderwijs is in de 21e eeuw onmisbaar, zeker voor landen die hun welvaart met name aan een kennisintensieve economie willen ontlenuen. Accreditatie moet de ontwikkeling van nieuw en uitdagend onderwijs niet in de weg staan, maar juist stimuleren. De NVAO wil met het huidige stelsel de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur binnen instellingen bevorderen. Dit betekent ook dat de NVAO moet blijven reflecteren op het stelsel van kwaliteitszorg, ook in het licht van nieuwe, internationale ontwikkelingen in het hoger onderwijs, zoals de MOOCs, nieuwe vormen van leren en onderwijzen (onderwijsinnovatie en aandacht voor thema’s zoals duurzaamheid, ondernemerschap en innovatie).

18> ENQA, *Report of the Panel of the external review of the NVAO* (2012), p. 20.

19> Nota van wijziging bij de wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs (Kamerstukken II 2012/13, 33 472).

In de volgende paragrafen reflecteert de NVAO op de implementatie van de doelstellingen van het nieuwe accreditatiestelsel. Iedere doelstelling wordt in een aparte paragraaf besproken aan de hand van de in dit rapport gepresenteerde onderzoeken.

6.1 / Onafhankelijke beoordeling van de kwaliteit

De samenleving, werkgeversorganisaties en studenten verwachten van universiteiten en hogescholen dat zij zich geregeld openstellen voor externe, onafhankelijke beoordeling van hun processen en resultaten. Ook de professionals zelf stellen een inhoudelijke beoordeling van hun opleiding meestal zeer op prijs. Dit is een aangrijpingspunt voor de verbeterfunctie. Dit uitgangspunt is ook op Europees niveau vastgelegd door de Bolognaministers: een onafhankelijke, externe toets op de kwaliteit van het onderwijs wordt beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde om te komen tot de Europese Hoger Onderwijsruimte.²⁰

Onafhankelijke en externe beoordeling van de kwaliteit van het hoger onderwijs is het fundament van het accreditatiestelsel. Het vertrouwen van de samenleving in de kwaliteit van het onderwijs is mede gebaseerd op het feit dat onafhankelijke deskundigen, de *peers*, regelmatig de inhoud en uitkomsten van ons hoger onderwijs beoordelen. Deze *peer review* wordt niet alleen in Nederland en Vlaanderen, maar ook in de rest van Europa en daarbuiten gezien als het meest effectieve instrument om de kwaliteit van het hoger onderwijs te borgen en te verbeteren.²¹ Review door gezaghebbende, onafhankelijke en deskundige, 'state-of-the-art peers' wordt internationaal erkend als de meest geëigende werkwijze bij de externe kwaliteitsbeoordeling in het hoger onderwijs.

De NVAO onderschrijft het belang van *peer review* in de beoordeling van de kwaliteit van een opleiding of instelling en koppelt er voorwaarden aan. De NVAO stelt specifieke eisen aan de samenstelling van de commissies van *peers*; deze dienen te bestaan, niet alleen uit gezaghebbende, onafhankelijke *peers* met vakdeskundigheid, maar dienen ook deskun-

digheid op het gebied van onderwijs, toetsing, kwaliteitszorg, auditdeskundigheid en het betreffende werkveld te bevatten. Een belangrijk uitgangspunt bij de invoering van het nieuwe stelsel was dat de onafhankelijke toetsing van de kwaliteit van het onderwijs door de docenten ook ervaren moet worden als een zinvolle bijdrage aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Om dit doel te bereiken, kregen instellingen het recht zelf een voorstel voor een visitatiepanel in te dienen, bestaande uit gezaghebbende, deskundige en onafhankelijke *peers*. De NVAO heeft in het nieuwe stelsel de opdracht gekregen deze panels voorafgaande aan de visitatie te onderzoeken op deze aspecten en de panels goed te keuren. De NVAO heeft, zoals beschreven in hoofdstuk 3, de betrouwbaarheid van de beoordeling door *peers* versterkt door onder andere uniforme definities van kengetallen en indicatoren voor te schrijven bij de visitatie van opleidingen. De NVAO wil in overleg met de inspectie en de Review Commissie Hoger Onderwijs komen tot eenduidige definities zodat instellingen met een beperkte set van kengetallen te maken krijgen. Andere maatregelen ter bevordering van de betrouwbaarheid van *peer-oordelen* worden verderop in dit hoofdstuk beschreven.

In opdracht van de NVAO is ResearchNed via een enquête onder docenten in het hoger onderwijs nagegaan wat de eerste ervaringen zijn in het Nederlandse hoger onderwijs met de beperkte opleidingsbeoordeling (BOB). De kwaliteit en onafhankelijkheid van de commissies staat volgens de ondervraagde docenten buiten kijf. Vrijwel geen enkele respondent is negatief over aspecten als inhoudelijke deskundigheid, kennis van het werkveld en objectiviteit; het merendeel vindt deze (zeer) goed. De herkenbaarheid, de bruikbaarheid en het kritisch karakter van de rapporten van de visitatiecommissies wordt door het overgrote merendeel van de ondervraagde docenten als (zeer) goed beoordeeld.

De inspectie stelt in haar evaluatie van het stelsel dat het nog niet mogelijk is vast te stellen of de inrichting van het stelsel leidt tot voldoende betrouwbare onderzoeksprocessen en beoordelingen. De inspectie heeft geen aanwijzingen gevonden dat er belangrijke verschillen zijn in de eindoordelen tussen evaluatiebureaus, wel ziet men verschillende in de oordelen op enkele standaarden. Kleinere bureaus oordelen volgens de inspectie significant vaker 'goed' op sommige standaarden dan grotere bureaus. Ook op basis van eigen analyses gaat de NVAO de verschillen in beoordelingen nader onderzoeken.

De in dit rapport gemaakte analyses van de oordelen van visitatiecommissie laten zien dat het oordeel 'voldoende' veruit

20> Memorie van Toelichting bij de wijziging van de WHW in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel (Kamerstukken II 2009/10, 32 210), nr. 3.

21> Achim Hopbach (ed.), *Quality Procedures in the European Higher Education Area and Beyond – Visions for the Future* (Brussel 2012). Fiona Crozier, Nathalie Costes, Paula Ranne and Maria Stalter (eds.), *ENQA: 10 years (2000 - 2010) – A decade of European co-operation in quality assurance in higher education* (Brussel 2010).

het meest gegeven oordeel is bij bestaande accreditaties. Een onvoldoende eindoordeel komt in drie procent van de gevallen voor bij zowel de BOB als de UOB. Het eindoordeel excellent is bij de UOB nog niet gegeven. Op basis van de gegeven scores bij de UOB, concludeert de NVAO dat het lastig is een eindoordeel 'goed' c.q. 'excellent' te halen. De beslisregel bij deze beoordeling laat deze oordelen alleen toe wanneer een vaste set van acht standaarden minimaal datzelfde oordeel heeft gekregen.

Een belangrijke bevinding acht de NVAO de gevonden verschillen in de beoordeling tussen de evaluatiebureaus. De NVAO constateert echter tegelijkertijd dat uit het onderzoek naar de onderbouwing van de oordelen blijkt, dat er juist géén verschillen zijn gevonden tussen de verschillende bureaus als het gaat om de onderbouwing van de gegeven oordelen. De NVAO onderschrijft de gegeven oordelen, onafhankelijk van het evaluatiebureau. Dit zou kunnen betekenen dat de gevonden verschillen toe te schrijven zijn aan daadwerkelijke kwaliteitsverschillen tussen opleidingen. Daarnaast heeft de NVAO vastgesteld dat de beoordeling van opleidingen in clusters of visitatiegroepen binnen een domein leidt tot consistente oordelen, maar dat er tussen verschillende domeinen wel verschillen te zien zijn in de manier waarop panels beoordelen. Deze bevindingen zijn voor de NVAO aanleiding nader onderzoek te gaan doen.

De inspectie concludeert tevens dat de open standaarden een belangrijk uitgangspunt zijn van het Nederlandse stelsel en dat een verdere instrumentatie via nadere voorschriften niet voor de hand ligt als middel om de betrouwbaarheid verder te vergroten. De vorming van consensus onder beoordelaars is de meest geëigende route om tot betrouwbare oordelen te komen. De inspectie onderschrijft de maatregelen die de NVAO neemt om de betrouwbaarheid te vergroten, dan wel te borgen; zoals de verplichte trainingen en regelmatige intervisiebijeenkomsten. Wel concludeert de inspectie dat er nog meer maatregelen mogelijk zijn. Een belangrijke rol is in dit opzicht weggelegd voor de visitatiepanels.

Het onderzoek van de NVAO naar de samenstelling van de panels leidt tot de conclusie dat de onafhankelijkheid en deskundigheid van de panels in orde is. Na eventuele wijzigingen heeft de NVAO met alle voorgedragen panels ingestemd. Door de toetsing vooraf van de onafhankelijkheid en de deskundigheid van visitatiepanels waarborgt de NVAO dat de opleidingsbeoordeling op onafhankelijke en deskundige wijze worden uitgevoerd. De NVAO constateert dat de kwaliteit van de voorgedragen panels sinds de invoering van het nieuwe

accreditatiestelsel is toegenomen. De NVAO signaleert echter ook dat de kwaliteit van de panels nog verder kan toenemen. Een deel van de evaluatiebureaus zet professionele auditors in. Dit leidt aantoonbaar tot minder domein-deskundigen in een panel, maar het inzetten van ervaren auditors heeft ook voordelen zoals in de inleiding bij deze paragraaf beschreven.

De NVAO is van mening dat naast een verdere professionalisering ook de onderwijsdeskundigheid sterker kan worden ingevuld, met meer onderwijskundige expertise op met name het vlak van toetsing. De maatschappelijke roep daartoe neemt toe en dit is ook een van de aanbevelingen van de inspectie.²² Tot slot kan de werkvelddeskundigheid worden versterkt in de panels voor het beoordelen van wetenschappelijke opleidingen. De panels zijn goed op de hoogte van de eisen die het werkveld stelt aan afgestudeerden van de opleidingen, maar in deze panels ontbreken nog vaak echte rolmodellen uit de professionele praktijk.

In 2012 werd de NVAO onderzocht door een panel van Europese deskundigen van de European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). Dit panel had als opdracht te onderzoeken of de NVAO voldoet aan Europese regels en normen; de European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Het rapport van dit panel stelt dat er in het zich geen problemen voordoen met de onafhankelijkheid en deskundigheid van de panels.

In haar recente onderzoek naar de kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel concludeert de inspectie op vergelijkbare wijze dat de onafhankelijkheid van de panels ten opzichte van de te beoordelen opleiding of instelling goed is.²³

De onafhankelijkheid van de panels ten opzichte van de te beoordelen opleiding of instelling is goed. De maatregelen bij de selectie van de panels leiden tot een goede onafhankelijkheid van de panels en ook tot grote tevredenheid van de betrokkenen op dit punt. De beperkte recruiteringsvijver voor peers in een klein land geeft soms discussie, maar doet geen afbreuk aan de onafhankelijke opstelling van de panels.

Er zijn binnen het stelsel diverse maatregelen genomen om de onafhankelijkheid van de panelleden te waarborgen:

> er is een heldere richtlijn 'Eisen aan de panelsamenstelling'

22> Zie bijvoorbeeld: HBO-raad, *Vreemde ogen dwingen*, p. 60.

23> Inspectie, *De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel*, pp. 15-17.

- opgesteld, te vinden op de website van de NVAO, met eisen aan feitelijke, maar ook aan de daadwerkelijk gevoelde onafhankelijkheid en aan de gevraagde professionele houding;
- > de samenstelling van het panel wordt door de instelling (of in mandaat door het evaluatiebureau) ter goedkeuring voorgelegd aan de NVAO;
- > panelleden moeten een onafhankelijkheidsverklaring tekenen, waarin staat dat ze geen banden met de instelling en opleiding hebben;
- > de evaluatiebureaus bewaken bij het samenstellen de onafhankelijkheid en deskundigheid en de NVAO checkt dit vervolgens aan de hand van de cv's van de panelleden;
- > er vindt twee keer per jaar uitwisseling plaats tussen de NVAO en de evaluatiebureaus over concrete casuïstiek.

Ook de staf en bestuursleden van de NVAO stellen zich in de individuele besluitvormingen onafhankelijk op. Voor de beoordeling op basis van een panelrapport heeft het bestuur maatregelen genomen om te waarborgen dat ook voor de toewijzing van de voorbereiding van besluiten door bestuursleden dezelfde criteria van 'geen binding' van toepassing zijn. De inspectie vindt dat, gegeven de mogelijkheden van ons kleine land, en uitgaande van een peersysteem, er maximaal zorgvuldig met het vraagstuk van de onafhankelijkheid van de commissieleden wordt omgegaan. De onafhankelijkheid van de individuele beoordelingen is goed.

De NVAO concludeert op basis van de hier gepresenteerde resultaten dat de externe beoordeling van de kwaliteit van het hoger onderwijs op onafhankelijke en deskundige wijze wordt uitgevoerd. In het wetsvoorstel 'Versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs' wordt door het kabinet voorgesteld dat de NVAO als opdrachtgever van visitatiecommissies gaat fungeren. De reden van dit voorstel is elke financiële relatie tussen de leden van de visitatiecommissie en een te beoordelen opleiding te voorkomen. De NVAO is van mening dat het doel van deze maatregel, namelijk het doorsnijden van elke mogelijke relatie tussen beoordeelde en beoordelaar, door de voorgestelde invoering van clusterwijze visitatie al wordt gerealiseerd. Er is door het visiteren in visitatiegroepen geen sprake meer van een een-op-een relatie tussen beoordelaar en beoordeelde. Daarnaast dient de goedkeuring die de NVAO aan de commissies verleent al als een waarborg voor de onafhankelijkheid en deskundigheid van de commissies. Uit de in dit rapport gepresenteerde evaluaties van bijvoorbeeld ENQA, de inspectie en de NVAO zelf blijkt dat de onafhankelijkheid van de beoordeling positief is beoordeeld. Er is op dit moment geen reden te twijfelen aan de onafhankelijkheid van de oordelen van visitatiecommissies. Het beoordelen in clusters zal deze situatie alleen maar versterken.

De Algemene Rekenkamer wijst er in haar rapportage op dat de voorgestelde maatregel kan leiden tot een 'verminderde eigen verantwoordelijkheid van de onderwijsinstellingen voor kwaliteitsbewaking'.

De NVAO wijst er daarnaast op dat het beleggen van het opdrachtgeverschap van commissies bij de NVAO bij een aantal opdrachten leidt tot Europese aanbestedingsprocedures. Dit zal extra administratieve lasten opleveren voor de NVAO, terwijl de NVAO daarnaast ook een beroep zal moeten blijven doen op de instellingen en opleidingen bij het aanwijzen van hun peers.

6.2 / Internationaal geaccepteerd

Er zijn verschillende internationale actoren waarmee rekening gehouden moet worden: de Vlaamse partners op grond van het Vlaams-Nederlands accreditatieverdrag 2003; op Europees niveau de Bologna-ministers en het Europees register van kwaliteitszorgorganen (EQAR); en de landen die van belang zijn voor de internationale mobiliteit van Nederlandse studenten.²⁴

Als binationale instelling vormt de NVAO een internationaal voorbeeld op het gebied van accreditatie en kwaliteitszorg en ziet in de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen een grote meerwaarde: Nederland en Vlaanderen leren van elkaars ervaringen, het binationale karakter van de NVAO heeft in Europees perspectief een voorbeeldfunctie en de samenwerking levert een groter reservoir aan onafhankelijke deskundigen op.

Dat het stelsel internationaal geaccepteerd is, blijkt onder meer uit het feit dat in december 2008 de NVAO als een van de eerste Europese kwaliteitszorgorganisaties werd opgenomen in het onafhankelijke Europese register van kwaliteitsagentschappen, het European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR). Opname in het EQAR-register toont aan dat NVAO instaat voor het toepassen van de Europese principes en uitgangspunten om de kwaliteit van het hoger onderwijs te verzekeren. Met het register wil EQAR de transparantie op het gebied van kwaliteitszorg in Europa vergroten en de ontwikkeling van de Europese hogeronderwijsruimte bevorderen. Studenten, instellingen voor hoger onderwijs en andere geïnteresseerden kunnen via het register nagaan welke organisaties voldoen aan de geldende eisen.

Op 5 december 2012 is de registratie van de NVAO vernieuwd.

²⁴> Memorie van Toelichting bij de wijziging van de WHW in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel (Kamerstukken II 2009/10, 32 210), nr. 3.

EQAR heeft de opname van de NVAO in het register gecontinueerd, omdat de NVAO voldoet aan de European Standards and Guidelines (ESG) van de European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). Dit bleek onder meer na een positieve beoordeling door de onafhankelijke internationale visitatiecommissie die de NVAO in 2012 heeft bezocht in het kader van de vijfjaarlijkse externe review van de organisatie.

In het kader van de internationale acceptatie worden ook andere activiteiten ondernomen, zoals:

- > Wederzijdse erkenning accreditatiebesluiten.
- > Bevordering van de internationale mobiliteit.
- > Wederzijdse erkenning van diploma's.

6.2.1 / Wederzijdse erkenning van accreditaties

Binnen het verband van het European Consortium for Accreditation in higher education (ECA) heeft de NVAO een aantal wederzijdse erkenningsovereenkomsten met andere accreditatieorganisaties afgesloten. Daarbij is de nadruk in de laatste jaren komen te liggen op *joint programmes*, omdat voor deze opleidingen de winst van wederzijdse erkenning van accreditatie het meest evident is. De desbetreffende instellingen hoeven dan immers slechts eenmaal een accreditatieprocedure te ondergaan, die vervolgens wordt geaccepteerd in alle landen van het joint programme consortium. De NVAO heeft daartoe een Europese proefaccreditatie georganiseerd en het initiatief genomen tot een verdere uitbreiding van de multilaterale wederzijdse overeenkomst van accreditaties van joint programmes (MULTRA). Deze MULTRA overeenkomst is inmiddels, behalve door de NVAO, ook ondertekend door accreditatieorganisaties in Colombia, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk, Polen en Spanje.

6.2.2 / Internationale mobiliteit

De NVAO tracht, naast de wederzijdse erkenning, ook een bijdrage te leveren aan de internationale mobiliteit door instrumenten als het bijzonder kenmerk internationalisering. Instellingen kunnen zich hiermee, zowel op opleidings- als op instellingsniveau, internationaal profileren, en hun internationaliserings- en mobiliteitsbeleid vanuit kwaliteitsoogpunt door externe deskundigen tegen het licht laten houden. De NVAO heeft samen met ECA het initiatief genomen om op basis van de NVAO ervaringen te werken aan een Europees internationaliseringscertificaat.

6.2.3 / Wederzijdse erkenning van diploma's

Nederland en Vlaanderen hebben op 16 januari 2013 als eerste regio's in Europa afgesproken elkaars diploma's wederzijds te erkennen: beide ministers hebben een aanpassing van het verdrag ondertekend. Het 'protocol tot wijziging van het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Vlaamse Gemeenschap van België inzake de accreditatie van opleidingen binnen het Nederlandse en Vlaamse hoger onderwijs' regelt nu ook de erkenning van diploma's in het hoger onderwijs. De wijziging van het Verdrag regelt de academische wederzijdse gelijkstelling van bachelor- en masteropleidingen. Tevens wordt de werking van het Accreditatieverdrag uitgebreid tot het Caribische deel van Nederland, zodat de NVAO ook opleidingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba kan toetsen.

De NVAO is betrokken bij de Europese beleidsdiscussies over wederzijdse dan wel automatische erkenning van diploma's in Europa. Dit onderwerp stond centraal tijdens een door de NVAO in januari 2013 georganiseerd ECA seminar met vertegenwoordigers van de Europese Commissie, Bologna Follow Up Group, de Europese verenigingen van universiteiten, hogescholen en studenten, erkenningsautoriteiten, en Europese accreditatieorganisaties. De aanwezigen hadden een duidelijke voorkeur voor wederzijdse erkenning van diploma's, waarbij automatische erkenning voor sommigen het einddoel was. Met betrekking tot de erkenning van *joint degrees* heeft de NVAO in het kader van het ECA project JOQAR twee bijeenkomsten georganiseerd met meer dan 20 erkenningsautoriteiten. Dit heeft geleid tot richtlijnen voor erkenningsautoriteiten bij het erkennen van deze diploma's en richtlijnen voor instellingen bij het uitreiken van diploma's en opstellen van diplomasupplementen van joint degrees.

De NVAO concludeert op basis van de hier gepresenteerde resultaten dat het Nederlandse accreditatiestelsel internationaal geaccepteerd is.

6.3 / Focus op kwaliteit

De inhoud van het onderwijs – in plaats van processen en randvoorwaarden – dient bij kwaliteitsbeoordeling centraal te staan. De resultaten van de opleiding moeten meer nadruk krijgen in het accreditatiekader. Dat betekent dat de peer review meer gericht wordt op de inhoud, en daarmee het deskundigenoordeel, het 'timmermansoog', alle ruimte krijgt.

Hierdoor moet een betere balans tussen verantwoording en verbetering ontstaan. In het nieuwe accreditatiestelsel zullen verschillen in kwaliteit (boven het basisniveau uitstijgend) zichtbaar worden gemaakt.²⁵

Het onderzoek onder docenten in het hoger onderwijs wijst uit dat de nieuwe manier van beoordelen in de beperkte opleidingsbeoordeling meer gericht is op de kwaliteit van het onderwijs dan vroeger. Wel vinden de docenten dat er nog meer aandacht mag komen voor verbetering van het onderwijs. Ook bij het 'gerealiseerd niveau' is het beeld dat een flinke groep docenten hier meer of veel meer aandacht voor wil.

De inspectie schrijft in haar evaluatie dat in de beoordelingskaders meer ruimte gemaakt zou moeten worden voor de beoordeling van de didactische kwaliteiten van docenten in de praktijk, de borging van het werkplekleren en rendementen. De inspectie signaleert een risico dat het stelsel onvoldoende beoordeelt wat er in de samenleving verwacht wordt, met alle risico's voor het maatschappelijk draagvlak voor het stelsel. In het accreditatieproces wordt echter wel gekeken naar de didactische vaardigheden van docenten, het leren in de beroepspraktijk, de wettelijke vereisten betreffende omvang en duur van het programma en studiesucces. De inspectie heeft bij haar onderzoek in dit geval slechts vier van de meer dan 400 beoordeelde opleidingen betrokken en heeft daarmee beperkt zicht gekregen op de beoordelingspraktijk van deze specifieke aspecten.

De NVAO heeft in 2012 standaarddefinities voor kengetallen opgesteld die moeten worden gebruikt bij de visitatie van opleidingen. De NVAO vraagt opleidingen bij een accreditatieaanvraag gegevens te leveren over een aantal indicatoren zoals uitval, rendement, docentkwaliteit, student-docentratio en contacttijd. Visitatiepanels krijgen zo concrete handvatten om met opleidingen het gesprek te voeren over studiesucces en de kwaliteit van docenten. Personeelsbeleid en de didactische scholing van docenten is ook altijd aan de orde, in of de instellingstoets kwaliteitszorg, of de uitgebreide opleidingsbeoordeling. In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel 'versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs' is opgenomen dat visitatiepanels verplicht 'in de klas' gaan kijken. De NVAO zal de beoordelingskaders hierop aanpassen zodat de nu bestaande mogelijkheid wordt veranderd in een verplicht lesbezoek.

Daarnaast constateert de inspectie dat bij het bepalen van het eindniveau momenteel te eenzijdig naar de eindwerken wordt gekeken. De NVAO heeft de handreiking voor de beoordeling van eindwerkstukken voor visitatiepanels in 2012 aangepast om zo te verduidelijken dat bij het beoordelen van het eindniveau niet alleen de eindschrijftjes van belang zijn. Zo stelt de NVAO in deze richtlijn dat: *Elke opleiding wordt verondersteld te beoordelen of de student de beoogde eindkwalificaties heeft behaald. Niet alleen richting de student, maar ook extern - bijvoorbeeld richting visitatiecommissie of beoordelingspanel - is het zaak dat deze beoordeling op een transparante manier gebeurt. De klassieke eindproeve is van oudsher de afsluitende afstudeerscriptie als proeve van bekwaamheid waarin alle vereiste kennis, vaardigheden en attitudes samenkomen. Inmiddels zijn er daarnaast ook andere vormen ontstaan waarmee een opleiding nagaat of het geheel van beoogde eindkwalificaties is gerealiseerd, zoals het (afstudeer)portfolio of een andere verzameling van afzonderlijke toetsmomenten. Het panel maakt in zijn beoordelingsrapport duidelijk met welk(e) product(en), toetsen of beoordelingen de opleiding het behalen van de eindkwalificaties / competenties toetst en baseert zich daarbij op de zelfstudie van de opleiding. Vervolgens beschrijft het panel of de opleiding daarin is geslaagd door een oordeel te geven over het niveau en de kwaliteit van de verschillende 'toetsproducten' (inclusief het eindwerk) in relatie tot de beoogde eindkwalificaties. Verschillen kunnen daarin optreden per domein en per oriëntatie. Als voorbeeld: een opleiding in de Kunsten zal gebruik maken van andersoortige producten of prestaties dan een opleiding Bedrijfseconomie en een hbo-opleiding zal hierin verschillen van een wo-opleiding. Deze richtlijn bedoelt duidelijke afspraken mee te geven waarover geen misverstand kan bestaan. Dat laat echter onverlet dat panels ook enige vrijheid hebben om naar eigen inzicht, maar wel volledig in de geest van deze afspraken, te handelen.*

De NVAO maakt zich evenals de inspectie zorgen over de soms te sterke focus van visitatiecommissies op de eindwerkstukken. De aanpassing van de hierboven geciteerde leidraad mag daar een voorbeeld van zijn. De NVAO zal de komende periode in het overleg met evaluatiebureaus en externe secretarissen benadrukken dat het gerealiseerde niveau veelal niet alleen af te meten is aan het niveau van de eindschrijftjes. In de komende wetgeving wordt de standaard over toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties gesplitst in twee aparte standaarden. De NVAO zal deze verandering aangrijpen om opnieuw het beleid rond het beoordelen van gerealiseerde eindkwalificaties onder de aandacht te brengen.

25> Memorie van Toelichting bij de wijziging van de WHW in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel (Kamerstukken II 2009/10, 32 210), nr. 3.

De Algemene Rekenkamer concludeert in haar rapportage dat panels zichtbaar meer afstudeerwerken (her)beoordelen om het gerealiseerde eindniveau te kunnen vaststellen dan voorheen. Zij stelt daarbij dat bij hbo-opleidingen de aandacht voor de schriftelijke afstudeerwerken als te beperkt wordt ervaren; voor praktisch georiënteerde hbo-opleidingen spelen vaardigheden immers ook een belangrijke rol.

Voorts stelt de Algemene Rekenkamer in haar rapportage vast dat het nieuwe stelsel meer ruimte biedt voor een inhoudelijke benadering, maar dat de beperking van het aantal standaarden ook kan leiden tot een vervlakking van het oordeel. Zij verwacht dat de voorgenomen splitsing van de standaard 'toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties' kan bijdragen aan de betrouwbaarheid van de beoordeling. De NVAO onderschrijft deze inschatting.

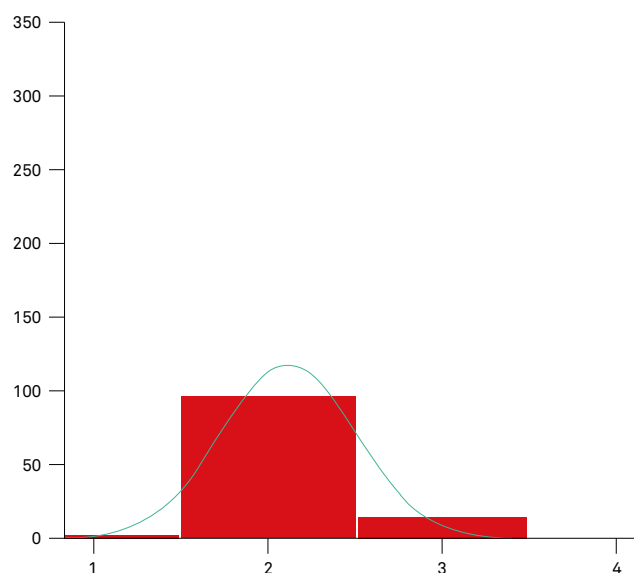
6.3.1 / Verschillen in kwaliteit zichtbaar gemaakt

De gedifferentieerde kwaliteitsoordelen van de NVAO worden gebruikt om het informatiebestand voor studievoorlichting te verrijken en kwaliteitsverschillen onder de aandacht van een breder publiek te brengen. Goede studievoorlichting, waarin ook kwaliteitsverschillen zichtbaar zijn, bevordert dat studenten en werkgevers hun keuzes meer laten leiden door kwaliteit; dat daagt instellingen uit om zich in te zetten voor kwaliteitsverbetering. De NVAO publiceert op haar website overzichten van de beoordelingen goed, excellent, positief onder voorwaarden en negatief met een herstelperiode. Ook levert zij gegevens (panelscores) voor vergelijkingsgidsen als de Keuzegids en Studiekeuze123.

De beoordelingen leveren echter nog niet een sterk gedifferentieerd beeld op. Uit de analyse in hoofdstuk 3 van de scores die visitatiepanels toekennen, blijkt dat de spreiding van de oordelen beperkt is. Zo zien we dat bij de beperkte opleidingsbeoordeling meer dan 4/5 van de opleidingen (81 procent) als eindoordeel voldoende heeft. Het percentage opleidingen dat als goed beoordeeld wordt ligt op 14 procent. In 3 procent van de opleidingen beoordeeld met het BOB-kader is het eindoordeel onvoldoende. Hetzelfde percentage geldt voor opleidingen met als eindoordeel excellent. Bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling wordt bij het eindoordeel nog niet de hele schaal gebruikt: er zijn geen opleidingen die als eindoordeel excellent hebben. 3 procent van de opleidingen heeft als eindoordeel onvoldoende, 14 procent goed. De piek ligt ook hier bij het eindoordeel voldoende (84 procent).

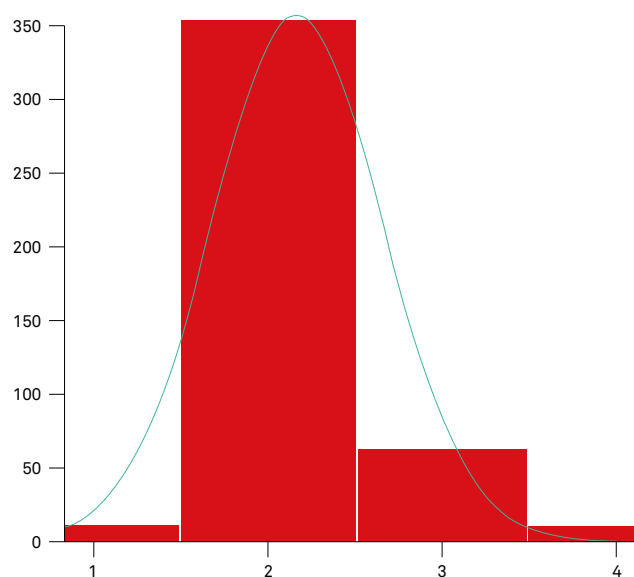
Figuur 6.1

Verdeling eindoordeel beperkte opleidingsbeoordeling (N=439, t/m 10 juli 2013)

Figuur 6.2

Verdeling eindoordeel uitgebreide opleidingsbeoordeling (N=116, t/m 10 juli 2013)

Dat de piek bij het eindoordeel 'voldoende' ligt, is op zich logisch: de score voldoende reflecteert een basiskwaliteit waaraan een opleiding minimaal dient te voldoen. Om tot een eindoordeel 'goed' te komen, dient de opleiding op een minimum aantal standaarden systematisch en over de volle breedte boven deze basiskwaliteit uit te stijgen. Deze stap blijkt in het beoordelen dus groot.

De toegankelijkheid van de besluiten van de NVAO op de eigen website dient te worden verbeterd. Zowel de inspectie als de commissie van ENQA waren kritisch over de toegankelijkheid van de database. De NVAO onderschrijft deze kritiek en zal de toegankelijkheid van de database verbeteren.

De NVAO concludeert op basis van de hier gepresenteerde resultaten dat de nadruk bij de beoordeling van opleidingen inderdaad sterker is komen te liggen bij het hart van de onderwijskwaliteit. In samenwerking met alle betrokkenen wil de NVAO de kwaliteitsverbetering en de kwaliteitscultuur stimuleren via systeembrede en thematische analyses.

6.4 / Bevorderen van een kwaliteitscultuur

*Het stelsel moet uitnodigen tot de ontwikkeling van visie en beleid ten aanzien van de kwaliteit van het onderwijs. Daar hoort bij dat accreditatie meer dan in het huidige stelsel gericht is op het verbeteren van de kwaliteit. Een adequaat verbeterbeleid moet onderdeel zijn van de interne kwaliteitszorg. Daarbij wordt rekening gehouden met verschillen tussen instellingen.*²⁶

Een meerderheid van de ondervraagde docenten (53 procent) uit het onderzoek van ResearchNed vindt dat de visitatie 'nieuwe stijl' evenveel of zelfs meer bijdraagt aan de onderwijskwaliteit en bijna de helft van de docenten (46 procent) vindt dat de nieuwe visitatie meer gericht is op de inhoud van het onderwijs. De conclusies uit het onderzoek van ResearchNed zijn dan ook positief te noemen. De ondervraagde docenten beschouwen de BOB als stimulerend en niet bedreigend en zij beschouwen deze ook als een verbetering ten opzichte van de oude werkwijze. Een ruime meerderheid van de docenten (67 procent) vindt de inhoud van het eindrapport (zeer) goed herkenbaar, 64 procent vindt het eind-

rapport (zeer) goed bruikbaar, 68 procent vindt het eindrapport (zeer) kritisch en 57 procent vindt het rapport goed tot zeer goed leesbaar.

De voorzitters van de auditcommissies die de instellingstoets kwaliteitszorg uitvoeren, concludeerden dat naar hun ervaring de ITK een belangrijk positief effect heeft op de kwaliteitscultuur binnen instellingen. De toets is zeker geen 'kunstje' en er is sprake van verscherpte aandacht bij de betrokken instellingen. Duidelijk waarneembaar is dat de toets het gemeenschapsgevoel binnen een instelling in positieve zin beïnvloedt. Het belang van de voorbereiding op de toets, via het schrijven van de kritische reflectie en de uitvoering van een proefaudit, wordt daarbij genoemd als een factor die mede bepalend is voor het succes van de toets.

De NVAO stelt vast dat het proces voorafgaande aan het bezoek als zeer belangrijk moeten worden beoordeeld. In de voorbereiding op de audit wordt door de meeste instellingen enorm veel werk verzet. Het hele systeem van beleidsvoorbereiding, uitvoering en evaluatie wordt goed doorgelicht en voordat de commissie op bezoek komt, worden de punten op de i gezet.

Bovenstaande bevindingen sluiten aan bij de conclusies van de inspectie in haar onderzoek naar het functioneren van het accreditatiestelsel. De inspectie concludeerde dat het stelsel goed aanzet tot verbetering: 'De beoordelingen stimuleren instellingen en opleidingen goed tot verbetering van de kwaliteit dan wel de kwaliteitszorg'. In haar inleiding bij de evaluatie van het accreditatiestelsel concludeert de inspectie dat het accreditatiestelsel: 'een krachtig, breed gedragen stelsel [is] met een duidelijk kwaliteitsbevorderend effect'.²⁷ Ook ENQA kwam in 2012 tot een vergelijkbare conclusie: 'Generally, the impression of the Panel is that the new system in the Netherlands and not least the inclusion of institutional audits and the possibility for granting a recovery period do indeed promote more focus on quality improvement and enhancement than the previous system did'.²⁸

De inspectie concludeert tevens in haar onderzoek naar de kwaliteit van het accreditatiestelsel dat ook de instellingstoets kwaliteitszorg bijdraagt aan 'meer betrokkenheid van het bestuur bij de kwaliteit, meer sturing op kwaliteit en scherpere bewaking [van de kwaliteit]'.²⁹

26> Memorie van Toelichting bij de wijziging van de WHW in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel (Kamerstukken II 2009/10, 32 210), nr. 3.

27> Inspectie, *De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel*, p. 7.

28> ENQA, *Report of the Panel of the external review of the NVAO (2012)*, p. 20.

29> Inspectie, *De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel*, p. 57.

De inspectie concludeerde dat het stelsel goed aanzet tot verbetering: 'de beoordelingen stimuleren instellingen en opleidingen goed tot verbetering van de kwaliteit dan wel de kwaliteitszorg'.

*De betrokkenen hebben het gehele beoordelingsproces in grote meerderheid als stimulerend ervaren. Van alle onderdelen van het proces blijkt het grootste stimulerend effect te komen van de eigen voorbereidingen, waarbij dit niet los gezien kan worden van het uiteindelijke publieke oordeel als stok achter de deur. Het effect bestaat er volgens de betrokkenen zelf uit dat er scherpere doelen zijn gesteld, er vaak verbetermaatregelen genomen zijn of een al lopend verbeterproces is versneld. Vier op de tien van de ondervraagde betrokkenen ziet een kwaliteitsverhoging van de opleiding. Volgens een kleine meerderheid is er een groter kwaliteitsbewustzijn bij het team.*³⁰

De NVAO voert ook zogenoemde systeembrede analyses uit en zet daarbij in op kwaliteitsverbetering in samenwerking met de opleidingen en de sector. De NVAO gebruikt daarvoor de informatie die ze sinds 2003 heeft verzameld over de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen. Er zijn op dit vlak inmiddels negen rapporten verschenen over bijvoorbeeld de lerarenopleidingen, het kunstvakonderwijs en de onderzoeksmasters.

De hier gepresenteerde resultaten wijzen erop dat het nieuwe stelsel een belangrijk kwaliteitsbevorderend effect heeft in het hoger onderwijs. Een volledige uitrol van het stelsel is echter nodig om de resultaten ten gronde en in hun samenhang te kunnen evalueren en beoordelen.

6.5 / Kwaliteitszorg 'op maat'

Het Nederlandse hoger onderwijs heeft in het algemeen inmiddels zo'n 20 jaar ervaring met externe kwaliteitszorg, eerst door middel van het visitatiestelsel, later door middel van het accreditatiestelsel. Op grond van deze langjarige ervaring die instellingen hebben met externe kwaliteitsborging en nadat in de eerste ronde van accreditatie is vastgesteld dat alle opleidingen nu aan de basiskwaliteit voldoen, is het goed mogelijk een meer proportionele benadering van de kwaliteitszorg toe te passen. Waar vertrouwen is, moet een beperkte vorm van kwaliteitszorg mogelijk zijn; waar het vertrouwen ontbreekt, moet effectief een zwaar instrumentarium worden ingezet. De huidige instrumenten van de NVAO – accreditatie en toets

30> Inspectie, *De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel*, p. 41.

*nieuwe opleiding – zijn bij wet strikt geregeld. Een meer flexibel en verfijnd instrumentarium is wenselijk, zoals bijvoorbeeld een effectievere herstelperiode. Maar aan de andere kant moet de wet het ook mogelijk maken om ondermaats onderwijs snel en effectief te kunnen beëindigen wanneer er geen zicht meer is op verbetering.*³¹

De NVAO onderschrijft de wens voor een meer flexibel en verfijnd instrumentarium. In de deze paragraaf geeft de NVAO hier invulling aan.

Herstelperiode en voorwaarden

Uit de in hoofdstuk 3 gepresenteerde overzichten blijkt dat de mogelijkheid van herstel voor opleidingen leidt tot scherpere oordelen. De herstelperiode oogt misschien als een versoepeling, maar heeft – zoals de NVAO ook heeft verwacht – juist geleid tot scherpere beoordelingen. De panels hebben minder schroom om onvoldoendes of herstel te adviseren. De NVAO kan haar oordeel beter beargumenteren, hoeft minder aanvullende vragen te stellen en voert nauwelijks nog verificatiebeoordelingen uit.

De instellingen die te maken kregen met scherpere oordelen, maken serieus werk van de benodigde verbeteringen. Om de veranderingen goed te borgen, heeft de NVAO een aantal hersteltrajecten ingesteld. De tussentijdse beoordelingen bij de desbetreffende opleidingen bieden vertrouwen; uit de eindbeoordelingen moet blijken of het herstel daadwerkelijk is bereikt.

Een herstelperiode is eerst mogelijk na een negatief oordeel over een van de te beoordelen standaarden. Ten grondslag aan de beslissing tot toekennen van de herstelperiode, ligt een door de opleiding opgesteld herstelplan. Een opleiding die in aanmerking wil komen voor herstel moet dit plan laten beoordelen door een commissie van deskundigen. De NVAO neemt vervolgens een besluit over het al dan niet toekennen van het herstel op basis van het negatieve visitatierapport in combinatie met het herstelplan en het oordeel van een deskundigenpanel over dit plan. Een aandachtspunt zijn de termijnen die de wet en het Accreditatiebesluit³² stellen wanneer voorwaarden aan het oordeel worden gesteld; zowel bij accreditatie, als ook bij de instellingstoets:

31> Memorie van Toelichting bij de wijziging van de WHW in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel (Kamerstukken II 2009/10, 32 210), nr. 3.

32> De AMvB waarin nadere regels zijn opgenomen ten aanzien van de herstelperiode en voorwaardelijke besluiten. Accreditatiebesluit WHW (Stb. 2011, 536).

- > Bij een ITK onder voorwaarden moet de instelling binnen het jaar met een positief commissie-oordeel aantonen dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan en dat is een erg korte periode.
- > Voor accreditaties geldt dat wanneer een herstelperiode wordt toegekend naar aanleiding van een oordeel 'onvoldoende' op standaard 3 de herstelperiode formeel maximaal een jaar is maar door de wet beperkt wordt tot een half jaar, aangezien instellingen een half jaar voor afloop van de herstelperiode opnieuw accreditatie moeten aanvragen. Dit is een te korte periode voor opleidingen om daadwerkelijk een substantiële verbetering te kunnen aantonen.

Inmiddels constateert de NVAO dus dat een herstelperiode van één jaar soms te kort is om te kunnen beoordelen of de maatregelen geëffectueerd zijn en het gewenste resultaat hebben opgeleverd.

Intrekken van accreditatie, TNO of ITK

Zoals in hoofdstuk 2.4 beschreven, is met de invoering van het nieuwe accreditatiestelsel ook de mogelijkheid geïntroduceerd dat een besluit tot het verlenen van accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets kwaliteitszorg wordt ingetrokken. Sinds de invoering van het nieuwe accreditatiestelsel is voor vijf opleidingen, telkens op initiatief van de NVAO, de zogeheten intrekingsprocedure gestart. In deze procedure wordt tussen-tijds beoordeeld of de desbetreffende opleiding nog steeds voldoet aan de eisen die gelden voor het verlenen van accreditatie. In drie gevallen heeft de NVAO de bewindspersoon geadviseerd de accreditatie c.q. toets nieuwe opleiding niet in te trekken. Twee andere opleidingen bleken van onvoldoende kwaliteit maar toonden wel zicht op verbetering. De NVAO heeft geadviseerd een verbeterperiode toe te kennen waarna alsnog zou moeten worden aangetoond dat de opleidingen voldoen aan de eisen van basiskwaliteit. De bewindspersoon heeft in alle gevallen het advies van de NVAO opgevolgd. Alle intrekingsonderzoeken betroffen opleidingen; er is geen procedure geweest gericht op intrekking van een instellingstoets.

De NVAO ontleent zijn oordeel over de kwaliteit van de opleiding aan een panel van onafhankelijke deskundigen. Vanwege de verstrekking van een eventueel intrekingsbesluit, is de werkwijze van dit panel en de bestuurlijke hantering van het paneloordeel met veel (wettelijke) waarborgen omkleed.

In het accreditatiestelsel heeft de NVAO de bevoegdheid om besluiten te nemen tot het verlenen en verlengen van accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets, maar niet de

bevoegdheid tot het intrekken daarvan. Die ligt bij de Minister. Beide type besluiten (verlenen of intrekken) worden genomen na beoordeling van een opleiding of instelling en op dezelfde criteria. De vraag rijst daarom of de bevoegdheid tot het intrekken van een besluit – uiteraard met behoud van de gevraagde zorgvuldigheid – niet eveneens bij de NVAO zou moeten worden belegd.

Op dit moment kan de NVAO alleen een onderzoek naar een opleiding starten op verzoek van de minister. De minister stelt echter in de Nota van Wijziging bij de wet 'versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs' dat de NVAO verantwoordelijk is voor het beoordelen van de kwaliteit van het hoger onderwijs.³³ Het is daarom wenselijk dat de NVAO, bij signalen ten aanzien van de kwaliteit van een opleiding, ook uit eigen beweging onderzoek kan doen.

Na intrekking van het besluit tot het verlenen van accreditatie of toets nieuwe opleiding zal de betreffende opleiding in afbouw gaan (art. 5a.12b lid 3 in verbinding met art. 5a.12 WHW). Dat houdt in dat de rechten aan de opleiding vervallen en studenten de gelegenheid wordt geboden de opleiding te voltooien aan een andere instelling. Voor de studenten voor wie dat onverhoopt niet mogelijk is, wordt de opleiding aan de instelling voortgezet. Op basis van de zorgplicht van instellingen kunnen zij nog gedurende het restant van de nominale studieduur plus één jaar een erkende graad behalen, terwijl de accreditatie is vervallen. Het is echter (in het algemeen) onwenselijk dat studenten na het vervallen van de accreditatie nog een erkende graad van die opleiding kunnen ontvangen. Die graad c.q. het diploma heeft immers niet de waarde die studenten/afgestudeerden in het bijzonder en de maatschappij in het algemeen ervan mogen verwachten. Het is daarom terecht dat er in de eerste plaats wordt gezocht moet worden naar een mogelijkheid studenten elders onder te brengen. In gevallen waarin overplaatsing van studenten niet tot de mogelijkheden behoort en de opleiding dus nog enige tijd wordt gecontinueerd, ligt het voor de hand dat de NVAO de bevoegdheid heeft aanvullende eisen te stellen en afspraken te maken.

Bestuurlijke afspraken

De NVAO kiest er voor om in bepaalde gevallen bestuurlijke afspraken te maken met instellingen. Bestuurlijke afspraken maakt de NVAO met instellingen in die gevallen dat een negatief oordeel, een herstelperiode of een oordeel onder voorwaarden niet in de rede ligt, maar er toch voldoende redenen

³³> Nota van wijziging bij de wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs (Kamerstukken II 2012/13, 33 472).

zijn om de vinger aan de pols te houden. De bestuurlijke afspraken worden opgenomen in de besluiten van de NVAO, en samen met de bijbehorende besluiten en rapporten gepubliceerd op de website van de NVAO. Uiteraard past terughoudendheid bij het maken van deze afspraken, zeker bij instellingen die inmiddels een instellingstoets kwaliteitszorg met een positief oordeel hebben afgerond. Om daadwerkelijke opvolging te kunnen geven of consequenties te kunnen verbinden aan de gemaakte afspraken, is het wenselijk dit instrument wettelijk te verankeren.

De NVAO concludeert op basis van de hier gepresenteerde resultaten dat meer maatwerk in het stelsel mogelijk is geworden, wat niet wegneemt dat verdere flexibilisering en verfijning aangewezen is. In de aanbevelingen wordt aangegeven wat de NVAO hier concreet voor ogen heeft.

6.6 / Administratieve lasten

De mogelijkheid van een beperkt regime voor accreditatie en toets nieuwe opleiding vermindert de last voor de instellingen en de professionals. Aspecten van kwaliteit die op instellingsniveau kunnen worden beoordeeld, zullen worden onderscheiden van kwaliteitsaspecten die op opleidingsniveau moeten worden beoordeeld. Zo hoeft in het lichte regime niet langer iedere opleiding afzonderlijk aan te tonen dat bijvoorbeeld het personeelsbeleid en de onderwijsvoorzieningen voldoende zijn. Anderzijds zullen de instellingen moeten investeren in de eigen interne kwaliteitszorg. De verbetering van de interne kwaliteitscultuur vraagt commitment en energie van bestuurders en professionals.³⁴

De Algemene Rekenkamer concludeert dat er nog geen aanwijzingen zijn dat de administratieve lasten zijn verminderd. Zij concludeert ook dat deze vermindering lastig te realiseren valt en dat het nieuwe wetsvoorstel deze naar alle waarschijnlijkheid ook niet zal verminderen.

Bij het realiseren van een substantiële lastenverlichting hangt veel af van de wijze waarop accreditatie wordt uitgevoerd. De uitkomsten van de pilots boden al veel aanknopingspunten om lastenvermindering te realiseren, maar gaven ook aanleiding tot zorgen op dit vlak. Op basis van de ervaringen in de pilots:

- > is de informatie die voor accreditatie of de instellingstoets nodig is scherp omschreven en tot het strikt noodzakelijke beperkt. Dat geldt ook voor de hoeveelheid aan te leveren informatie bij de zelfstudie voor de beperkte opleidingsbeoordeling.
- > zijn de kaders voor de beperkte opleidingsbeoordeling inderdaad zodanig herschreven dat het opstellen van een zelfstudie substantieel minder tijd kost dan in het huidige stelsel.
- > komt de eigen verantwoordelijkheid van de instelling voor de kwaliteitszorg tot uitdrukking in de eigen verantwoordelijkheid bij het samenstellen van een visitatiepanel voor de beoordeling van opleidingen. Dit maakt het mogelijk dat de beoordeling door de commissie beter aansluit op de interne kwaliteitszorg van de instelling waardoor de verbeterfunctie wordt versterkt.
- > worden de secretarissen van de visitatiepanels getraind in het omgaan met de nieuwe, beperkte systematiek, vooral ook om te voorkomen dat zij niet in de 'oude praktijk' vervallen. Uit de pilots is gebleken dat dit geen overbodige luxe is.

De beperkte opleidingsbeoordeling moet op het niveau van de opleiding leiden tot een vermindering van de lasten. Er is echter binnen het systeem ook sprake van twee nieuwe toetsen. De instellingstoets, die in het Nederlandse stelsel onlosmakelijk verbonden is aan de beperkte opleidingsbeoordeling, en de toetsing van visitatiecommissies voorafgaande aan de visitatie.

De beheersing van de administratieve lasten heeft bij het ontwerp van het accreditatiestel bijzonder veel aandacht gekregen. De pilots met het nieuwe systeem in 2008 en 2009 hebben verschillende extra maatregelen opgeleverd die er toe moesten leiden dat de lasten werden beperkt. Het is niettemin evident dat de vermindering van de administratieve lasten niet overal wordt gerealiseerd.

Het onderzoek van ResearchNed onder docenten van opleidingen die in 2011 en 2012 werden gevisiteerd aan de hand van het nieuwe beperkte kader geeft wel reden tot voorzichtig optimisme. De groep respondenten (zowel met als zonder eerdere visitatie-ervaring) die vindt dat de beperkte opleidingsbeoordeling leidt tot een verlaging van de accreditatielast is iets groter dan de groep die het hiermee oneens is.

34> Memorie van Toelichting bij de wijziging van de WHW in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel (Kamerstukken II 2009/10, 32 210), nr. 3.

De inspectie concludeert ten aanzien van dit vraagstuk dat: *Een groot deel van de lasten komt niet zozeer voort uit wat de beoordelingskaders aan verantwoording en voorbereiding vragen, dat is namelijk alleszins redelijk. De lasten komen vooral voort uit wat instellingen zelf, daartoe mede geprikkeld door externe ontwikkelingen (incidenten met persaadacht, prestatieafspraken, interne borging) en door de zware gevolgen van een negatief besluit, aan documentaire en informatieve zekerheden zoeken. Ondanks dat de oorzaken van deze lasten deels elders liggen, en de lasten subjectief beoordeeld zijn, kleven ze nu wel aan elke externe beoordeling, dus ook aan het accreditatiestelsel.*³⁵

De inspectie³⁶ wijst een aantal autonome ontwikkelingen aan dat in de perceptie van instellingen bijdraagt aan de verantwoordingslasten waar de overheid en de samenleving om vragen:

- > Investering in de interne kwaliteitszorg en het interne toezicht, mede gestimuleerd door de instellingstoets, veroorzaakt meer interne sturings- en verantwoordingsdocumenten en informatiestromen.
- > De prestatieafspraken leiden tot extra interne mechanismen van sturing en verantwoording op de afgesproken prestaties.
- > Recente kwaliteitsperikelen, waaronder het onderzoek van de inspectie en de NVAO naar alternatieve afstudeertrajecten, leiden tot de roep om extra interne waarborgen en zekerheden, bijvoorbeeld rond de examenprocedures en regelingen.
- > Het gevoel dat de inspectie veel procedurele en juridische waarborgen vraagt. Zo zagen we een opleiding waar de OER inmiddels uit 320 pagina's bestaat met het interne beeld dat dit allemaal van de inspectie moet.
- > Er heerst een zekere angst voor incidenten met alle publicitaire gevolgen van dien. Men wil zich daarom zo veel mogelijk indekken en het zekere – nog meer documentatie – voor het onzekere nemen.
- > De voorafschaduwning van het meewegen van accreditatiebeoordelingen in prestaties en zelfs bekostiging leidt tot meer neiging tot indekken en dus extra lasten.

Omdat het accreditatiestelsel feitelijk het sluitstuk is van het interne toezicht binnen instellingen zelf en voortbouwt op de eigen processen en procedures van die instellingen is het ook niet goed mogelijk de externe kosten van het systeem exact te bepalen. De NVAO onderschrijft deze analyse.

35> Inspectie, *De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel*, pp. 47-50.

36> Ibidem.

Piekbelasting

Met de inspectie concludeert de NVAO ook dat de collectieve start van het stelsel in 2002 periodieke pieken en dalen [heeft] gecreëerd. Dit zorgt bij perioden voor belangrijke opeenhopingen van beoordelingen, ook wel stuwmeren genoemd. Ook de veelvoorkomende accreditatiedatum van 1 januari draagt daar aan bij. In de piekperiodes geeft dit extra veel belasting, niet alleen voor de evaluatiebureaus en het reservoir aan panelleden, maar ook bij de instellingen en bij de NVAO zelf. Met name bij universiteiten wordt eind 2013 een piek verwacht vanwege de vervaldatum van accreditatietermijnen van veel opleidingen.

In 2013 verloopt de accreditatie van circa zeshonderd opleidingen, waaronder vierhonderd in het wo, in 2014 verloopt de accreditatie van circa achthonderd opleidingen waaronder vijfhonderd in het wo.³⁷ Aanpassing van accreditatietermijnen (zes jaar) behoort niet tot de bevoegdheden van de NVAO.

De Algemene Rekenkamer concludeert dat de doorlooptijd van accreditatieaanvragen bij de NVAO gemiddeld een half jaar bedraagt. Hoewel deze doorlooptijd is gedaald, is dit nog steeds aan de hoge kant. De Algemene Rekenkamer vindt dat de NVAO de doorlooptijd beter moet beheersen, een herziening van de accreditatiekalender kan hier volgens de NVAO uitkomst bieden. Deze conclusie werd ook door ENQA gedeeld.

Bij dit fenomeen moet worden opgeteld dat met de invoering van het nieuwe stelsel ook bijna alle bekostigde instellingen hebben gekozen voor een versnelde invoering van het 'beperkte regime' bij de opleidingsbeoordeling. Dit betekende dat bijna alle instellingen in deze sector tussen 2011 en 2014 de instellingstoets kwaliteitszorg moe(s)ten ondergaan. De NVAO is in dit licht optimistisch dat vanaf 2014 er wel degelijk een duidelijk waarneembare verlichting van de administratieve lasten waarneembaar zal zijn. Begin 2014 zijn immers nagenoeg alle instellingstoetsen afgerond, zullen de instellingen de invoering van de wet 'versterking besturing' hebben voltooid en hebben alle instellingen ruime ervaring opgedaan met de nieuwe manier van beoordelen.

Daarnaast moet niet worden onderschat dat synchroon met de invoering van het nieuwe stelsel belangrijke kwaliteitsproblemen in het hbo aan het licht kwamen. Op tal van gebieden hebben deze kwaliteitsproblemen geleid tot extra maatregelen om de kwaliteit van het onderwijs beter te waarborgen. Daarnaast hebben deze problemen tot de nodige

37> Inspectie, *De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel*, pp. 47-50.

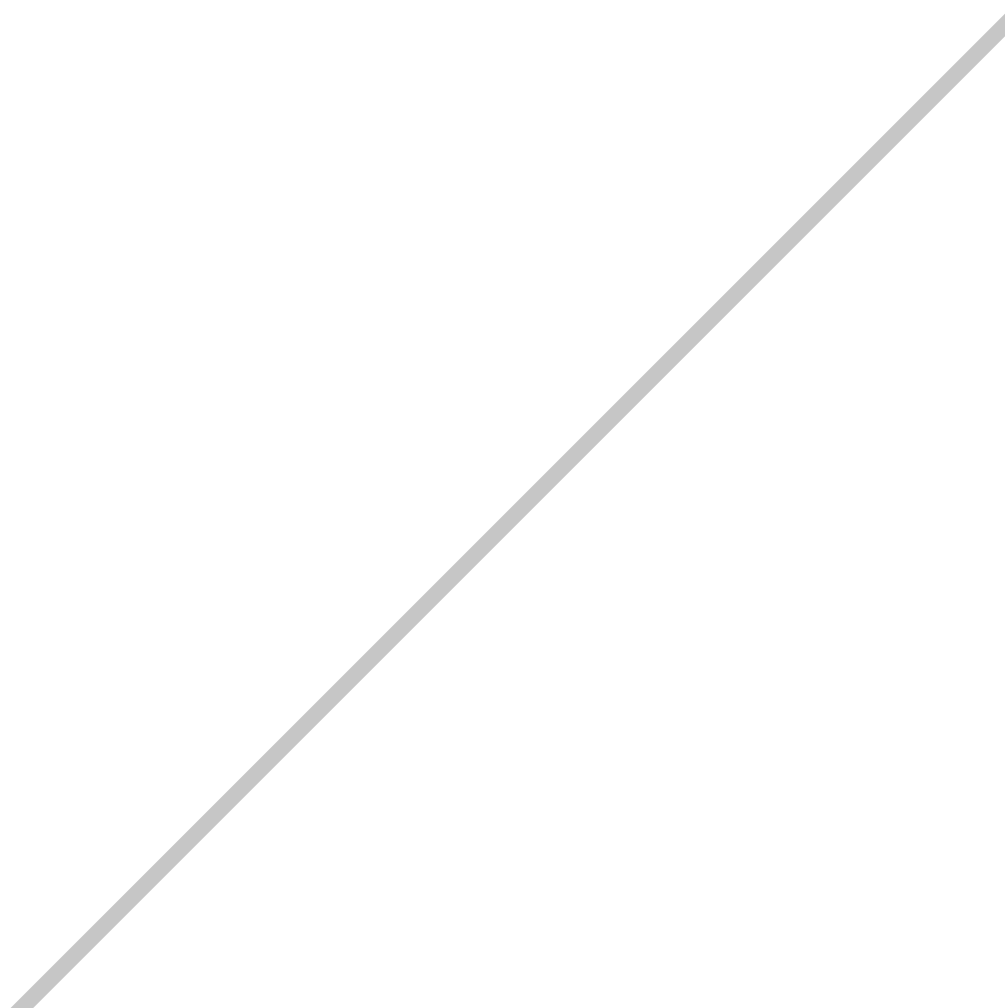
nervositeit binnen de sector geleid ten aanzien van externe beoordelingen en tot extra aandacht vanuit de politiek en de samenleving. Tot slot hebben ook de prestatieafspraken de afgelopen periode veel nieuw beleid in gang gezet op het gebied van de kwaliteit van het onderwijs. Het merendeel van de instellingen heeft op instigatie van het kabinet prestatieafspraken gemaakt over bijvoorbeeld rendementen en studieresultaten.

Al deze externe factoren leiden binnen instellingen tot een verhoogde aandacht voor de kwaliteit van het onderwijs waarbij het veelal niet goed mogelijk is te onderscheiden welke inspanningen door instellingen vanuit een intrinsieke motivatie worden genomen en welke inspanningen puur en alleen zijn toe te schrijven aan extern toezicht. De inspanningen die instellingen zich getroosten om aan de eisen voor de instellingstoets kwaliteitszorg te voldoen, zijn bijvoorbeeld te karakteriseren als het sluitstuk van het interne toezicht binnen een instelling, waarbij het externe onderzoek door de NVAO zorgt voor een versnelde uitvoering van noodzakelijke maatregelen en een verdere professionalisering van de interne kwaliteitszorg binnen een instelling.

De NVAO concludeert op basis van de hier gepresenteerde resultaten dat de administratieve lasten nog niet overtuigend zijn afgenomen en dat een meer flexibel instrumentarium van nut kan zijn om de lasten verder omlaag te brengen. De NVAO doet hiertoe in het volgende hoofdstuk een aantal aanbevelingen.

Hoofdstuk 7

Aanbevelingen

Op basis van de uitkomsten van haar eigen evaluatie en de door externe partijen uitgevoerde onderzoeken uitgevoerd naar het functioneren van het nieuwe accreditatiestelsel, komt de NVAO, naast de op verschillende plaatsen in het rapport genoemde verbetermogelijkheden, tot de volgende aanbevelingen aan de wetgever en voornemens voor zichzelf.

7.1 / Aanbevelingen aan de wetgever

Op basis van de in het rapport beschreven bevindingen en genoemde verbetermogelijkheden komt de NVAO tot de volgende aanbevelingen aan de wetgever:

7.1.1 / Onafhankelijkheid van visitatiepanelen

Behoud opdrachtgeverschap van commissies bij de instellingen: er is geen reden om te twijfelen aan de onafhankelijkheid van de oordelen van visitatiecommissie en het verplaatsen van het opdrachtgeverschap naar de NVAO brengt een aantal nadelen met zich mee. In de huidige situatie keurt de NVAO panelsamenstellingen goed op basis van duidelijke en adequate criteria ten aanzien van deskundigheid en onafhankelijkheid van de commissie.

7.1.2 / Consistentie in beoordelingen

Benut clustergewijs visiteren van opleidingen ook voor meer spreiding in de accreditatiekalender. Het clustergewijs visiteren zal in de eerste plaats consistentie in beoordelingen van visitatiecommissies realiseren, maar kan, bij een herziening van de accreditatiekalender, piekbelastingen en daarmee accreditatielasten verminderen.

7.1.3 / Flexibilisering van het instrumentarium

Herstelperiode en voorwaardelijke goedkeuring
Stel de duur van de voorwaardelijke goedkeuring bij een ITK en de herstelperiode bij accreditatie vast op een periode van maximaal twee jaar, ook in geval van een oordeel onvoldoende op de standaard 'gerealiseerd niveau'. In sommige gevallen is een herstelperiode van één jaar te kort om het effect van genomen maatregelen te kunnen beoordelen (geen automatisme om naar twee jaar over te gaan).

Bestuurlijke afspraken

Veranker de bestuurlijke afspraken als instrument in de wet. Hierdoor kan goede opvolging worden gegeven aan de gemaakte afspraken en krijgen deze een heldere positie in het accreditatiestelsel. De NVAO dient terughoudend te zijn bij het maken van bestuurlijke afspraken, zeker na een positieve instellingstoets.

Intrekken van besluiten

Verleen de NVAO de bevoegdheid tot het tussentijds intrekken van haar eigen besluit, in overeenstemming met het algemene principe dat de bevoegdheid tot het verlenen van accreditatie bij de NVAO ligt.

Onderzoek initiëren

Verleen de NVAO de bevoegdheid tot het zelfstandig initiëren van onderzoek bij negatieve signalen ten aanzien van de kwaliteit van een opleiding of instelling.

Afbouw van opleidingen

Verleen de NVAO de bevoegdheid om bij opleidingen die in afbouw zijn wegens kwaliteitsproblematiek aanvullende eisen te stellen en afspraken te maken. De WHW vergt dat een instelling in de eerste plaats zoekt naar herplaatsing van studenten bij een gelijke opleiding die kwalitatief wel aan de maat is, maar in die gevallen waar dit niet tot de mogelijkheden behoort, moet een instelling haar zorgplicht nakomen en studenten de opleiding laten afmaken. De NVAO wil hierbij eisen aan de kwaliteit van de opleiding kunnen blijven stellen. Opleidingen in afbouw moeten niet onttrokken worden aan externe kwaliteitsborging, zeker in geval van intrekking van accreditatie.

Beoordeling van bijzondere kenmerken

Neem een extra criterium op voor de beoordeling van een bijzonder kenmerk, namelijk 'relevantie'. De NVAO vindt het wenselijk dat instellingen en opleidingen duidelijk kunnen aangeven welke bijdrage het bijzonder kenmerk levert aan de vergroting en verscherping van de keuzemogelijkheden voor studenten of de arbeidsmarkt, en waarom het kenmerk anders is dan wat in het reguliere accreditatiekader bij de invulling van de verschillende standaarden wordt gevraagd.

7.2 / Voornemens NVAO

Naast de bovengenoemde aanbevelingen, heeft de NVAO voor zichzelf de volgende voornemens geformuleerd:

7.2.1 / Vermindering administratieve lasten

De NVAO acht de vermindering van administratieve lasten zeer van belang en zal daarom actief betrokken zijn bij het streven deze lasten te verminderen.

7.2.2 / Consistentie in beoordelingen

Trainen voorzitters visitatiecommissies

De NVAO is voornemens de voorzitters en secretarissen van de visitatiecommissies van opleidingen waar nodig te trainen en een gezamenlijke kennisbasis te ontwikkelen. Dit zal de consistentie in oordelen tussen en binnen domeinen van opleidingen ten goede komen.

Instellingstoets kwaliteitszorg

Met betrekking tot de instellingstoets kwaliteitszorg is de NVAO voornemens een kennisbasis op te stellen.

Daarnaast zal de NVAO in het kader van haar interne kwaliteitszorg nadrukkelijk aandacht aan consistente beoordeling blijven schenken.

7.2.3 / Toegankelijkheid van besluiten

De NVAO zal de toegankelijkheid van de besluiten op haar website (verder) verbeteren.

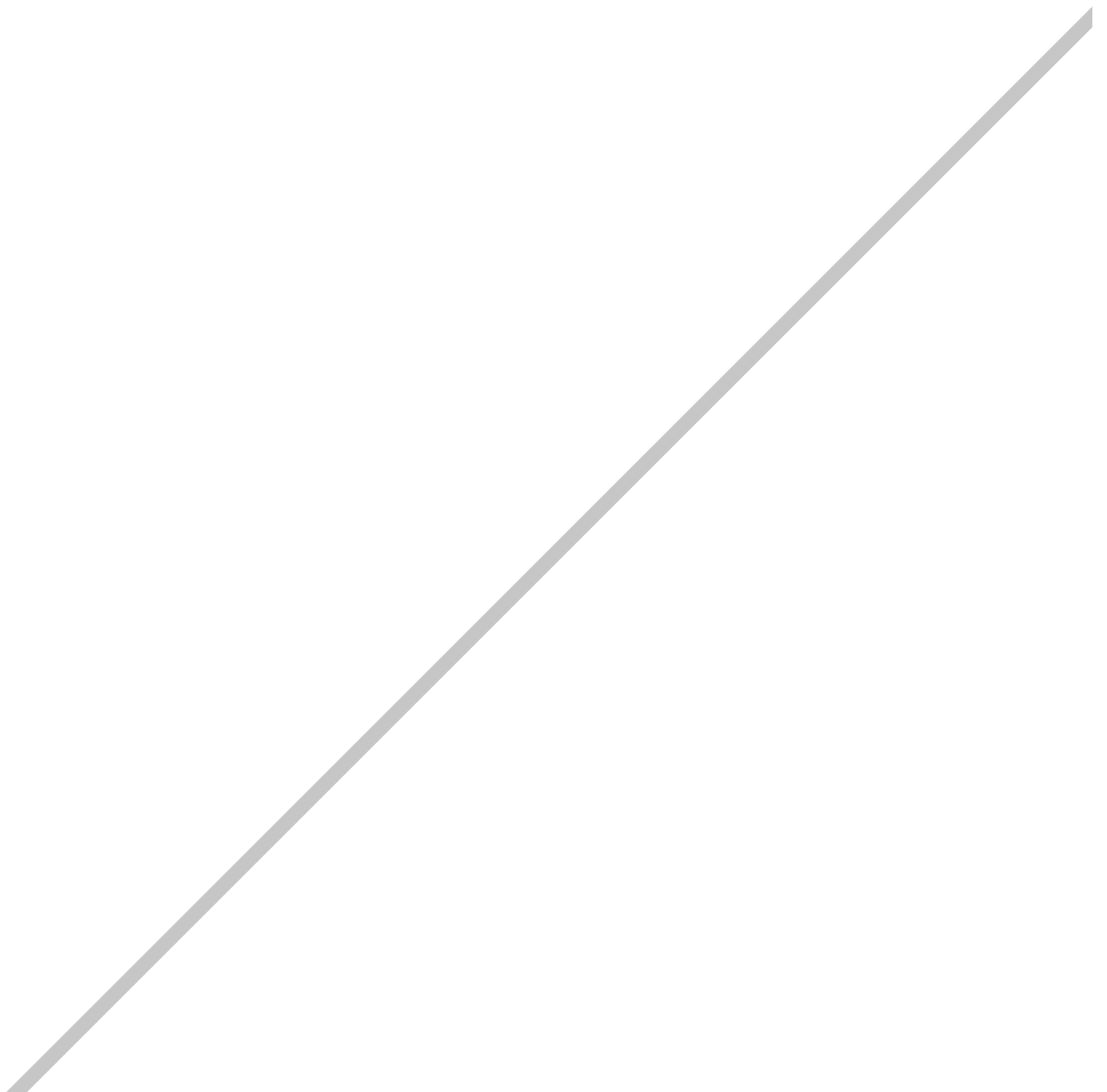
7.2.4 / Kwaliteitsversterking

In samenwerking met alle betrokkenen wil de NVAO de kwaliteitsverbetering en de kwaliteitscultuur stimuleren via systeembrede en thematische analyses, waarin samen de thema's tot verbetering geformuleerd worden.

Afkortingen

BOB	Beperkte opleidingsbeoordeling
B-TNO	Beperkte Toets Nieuwe Opleiding
ESG	European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area
EQAR	European Quality Assurance Register for Higher Education
ENQA	European Association for Quality Assurance in Higher Education
ITK	Instellingstoets Kwaliteitszorg
OER	Onderwijs- en examenregeling
SBA	Systeem Brede Analyse
TNO	Toets Nieuwe Opleiding
UOB	Uitgebreide opleidingsbeoordeling
U-TNO	Uitgebreide Toets Nieuwe Opleiding

Colofon

Evaluatie accreditatiestelsel Nederland 2011-2013

September 2013

NVAO

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

Parkstraat 28 / 2514 JK Den Haag
Postbus 85498 / 2508 CD Den Haag
Nederland

T +31 (0)70 312 23 00

F +31 (0)70 312 23 01

E info@nvaio.net

www.nvaio.net

NVAO

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

Parkstraat 28 / 2514 JK Den Haag
Postbus 85498 / 2508 CD Den Haag
Nederland

T +31 (0)70 312 23 00

F +31 (0)70 312 23 01

E info@nvaio.net

www.nvaio.net